

Հոր շերտացում

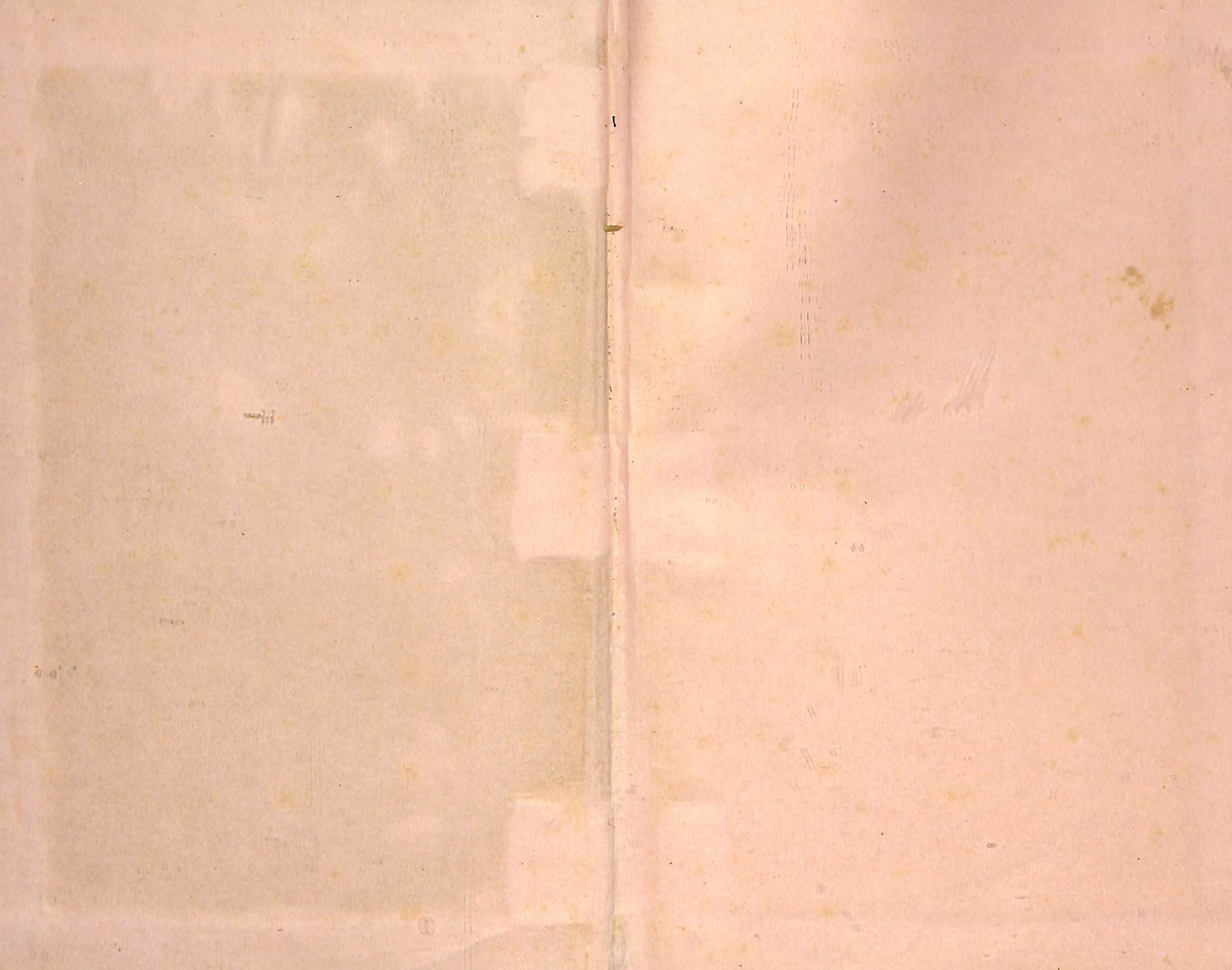
Մշակում

I և II

1913

491.99-8

4-77

ԱՅԳԵՍԱՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

491.99-8
9-77

0 4 MA
BROS. ED.

Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔՃԵԱՆ

ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԳՊՐՈՅԱՑ ՀԱՄԱՐ

❁ ❁ ❁ ԱՅԳԵՍՏԱՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ Ս. ՎԱԶԱՐ

1913

21.03.2013

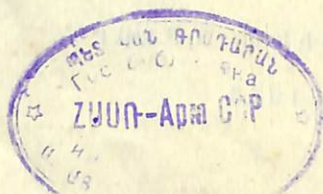
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՊՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՊՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՊՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՊՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՊՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

62343-67

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ

ԳԻՏԵՔ սիրելի պատանիներ որ ձեր մտքերը արգասաբեր կոչս երկիրներ են: Դուք, այդ մատաղ հասակին՝ շուտով կը պտղաբերեք այն ամեն հույսերը՝ որ կը ցանոթին ձեր մտքին մեջ:

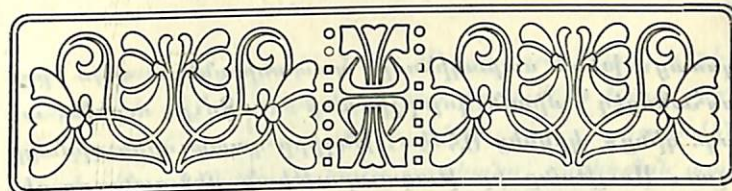
Դուք ամենքդ ալ պիտի սպրիք օգտակար ըլլալու ձեր անձին, ձեր ծնողքին և ձեր ազգին. ներկայ դարուն՝ գիտութեամբ միայն կրնաք հասնիլ ձեր նպատակին:

Գիտութեան առաջին աստիճանը՝ ընթերցումն է. և ընթերցարանին առաջին հատորը ձեզի ընծայած անունն է՝ մեզի միակ նպատակ ըրած ենք, այնպիսի համեղ, հետաքրքրական, գեղեցիկ յօդուածներու փունջ մը կազմել՝ որ դուք ոչ թէ միայն ընթերցման վարժութիւն ընէք՝ այլ և սիրեք ընթերցումը որ ձեր ամբողջ կեանքին՝ միակ հաշտատարիւմ և անբաժան ընկերը պիտի ըլլայ:

Ընթերցարանին մէջ զետեղած ենք նաեւ գեղարուեստական նկարներ: Ինչպէս որ ընթերցումը ձեր մտքին՝ այսպէս ալ նշանաւոր նկարիչներու գործերը ձեր հոգեւոյն մէջ ազնիւ զգացումներ պիտի արթնցնեն:

Մեր այս ընթերցարանը, կը յուսանք թէ ձեր մտքուր մտքերուն և սրտերուն մէջ բարի զգացումներ պիտի սերմանէ, և դուք շուտով պիտի պտղաբերեք: Այս է մեր ակնկալած վարձատրութիւնը:

ՀԱՅԴԻՄՆԱՆ ԳՍՕՒ ԿՈՄԻՏԵ

Ա Յ Գ Ե Ս Տ Ա Ն

ԳՈՒՈՐԾԻՆ¹ ԵՒ ԽՈՐՈՎԱԾՆ²

Եզրիատոսի Աղեքսանդրիա քաղաքին մէջ կան փողոցներ՝ ուր սարակինոս³ խոհակերներ⁴ կերակուր կը ծախեն, և ժողովուրդը հոն կը գտնէ ամէնէն աւելի մաքուր և համեղ⁵ կերակուրները: Երկուշաբթի օր մը, աղքատ սարակինոս մը՝ որ դրամ չունէր, Ահմէտ անունով խոհակերի մը խանութին դիմացէն անցաւ, և որովհետեւ դրամ չունէր, ձեռքի հացը խորովածին տապակին⁶ վըրայ բռնեց ու թողուց որ լաւ մը ծծէ անկէ բուրած գոլորշին, և ապա կերաւ: Ահմէտ՝ որ այն առաւօտը լաւ առատուր չէր ըրած, նեղուեցաւ, և խեղճ սարակինոսին օձիքէն⁷ բռնելով. «Վճարէ առածիդ զինը»

1. Գոլորշի, շոգի. — 2. Խորոված, տապակած միս. — 3. Սարակինոս, տաճիկ ցեղ մը. — 4. Խոհակեր, կերակուր եփող. — 5. Համեղ, համով, ախորժեղ. — 6. Տապակ. տ. թավս. — 7. Օձիք, զգեստի վզին մասը.

պոռաց: խեղճ սարակինոսը պատասխանեց. «Ես քու խոհանոցէդ¹ միայն գոլորշի առի»: «Տո՛ւր, ուրեմն, ա- նոր գինը» կրկնեց Ահմէտ: Խնդիրը դատաւորին դիմացը ելաւ: Սուլթանը իր թագաւորութեան մէջ գտնուող գի- տունները հաւաքեց և անոնց դիմացը դրաւ այս խնդիրը որպէս զի լուծում մը տան: Գիտունները սկսան վիճել. ոմանք աղքատին իրաւունք կու տային, ուրիշներ՝ Ահ- մէտին: Վերջապէս հետեւեալ վճիռը տուին.

«Նկատելով որ աղքատը գոլորշին միայն վայելեր է առանց խորովածին դաշեւու, թո՛ղ առնու դրամ մը և գայն գարնէ սեղանին: Դրամը ձայն կու տայ, և այն ձայնով խոհակերը վճարուած համարուի»:

Այնպէս ալ հրամայեց Սուլթանը: Ահմէտ՝ փոխարէն խորովածին գոլորշիին, դրամին հնչիւնը ստացաւ:

Հին Իսաւլ առակ

ԳԻՆՈՎԸ, ՆԻ ԻՐ ԿԻՆԸ

Կին մը անուղղայ² գինով էրիկ մ'ունէր: Ձինքը այդ ակտէն³ ետ կեցնելու համար ամէն տեսակ միջոց գոր- ծածեւէն վերջ, մտածեց անոր կրօնական զգացմունքը ձեռք առնուլ ու զրկեց քահանայի մը որպէս զի խոս- տովանանքը ըլլայ: Քահանայն անոր դժոխք սպառնացաւ եթէ ետ չկենայ այդ ակտէն, և յանձնարարեց որ գէթ պզտի գաւաթով խմէ: Եւ որովհետեւ մարդը առաջւնէ աւելի կը խմէր, ու օրուան մէջ, քիչ քիչ խմելու հա- մար, գործը կը ձգէր, ուստի երբ դարձաւ նորէն խոս- տովանանքը ըլլալու համար, խոստովանահայրը ապաւրեց

1. Խոհանոց, կերակուր եփելու տեղ. տ. աշխատէ. — 2. Անուղ- ղայ, որ չի շփոխիր: — 3. Ախտ, գէշ սովորութիւն:

այս անգամ որ չափով¹ խմէ: Մարդը գոհ մնաց, և քիչ ժամանակի մէջ շատ աւելի գինի կը խմէր: Կինը վեր- ջին փորձ մ'ալ ըրաւ. օր մը տեսաւ որ, բոլորովին գինով, կը քնանար, այնպէս շապկանց, գերեզման տա- նել տուաւ, ժամկոչին ալ ըսաւ որ անկիւն մը պահւը- տի: Մարդը՝ գինին գլխէն թափելէն վերջ, արթնցաւ ու սկսաւ կինը կանչել: Ժամկոչը այլանդակ ձայնով մը պատասխանեց. «Հոս կին չկայ. դժոխքին մէջն ես»: «Գինի կը ծախէ՞ք»: «Լիզրոն մէկ ոսկի է»: «Է՛յ, սա- տանայ, ես ալ անոր համար կը կանչէի կինս, խնդրեմ, աթոռին վրայ դրուած բաճկոնակիս զրպանը դրամ պի- տի ըլլայ. ինծի կէս լիզրոյ գինի բեր»:

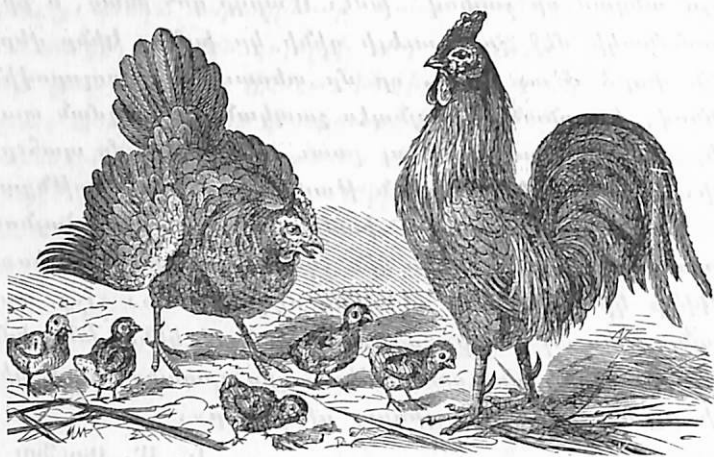
Կ. Մ. Ռուֆոյ

ԹԻՍՄԱՅԻՐԸ (Հէքիաթ)

Երեկ իրիկուն, — սկսաւ պատմել լուսինը, — բարձր տուններով շրջապատեալ գաւիթի մը մէջ տեսայ թըխս- մայր մը իր տասնութեկ ձագերովը: Գեղեցիկ փոքրիկ աղջիկ մը անոնց մէջ ցատկեց. թխսմայրը՝ սարսափած, սկսաւ կոկոսալ և թևերուն տակը ծածկել ձագերը:

Փոքրիկ աղջկան հայրը յանդիմանեց զինքը, ու ես շարունակեցի իմ ճամբաս այլ եւս անոնց վրայ չմտա- ծելով: Այս իրիկուն, ճիշտ քանի մը վայրկեան առաջ, դարձեալ վար գաւիթին վրայ նայեցայ. լուռ էր ամէն բան: Յանկարծ տեսայ մի և նոյն փոքրիկ աղջիկը՝ որ յուշիկ յուշիկ² կը քալէր հաւնոցին բովէն. բացաւ հաւ-

1. Չափը երկու լիզրոյ հեղուկ կը տանի: Ուրեմն իւրաքանչիւր ան- ղամին երկու լիզրոյ մէկէն պիտի խմէր: Թէպէտ քահանային ըսածը չափէ դուրս չխմին եր... — 2. Յուշիկ յուշիկ, կամաց կամաց:

Թխամայրը

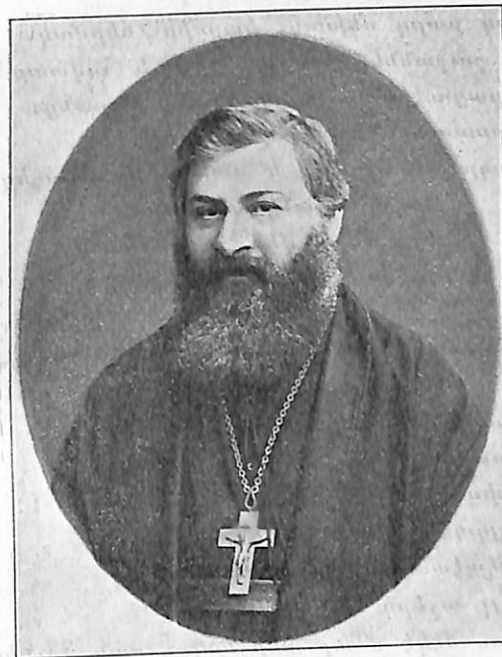
նոցին դուռը և դէպ ի Թխամայրն ու ձագերը գնաց՝ որոնք ճիւ ճիւ պոռալով ու Թեւերնին Թօթուելով ասդին անդին ցրուեցան, աղջիկը անոնց ետեւն վագեց... Ուրոշ կը տեսնէի տեսարանը, վասն զի պատին ճեղքուածքէն կը դիտէի: Իրաւցնէ զայրոյթ կը զգայի այդ փոքրիկ աղջկան դէմ, ու շատ գոհ եղայ, երբ հայրը անոր Թեւն բռնելով, աւելի խիստ կերպով յանդիմանեց զինքը:

Աղջիկը գլուխը կախեց. արցունքի խոշոր կաթիլներ մարգարտի պէս կը փայլէին կապոյտ աչքերուն մէջ:

— Հոս ի՞նչ կ'ընէիր, — հարցուց հայրը: — Կ'ուզէի համբուրել հաւը և ներուսն խնդրել երէկուան ըրածիս համար, — պատասխանեց աղջիկը, — բայց չէի համարձակիր քեզի ըսելու...:

Հայրը՝ յուզուած, փոքրիկ անմեղին ճակատը, աչքերը և բերանը համբուրեց:

Յ. Ք. Անտէրսըն

Հ. Բ. Բուշներեան

ԾԱՂԿՈՒՆՔ

Մէկ պարտիզի մը մէջ ծաղկունք զանազան կը ծաղկէին հոտով տեսքով աննրման. Ոմանք ծառոց փաթթուելով կ'ելլէին, ինչպէս բաղեղն և պատատուկ¹ Եւ այլք ցածուկ կը բացուէին ի գետնին ինչպէս վէովէնն² ու հրրանունկ³:

1. Պատատուկ, փաթթուող բոյս մը: — 2. և 3. ծաղիկ տեսակներ:

Հոն զըտնըւէր ամէն տեսակ,
 Բարդ բարդ մեխակ, կարմիր՝ ճերմակ.
 Իսկ շուշաններ՝ վայրի՝ ջրի՝ և հովտաց՝
 Կը բացուէին ամէն օր նոր ի նորանց:
 Բուրաստանին՝ մէկ շուք տեղ՝
 Կ'ապրէր քաշուած և մանուշակ աչագեղ՝:

Օր մի օրանց առտուանց,
 Գլուխն ի վեր, շիփ-շիտակ,
 Կայնած շուշանն ըսպիտակ՝

Յոխորտաբար Մանուշակին զայս ասաց.

- « Քա Մանուշակ, ո՛ւր մտեր ես.
 « Հոտըդ կ'առնում, դուն չկաս,
 « Ափսոս չէ՞ քեզ, դուն մեղք չե՞ս,
 « Այդպէս ինչո՞ւ խեղճ մընաս....
 « Թէպէտ հասակդ է՝ փոքրիկ,
 « Այլ աչքերդ են խորոտիկ՝
 « Դու մէկէ մ'ալ ամըշնալու բան չունիս,
 « Կարճ հասակէդ քաշուիլ պէտք չէ քեզ, հոգիս» : —

Այն Շուշանին սընապարծ
 Յոխորտանքին՝ փոխադարձ՝
 Մեր Մանուշակն հեզ ու խոնարհ
 Դարձաւ ասաց հանդարտաբար.

- « Ազնիւ սըրտիդ, պերճ՞ Շուշան,
 « Շնորհակալ եմ քիւր անգամ՝,
 « Այլ կը խնդրեմ, ինձ համար

1. Հովիտ, դաշտ ու ձոր. — 2. բուրաստամ, ծաղկանոց, ծաղիկներ.
 բու պարտէզ. — 3. Աչագեղ, գեղեցիկ աչք ունեցող. — 4. խորոտիկ,
 գեղեցիկ. — 5. Յոխորտամը, գոտողութիւն. — 6. Պերճ, փառաւոր, ա-
 նուանի.

« Դու մի՛ մաշուիր ու հոգար,
 « Իմ վիճակէս ես գոհ եմ,
 « Այս տերեւոց շուքին տակ՝
 « Ազատ կ'ապրիմ հովէն մորկէն » : —

Այսպէս անցաւ այն առաւօտ,
 Բայց ահա տե՛ս, կէս օրուան մօտ
 Մէկ տաք քամի մը՝ փըչեց,
 Մեր ծաղկանց տեսք շնորհք խամրեց՝
 Յետոյ կարկուտ և յորդ՝ անձրև,
 Լոյս ծաղկանց մուխ բերին արև,
 Ոմանց տեղերն ալ չը մնաց,
 Շատերն ընկան թոռմած դեղնած.
 Եւ այլք կախուած զըլիւփայր
 Կ'երերային խեղճաբար:
 Իսկ մեր Շուշան՝ որ առաւօտ
 Մեծ մեծ խօսէր, յոխորտաբար՝,
 Զարդ բուրդ եղած, աղտոտ — կեղտոտ
 Յեխերու մէջ քաշ կու գար:
 Այն ժամանակ Մանուշակ,
 Իր ցօղազարդ աչքերով,
 Նայեցաւ մէյ մը չորս քով,
 Եւ ստեղծողին տալով փառք՝
 Սըրբեց աչքին ցօղ — արտասուք
 Հառաչելով խորունկ խորունկ:

Հ. Ք. Քուշներեան (Առակք)

1. խամրել, թոռմել, թօշմել. — 2. Յորդ, առատ. — 3. Յոխոր-
 տաբար, գոտողաբար:

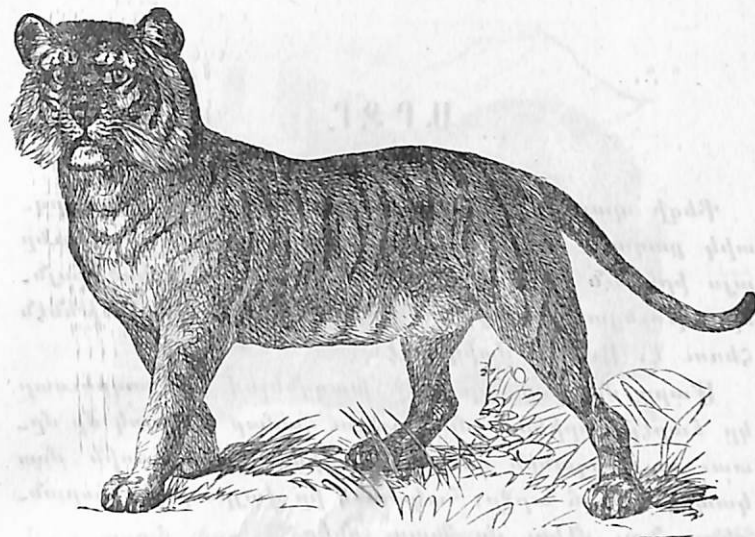
Վ. Ա. Գ. Ր

Այս ահաւոր գազանին թիկունքը¹ դեղին է, փորը սպիտակ խառն սեւ շերտերով², պոչը երկայն է սեւ և դեղին մանեակներով³ ծածկուած:

Գազանաց մէջ ամէնէն ահաւորն և վայրագն⁴ է: Կը գտնուի Ասիոյ և արեւելեան Հնդկաստանի կողմերը: Կրնայ ընտանեանալ և ճանչնալ իր տէրը:

Վագրը սաստիկ զօրաւոր է. գիշեր ատեն յանկարծ անապատ և վայրի⁵ դաշտաց մէջ բարձր տեղ մը ելած կատաղաբար կը գոչէ⁶. այս ձայնէն կը հնչեն անտառը և լեռինք. առիւծները, փիղերը և ուրիշ ահաւոր գազաններն իսկ կը սոսկան այս ձայնէն. թռչունները սարսափած ծառէ ծառ կը թռչըտին, և առհասարակ ամէն վայրի և ընտանի անասունները ահաբեկեալ⁷ կը թողուն իրենց որջերը⁸ և ուր երթալին չեն գիտնար: Վագրը՝ այս գոչիւնը արձկեկէն վերջ, բարձր խոտերու մէջ կը ծածկուի և փորին վրայ սողալով շեշտակի⁹ որսին վրայ կը նետուի. եթէ փոքր է որսը, իսկոյն զայն հոն կը յօշոտէ¹⁰ և կ'ուտէ, իսկ եթէ մեծ է, օրինակի համար, անհեթեթ¹¹ փիղ մը, կը սպաննէ և ոտքէն խածնելով կը քաշէ կը տանի իր որջը: Գետեզերքին մօտ կը ծածկուի՝ երբ գազանները կու գան ջուր խմելու, այն ատեն կատաղաբար կը յարձակի և կը բռնէ զանոնք: Այնքան վայրագ է որ ցորեկ ատեն շուկանե-

1. թիկունք, կոնակ. — 2. Շերտ, գիծ. — 3. Մանեակ, օղակ. — 4. վայրագ, վայրենի, անդուծ. — 5. վայրի, վայրենի. — 6. Գոչել, պոռալ, ճըլալ. — 7. Անաբեկեալ, սարսափած. — 8. Որջ գազաններու բնակարան. — 9. Շեշտակի, շիփ շիշտակի. — 10. Ծօշոտել, պատուհել. — 11. Անհեթեթ, խոշոր, այլանդակ.

վագր

րու մէջ կը մտնէ ու բոլոր անցորդները կը բզկտէ¹: Հիմա կը ջանան երկրիս վրայէն բոլորովին ջնջել այս գազանը, բայց որսորդութիւնը շատ դժուար ըլլալով, անկարելի կը համարուի անոր տեսակը ամբողջովին ջնջելը: Յաւալին այն է որ այս գազանը ոչ միայն աշխարհիս վայրենի կողմերը կը գտնուի, այլ և մեր կողմերը: Դուռնեփոր իր ճամբորդութեան ատեն տեսած է վագրը Մասիս լեռան պատառուածներուն մէջ: Վ. Հ. Ալիշան Վ. կ'ըսէ. «Այժմ Հայաստանի կողմերը առիւծ գրեթէ ամենեւին չի գտնուիր, բայց Վագր շատ²»:

Հ. Ս. Երեմեան (Կենդանաբանութիւն)

1. Բզկտել, կտոր կտոր ընել. — 2. - Իս ալ 1891ին դեռ ի Մուշ ճամբորդութեանս ժամանակ աչքովս տեսայ խնուս բերդաքարաքին մէջ երկու վագրներու դեղեցիկ մորթերը. նոյն օրը զարնուի ելին խնուսի դաշտին մէջ՝ ուր եկեր էին Մուշ դաշտէն հարածուած:

Ա. Բ. Զ. Ը.

Քեզի պատմելիքս մէկ տարի առաջ գաւառին պըզտիկ քաղաքի մը մէջ հանդիպեր է. նոյն պատմութիւնը այս իրիկուն լրագրի մը մէջ կարդացի, բայց ինծի այնպէս թուեցաւ թէ լրագրին պատմածը իրականութենէն հեռու է: Ուրեմն մօտիկ ըրէ:

Մարդ մը կար՝ որ արջ խաղցնելով իր ապրուստը կը ճարէր. իրիկուն մը ճաշելու համար պանդոկ մը մըտաւ ու կենդանին դուրսը, բակին մէջ, ախոռին մօտ կապեց: Խեղճ արջը, հակառակ իր վայրագ կերպարանքին, բնաւ մէկու մը վնաս չընէր:

Նոյն պահուն առաջին յարկին լայն պատշգամին վըրայ, իմ լուսովս (լուսինն է պատմողը) երեք պզտիկ տղաք կը խաղային. ամէնէն մեծը վեց տարեկան թեւրեւ, իսկ պզտիկները՝ երկերկու տարեկան:

Թը՛փ, թը՛փ, մէկը սանդուխներէն վեր կ'ելլէ... ո՞վ կրնայ ըլլալ: Դուռը կը բացուի, ու արջը կ'երևնայ. անհեթեթ արջը՝ որ ձանձրացեր էր գաւթին մէջ մինակ կենալէն...: Կապը քակեր էր ու, անխռով, վեր ելեր էր սանդուխին աստիճաններէն: Փողբիկները՝ ահաբեկեալ, պատշգամին անկիւնները փախան, բայց արջը երեքն ալ դուրս հանեց անկիւններէն, մագոտ դունջովը հոտուրտաց զանոնք, սակայն ամենեւին վնաս մը չըրաւ:

— Անշուշտ խոշոր շուն մըն է, — բացագանչեցին տղաք, — ու սկսան իրենց պզտիկ ձեռքերով շոյել աւնոր կոնակը: Արջը գետին պառկեցաւ. տղոցմէ ամէնէն պզտիկը անոր չորս կողմը պարեց, վրան հեծաւ, իր պզտիկ գլուխը անոր սեւ և թաւ մազերուն մէջ խոթեց:

Առջը

Մեծ տղան փող մ'առաւ ու սկսաւ փչել, այն ատեն կենդանին ետեւի ոտքերուն վըրայ կանգնեցաւ ու սկսաւ պարել: Իրաւցնէ ախորժելի էր տեսնել զինքը այն դիրքին մէջ: Տղաք առին իրենց պզտիկ հրացանները, ու մէկը արջին տուին՝ որ բաւական լաւ կը բռնէր:

Ո՛հ, շատ սիրուն խաղի ընկեր մը գտեր էին, ու կը պոռչըտային, մէկ, երկու. մէկ, երկու: Նոյն պահուն տղոց մայրը դրան մէջ երեցաւ: Ինչ սարսափ: Պէտք էր տեսնել անոր կերպարանքը. ձեան պէս ճերմակ էր, աչքերը լայն բացած, բերանը բաց: Սակայն ամէնէն պզտիկը դէպ ի մայրը վազեց ծափ ծափի զարնելով և իր լեզուով խօսելով:

— Զինուոր կը խաղանք, մայրիկ:

Արջուն տէրն ալ նոյն միջոցին երեցաւ պատշգամին վըրայ:

Յ. Ք. Ախտէրսըն

Այգեստան

Պահապան հրեշտակ.

ՊԱՀԱՊԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿ

Ի՞նչ ձայն է այն՝ զոր կը լրսեմ, մայր, յաճախ
Սըրտիս խորէն, որ ինձ կ'ազդէ նաեւ վախ:
Կը մըրմըռայ ցած երբ խելօք չեմ կենար.
Ինձ ցաւ կու տայ, դէմքըս կ'ընէ կարմիր վառ

Երբ մէկը զիս չի տեսներ,
Երբոր դուն հոն չես և ոչ իսկ քու ըստուեր.
Բայց երբ խելօք եմ, ինձ խրախոյս կը շընչէ
Այն ձայնն, ու ինձ կ'ըսէ ցած. Այս աղէկ է:
— Այդ ձայնն, որդեակ, է պահապան հրեշտակիդ:

Հ. Ա. Ղազիկեան

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ ԵՒ ՈՂՈՌՆ¹ (Հէքեաթ)

Իշխան մը կար, որ կ'ուզէր ամուսնանալ իշխանուհիի մը հետ. բայց բուն իշխանուհի մը կ'ուզէր կին առնուլ: Այդ իշխանուհին գտնելու համար աշխարհիս ամէն կողմը ճամբորդեց: Իշխանուհիներ շատ կային, բայց անոնց ճշմարիտ իշխանուհի ըլլալուն վրայ երբէք չէր կրնար ապահով ըլլալ, վասն զի միշտ անոնց վրայ կասկածելի բան մը կը նշմարէր: Ուստի իր փնտռածը չգտնելուն վրայ տխրած դարձաւ տունը:

Իրիկուն մը, ահաւոր օդ մը կ'ընէր, փայլակները յաճախակի կը լուսաւորէին, որոտմունք կը մոնչէին, անձրեղ տեղատարափ կ'իջնար: Քաղաքին դուռը զարնուեցաւ, ու թագաւորը անմիջապէս գնաց բանալու:

Իշխանուհի մըն էր: Սակայն որչափ աղտոտած անձրեւէն և հովէն: Զուրը կը կաթէր զգեստներէն և մազերէն, կօշիկներուն մէջ իսկ լեցուեր էր: Այսուհանդերձ կը հաստատէր անկեղծօրէն թէ իրաւցնէ իշխանուհի մըն է:

«Քիչ մը վերջ կը հասկնանք» ինք իրեն խորհրդածեց թագուհին, բայց անոր բան մը չըսաւ: Սենեակը գնաց, յարդէ անկողնոյն վրայ ոլոռն մը դրաւ, անոր վրայ քսան հատ անկողին, ապա քսան հատ ալ փետրալից անկողին դրաւ: Իշխանուհին այդ անկողնոյն մէջ պառկեցուցին:

Երկրորդ առաւօտը թագուհին հարցուց թէ գիշերը ինչպէս անցուցեր է:

«Շատ գէշ» պատասխանեց իշխանուհին: «Ամբողջ գիշերը աչքս չկըցայ գոցել: Ի՞նչ կար անկողնոյն մէջ:

1. Ոլոռն, պիղեւս:

62343-67

կարծր բան մը կը զգայի, որ մարմնոյս ցաւ կը պատ-
ճառէր: Ինչ տանջանք»: Այս պատասխանէն հասկցան
որ իրաւցնէ իշխանուհի մըն է, քանի որ քսան անկող-
նոյ և քսան փետրալից անկողնոյ վրայէն զգացեր է
ոլոռնի կարծրութիւնը: Միայն իշխանուհի մը կրնար
ունենալ այդչափ փափուկ մորթ:

Իշխանը՝ համոզուած անոր ճշմարիտ իշխանուհի մը
ըլլալուն, ամուսնացաւ հետը. ոլոռնը դրաւ թանգարա-
նին մէջ՝ ուր պիտի գտնուի դեռ, եթէ չէ գողցուած:
Կ'ուզէ՞ք երթալ տեսնել:

Յ. Ք. Անտէրսըն¹

1. Յովնանէս Քրիստիանոս Անտէրսըն 1805ին ծնած է Տանիմարբայի
(Օսէնա քաղաքը՝ մարդերով և ցորենով հարուստ Փիոնիա կղզւոյն մէջ):

Մ'ամուկը

ՄԱՆՈՒԿԸ

Գեղածիծաղ¹ Մայիս ամսուն, բուրաստանի մը
մէջ, ամէնէն գեղեցիկը և ամէնէն փնտռուածը վարդի
կոկոնը չէ՞, որուն վրայ պարտիզպանը մեծ խնամքով
կը գուրգուրայ և զայն կը պատսպարէ միջատներէն ու
ցուրտէն:

— Դուն, ո՛վ մանուկ, ըլլաս աղքատի մը կամ հարուս-
տի մը զաւակ, մարդկային կեանքի պարտէզին մէջ այդ
սիրուած կոկոնն ես. պէտք չէ որ եղեամբ զքեզ խա-
մրեցնէ:

Երկնքի վրայ, զարնան առաւօտուն երբ աստղերը
կը մարին, ամէնէն գեղեցիկը արեգակը չէ՞ երբ բլրան
մը ծայրը, կամ հորիզոնին վրայ կ'արթննայ՝ կապոյտ
երկնքի վրայ իր շրջանն ընելու:

— Դուն, ո՛վ մանուկ, ծնողքիդ համար այդ նորածին
անուշ արեւն ես. պէտք չէ որ ամպերը գան ու զքեզ
իրենց աչքէն ծածկեն:

Տեսած չե՞ս խաղաղ լճակ մը ծաղիկներով պսակուած.
դէմքդ տեսած չե՞ս այդ մաքուր ջուրին մէջ:

— Քու սիրտդ ու հոգիդ, ո՛վ մանուկ, մաքուր և վճիտ
է այդ ջուրին պէս, պէտք չէ որ փոթորիկը գայ ու
զայն պղտորէ:

2. Մկրտիչ Պոտուրեան

1. Գեղածիծաղ, զուարթ:

ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

ՊԱՏԿԵՐ

Օրհասական զինուորը, իր մանկատի¹ կնկան վարսերուն² գնդասեղը³ յիշատակ էր պահած իր քովը։ Զայն թաթղեց իր վերքին արիւնին մէջ և մետաքսէ թաշկինակին վրայ գրեց.

— «Զորցաւ կեանքիս աղբիւրը. օրոցքէն հանէ մեր անդրանիկ փոքրիկը, սուրբ անկողնոյն առջև տոտիկնեւուն⁴ վրայ պահ մը կայնեցուր, իմ հոգւոյս համար առաջին խաչակնքելը իրեն սորվեցուր»:

Հ. Ս. Երեմեան

ԱՔԼՈՐ՝ ԵՒ ՄԱՐԳԱՐԻՏ

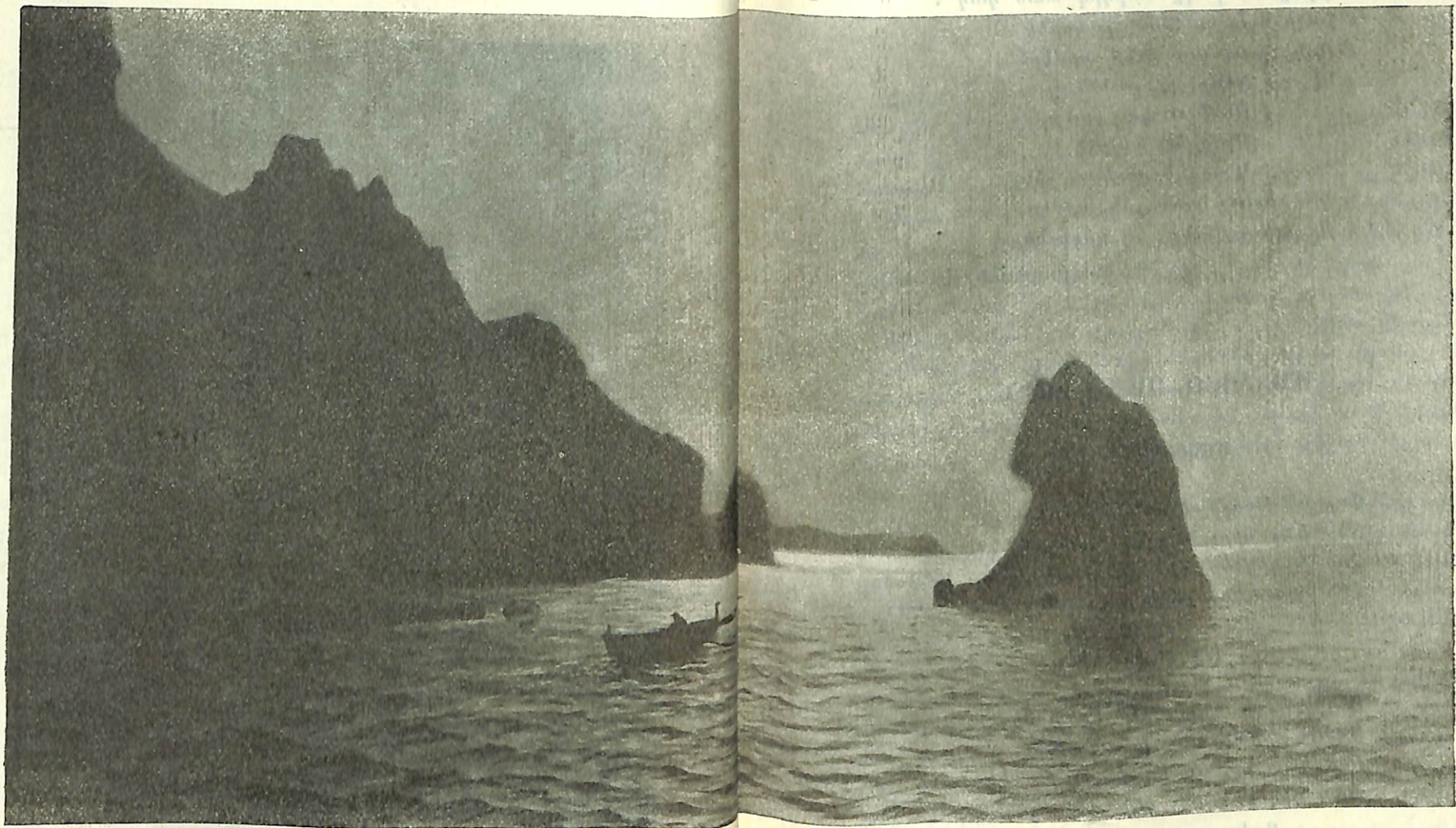
Կըռլըռացող Աքլոր աղբար
Բըրբըրելով աղբիւս⁶ վեր վար,
Գրտաւ Մարգրիտ մը կըս—Կըլոր,
Շատ մեծագին⁷, շատ ալ աղուոր.
Բայց եկ տեսնենք ինչ դատաստան
Կըտրէ խելօքն անոր վըրան:

— «Տեսքը գէշ չէ, գոյնն ալ սիրուն,
«Բայց չէ տըւած սոցա բնութիւն
«Կըշտացնելու ալ զօրութիւն.

1. Մանկատի, երիտասարդ. — 2. վարս, մազ. — 3. Գնդասեղ, մէկ ծայրը դունդ ասեղ. — 4. Տոտիկ, պզտի ոտք. տղու ոտք. — 5. Աքլոր, աքաղաղ. — 6. Աղբիւս, կենդանիներու աղբ. — 7. Մեծագին, շատ սուղ:

Մանկիկն ու թուշում.

« Այս բաներուս փուճ և խաբող՝
« Միայն անխելք մարդիկ տան փող¹ .

« Ինձի համար հատ մը կորեկ

« Ասկէ շատ վեր ունի արժէք .

« Տեսք ալ չունենայ ,

« Ուտելու կու գայ » : —

Աքլորիս խելքէն

Մարդիկ պակաս չեն ,

Եթէ իրենց բան չեն արժեք ,

Ոչ գիտութիւնը , ոչ լեզուներ :

Հ . Ք . Քուշներեան (Առակը)

ՄԱՆԿԻՆ ՈՒ ԹՈՉՈՒՆ

ՄԱՆՈՒԿՆ

Փոքրիկ թըռչնակ , ինձ հետ եկուր ,
Տես ինչ սիրուն է իմ վանդակ
Հոն ծաղիկներ կան քաղցրաբոյր ,
Հոն պըտուղներ կան անուշակ :

ԹՈՉՈՒՆ

Մանկիկ , կ'ապրիմ ես երջանիկ ,
Ազատ մընալ՝ այս իմ փափաք ,
Ինձ շատ սիրուն իմ խեղճ բունիկ
Քան գեղեցիկ քու այդ վանդակ :

Տըվուալ (Թարգմ. Հ . Ա . Ղազիկեան)

1. փող , դրամ :

Մ Ր Ր Ի Կ Ը

Հանի¹ , մամ , մայր և որդի միասին են մութ սե-
նեակին մէջ : Տղան կը խաղայ , մայրը կը զարգարուի ,
մամը կը մանէ , հանին՝ բոլորովին ծռած , վառարանին
ետեր փետուրներու մէջ կը նստի : Ինչ ահաւոր օդ կ'ընէ :

Տղան կ'ըսէ . — Վաղը տօն է : Ո՛րչափ կը փափաքիմ՝
ցատկըռտել դաշտին մէջ ու բլուրներու վրայ . ինչ գե-
ղեցիկ ծաղիկներ պիտի ժողվեմ : Շատ կը սիրեմ դաշ-
տը : — Մտիկ ըրէք , ինչպէս կը գոռայ որոտումը :

Մայրը կ'ըսէ . — Վաղը տօն է . ամէնքնիս միասին
ուրախութիւն պիտի ընենք սեղանին շուրջը : Ես ալ իմ
տօնական զգեստներս պիտի հագուիմ : Կեանքն ալ՝ ձանձ-
րոյթներէ վերջ , ունի իր հաճոյքը , ու այն ատեն արեւը
կը փայլի ոսկիի պէս : — Մտիկ ըրէք , ինչպէս կը գո-
ռայ որոտումը :

Մամը կ'ըսէ . — Վաղը տօն է : Մամիկին համար այլ
եւս տօն չկայ : Կերակուր կը պատրաստէ , կը մանէ՝
զգեստներ շինելու համար : Կեանքը բոլորովին աշխա-
տութիւն է և մտատանջութիւն . երանի՜ անոր որ իր
պարտքը կը կատարէ : — Մտիկ ըրէք , ինչպէս կը գո-
ռայ որոտումը :

Հանին կ'ըսէ . — Վաղը տօն է : Շատ կը փափաքէի
մեռնիլ վաղը : Այլ եւս չեմ կրնար ո՛չ երգել , ո՛չ կա-
տակ ընել , ո՛չ աշխատիլ և ո՛չ բանի մը վրայ մտածել .
ի՛նչ բանի կու գամ աշխարհիս վրայ : — Տեսէք կայ-
ծակը ինչպէս կ'իյնայ հոն :

Ո՛չ կը լսեն , ո՛չ կը տեսնեն : Սենեակը բոցերու մէջ
է : Հանի , մամ , մայր և որդի կայծակնահար եղեր են .

1. Համի , մամուն մայրը , սեճ մօր մայրը :

հարուած մը վերջ կու տայ չորս կեանքերու: Ու վաղը
տօն է:

Կիւտաւ Շըվապ (Իտալ. թարգմ. Վարտուչի)

ՓԱՌՔ ՏԱՆՔ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Հապա, երթանք դաշտը, տեսնենք ինչպէս կը մեծ-
նան ծաղիկները. մտիկ ընենք սա թռչուններուն ճիւղիւր,
խաղանք սա նոր բուսած խոտերուն վրայ:

Չմեռը անցեր է. ծառերը կը ծլին. դեղձին վարդե-
զոյն ծաղիկը կը բացուի, տերեւները կը կանանչնան,
մշուշը բլուրներու վրայ, ձորերու մէջ կը փռուի, մա-
նուշակը շուքի տակ կը պահուրտի ու անուշ հոտը կը
ձգէ:

Հաւը իր հաւկիթներուն վրայ նստած՝ ժամէ ժամ կը
սպասէ, թէ երբ պիտի գայ այն ատենը՝ որ կտուցովը
հաւկիթին կճեպը կոտորէ ու իր սիրուն ձագերը դուրս
հանէ:

Նոր ծնած գառնուկները մարմանդին վրան են, հա-
զիւ թէ կընան իրենց տկար ոտքերուն վրայ կենալ,
ու մօրերնուն քով կը դողդղան: Սիրուն գառնուկներ,
թէ որ դուք ընկնիք ալ՝ չէք ցաւիր, վասն զի գետինը
փռուած է կակուղիկ կանաչ կապերտ մը:

Թիթեռնիկները թեւերնին բացած արեւուն ճիւղէ ճիւղ,
ծաղիկէ ծաղիկ կը թռչնաին:

Ամէն նոր ձագերն ալ երջանիկ են, ամէնն ալ աս-
դին անդին ցրուած կը խաղան, կը խնտան ու փառք
կու տան Աստուծոյ որ իրենց կեանք տուաւ: Անոնք
միայն սրտով կընան ճիւղ, մենք սա բաղդն ալ ունինք՝
որ բերնով ալ կ'օրհնենք զինքը:

Փառք տամք

Թուշունները կը ճըճըւան, գառնուկները կը մայեն, բայց մենք միայն կրնանք Աստուծոյ բարիքներուն վրայ խօսիլ: Ուրեմն փառք տանք ու օրհնենք զինքը ան աւարաձններուն բերնէն ալ՝ որոնք լեզու չունին:

Դադկած ծառեր, պզտիկ գառնուկներ, թէ որ լեզու ունենայիք ո՞րչափ պիտի գովէիք Աստուծոյ բարութիւնը. բայց դուք լեզու չունիք, մենք ձեր տեղը կը խօսինք: Ամէն լերան վրայ, ու ամէն կանաչ գետնի երես՝ մենք ձեր տեղը շնորհակալ կ'ըլլանք:

Ալիշան (Յոյցք Աստուծոյ)

ԾՈՒԽԸ ԵՒ ԱՄՊԸ

Օր մը ծուխը՝ որ ծխնելոյզէ՝ մը կ'ելլէր ու դէպ ի վեր կը բարձրանար, հանդիպեցաւ ամպին՝ զոր հովը կը տարուբերէր², հպարտութեամբ հրամայեց որ իրեն ճամբայ տայ:

Ամպը, զարմացած այսպիսի յոխորտանքի մը վրայ, հարցուց թէ ո՞վ է. ու ծուխը պատասխանեց. — Ես ծուխն եմ, ծնունդ կրակին՝ որ եղբայր է արեւուն՝ որուն դուն իսկ արդիւնքն ես:

Այն ատեն ամպիկը պատասխան տուաւ այն գոռովին. — Բայց քու դէմքդ շատ սեւ է այդչափ բարձր ծագում մ'ունեցողին համար. ուստի ներէ եթէ ըսեմ, թուի թէ աւելի ածուխի գաւակ ես դուն՝ քան թէ կրակի: Այսուհանդերձ, պարոն որդի կրակի և եղբօրորդի արեւու, այն ատեն քեզի պատիւ կ'ընեմ, երբ հօրդ նըմանիս:

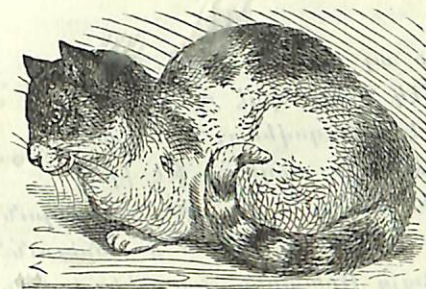
1. Ծխնելոյզ, տ. օճախ — 2. Տարուբերել, տանիլ բերել:

Այս առակը կը սորվեցնէ մեզի չպարծենալ մեր եւրեւելի նախահայրերով քանի որ անոնց նման արժանիք և առաքինութիւն չունինք:

Պետրոս Թուար

ԿԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՈՒՍԿ

Հանճար ու խելք մէկ ըստակ
Երբ բըռնութեան ընկնին տակ.

Կատուն.

Կատուն ամառ ժամանակ

Յանտառն որսաց մէկ սոխակ,

Ու ճանկերով մէջքէն բըռնած

— « Դուն շատ անուշ կ'երգես ասաց.

« Բանաստեղծներ քեզի, Սոխակ,

« Կու տան հազար մէկ գովասանք.

« Քեզի համար՝ անցեալ օր

« Վարպետ աղուէս կ'ասէր որ,

« Բոլոր հովիւք, հովուուհիք,

« Չայնէդ կը զգան մարելիք:

Սոխակ.

- « Ես ալ պըգտի երգիչ չեմ.
 « Մէկ մ'ալ երգէ որ տեսնեմ,
 « Թէ այս գովեստ, այս համբաւ
 « Սոստ են արդեօք, թէ իրաւ.
 « Թէ ձայնդ ըլլայ անուշ, խաղուն,
 « Կ'երգնում, խնայեմ քո արեւուն¹ »: —
 — Բայց Սոխակին՝ սաստիկ վախէն
 Լեզուն կապուած էր արդէն: —
 — « Երգէ՛, հոգի, երգէ՛, սիրուն ».
 Նորէն կրկնեց նենգօտ² կատուն: —
 Իսկ անմեղ ձագն՝ երգել ուր տեղ,
 Ճիկ մը հազիւ հանեց մէկ հեղ³:
 — « Ինչ, ա՛յս ձայնով, ա՛յ աներես,
 « Բոլոր անտառը մոգե՞ր ես ».
 Կանչեց գազանն անզգամ. —
 — « Գիտցիր որ ձայնդ է անհամ,
 « Եկուր մէկ մ'ալ համդ տեսնամ »: —

1. քո արեւուն, քու կեանքիդ: — 2. նենգօտ, նենգատուր, խորա-
 մանկ: — 3. Մէկ հեղ, մէկ անգամ:

Այս ըսելով ձագը պատռեց,
 Եւ փետուրներն՝ հովուն ցրրուեց:
 Հ. Ք. Քուշներեան (Առակք)

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԸ ՍՏԵՂԾԷ

- Աստուած ի՞նչպէս նըկարեր է ծաղիկներ.
 Ուսկի՞ց զըտեր է գոյներ:
 — Մերկ տեսնելով գետիներն
 Ժըպտեր է նա և ծաղիկներն են բուսեր:
 — Բայց ամէն բան նոյն մեծ Աստուածն է ստեղծեր:
 — Ամէն, որդեակ, ի՞նչ որ ծանօթ կան բաներ,
 Հող, ջուր, օդ, հուր իրեն ձեռքէն են ելեր:
 — Եւ ըզքեզ ալ ի՞նքն է ստեղծեր, մայր.
 — Ո՞վ, զի՞ս:
 Այո՛, ինչո՞ւ կը զարմանաս և կ'ապշիս:
 — Ո՛հ, պիտ 'եղած ըլլայ իրեն շատ դըժուար
 Ստեղծել քեզի պէս մի բարի անուշ մայր:
 Հ. Ա. Ղազիկեան (Նուէր մանկանց)

ՉՄԵՌԸ ԵՒ ԳՍՐՈՒՆԸ

Չմեռը կ'արհամարհէր զգարունը և կը նախատէր ըսելով թէ, երբ մէջտեղ կ'ելլէ ամէնուն խաղաղութիւնը կը վըզովէ, ոմանք մարգերու մէջ կ'երթան, ուրիշներ անտառներու մէջ կը թափառին¹, ոմանք ծաղիկ կը հաւաքեն, այլք իրենց զլուխը և մագերը շուշաններով և վարդերով կը զարդարեն, ոմանք նաւ կը մտնեն և

1. Թափառիլ. աստին անդին քալիլ:

իրենք զիրենք հովերուն կու տան. ամէնքը կը զգուշանան կամ յանկարծական հովէ կամ շարունակ անձրեւներէ: « Իսկ ես ընդհակառակն » կ'ըսէր ձմեռը, « մեծ իշխանի մը կը նմանիմ, մեծ թագաւորի մը պէս եմ և կը բռնադատեմ զմարդիկ աչքերնին վեր չբարձրացնել, գլուխնին ծռել և դողալ, ու տուններէն դուրս չելլել »: « Ու բուն այդ բանին համար է », պատասխանեց գարունը, « որ ամէն մարդ քեզմէ ազատիլ կը փափագի: Իսկ ես զուարթ եմ միշտ, իմ հոտս անգամ ուրախութիւն կը ներշնչէ: Երբ հեռանամ՝ ամէնքը զիս կը փնտռեն, իսկ երբ դառնամ ամէնքը կը ճխան ¹ »:

Ն. Թումսիլէօ

ՅԱՐԴԷ ՊՈԶԸ

Անգամ մը պզտիկ աղուէս մը, անփորձ և շատ որկրամուլ ², ծուղակի ³ մը մէջ կ'իյնայ՝ ուր կը թողու պոչին մեծ մասը: Այս դժբաղդութեան պատճառաւ սաստիկ վշտացած և ամօթահար, չէր համարձակեր ցեղակիցներուն մէջ երևնալ, առանձին և պահուրտած կը կենար տեղ մը՝ ուր ոչ ոք կը տեսնէր իր այդ խայտառակութիւնը: Սակայն չկրցաւ բոլորովին ծածկել զայն իր ցեղակիցներէն՝ որոնք, հասկնալով թէ նա, փոխանակ երկայն պոչին, պզտիկ տոր մը միայն կը կրէ, զայլթակղեցան: Ուստի բոլոր զրացիները նախ խորհուրդ բերին և ընելիքնին որոշելէն վերջ, գնացին պզտիկ աղուէսին մօտ, ու քիչ մը յանդիմանելէն, քիչ մը մխիթարելէն վերջ, այն փնայած պոչի կտորին վրայ յարգէ գեղեցիկ պոչ մը աւելցուցին, և բաժնուելէն առաջ

1. Ճխալ, սաստիկ ուրախանալ. — 2. Որկրամուլ, շատակեր. — 3. Ծուղակ, որդայթ, ա. տուգար:

խորհուրդ տուին անոր որ երբէք կրակի մօտ չերթայ, ապա թէ ոչ կրակը կ'այրէ այդ կեղծ պոչը և զինքն ալ միասին: Սակայն, այդ խորհուրդը ծածուկ չփնայ. աքաղաղ մը լսեւ էր և պատմեւ էր որուն որ պէտք էր: Ուստի այն ժամուն՝ յորում աղուէսները որսի կ'ելլեն, հոս հոն հաւնոցներու քով, կէս ծածկուած կրակներ կը տեսնուին՝ որոնք, կարծես, այն խեղճ պոչին կ'ըսէին. « Եթէ մօտենաս, կ'այրեմ զքեզ »: Ու մեր խեղճ ձուկ՝ աղուէսիկը՝ այս ամէն բանը կը տեսնէր, պոչին սիրուն համար, հաւնոցներէն հեռու կը քալէր, նեղութեամբ կ'ապրէր և միշտ կասկածի մէջ էր կրակի մը մէջ իյնալու:

Թէ որչափ տեսցայս տառապանքի վիճակը չի գիտցուիր, բայց կ'ըսուի թէ վերջապէս այն պոչովը կրակի մը մէջ ինկեր է ու բոլորովին այրել ու մեռեր է:

Այս պատճառաւ, մարդու մը համար, որ յանցանք մը գործեր է և միշտ յայտնուելու վախի մէջ է, ու կը զգուշանայ ամէնէն, կ'ըսուի թէ յարգէ պոչ ունի ու կը վախնայ թէ կը բռնկի:

Մենք ալ աղուէսին պէս չընենք: Եթէ պակասութիւն մ'ունինք, խոստովանինք և համբերութեամբ կըրենք անոր հետեանքները, վասն զի գէշութիւնը շատ անգամ պակասութիւն մը ծածկելուն մէջն է, քան բուն պակասութեան մէջ: Բայց ամէնէն լաւն է չար չգործել և վախ չունենալ:

Գեմիստոկլէս Կրատի

ՊՈԶՍՏ ԱՂՈՒԻՍ

Աղուէս մը կար չընէ փախած վարպետորդի,
Մեծ հաւակեր, մեծ ջարդ տըւող նապաստակի:

Սա օր մ'ընկաւ գեղջկին ծուղակ,

Բայց ինչ արաւ, ինչ չարաւ,

Ծակ մը գըտաւ դուրս պըրծաւ.

Ետեւ բաց խաղը խայտառակ,

Զի հոն ձգեց պոչը գրաւ:

Բայց իր պակասը պարտըկելու

Օր մ'աղուխուց ժողովքին մէջ

Ըսկըսաւ ճառ մը խօսելու,

Թէ՛ «Պոչ ասածդ՝ անշահ, փըցին

« Զարդ մ'է կախուած՝ զատ առանձին.

« Միշտ կ'աղտոտի կը ցեխոտի,

« Պէտք է կըտրի ու վըրցըւի »:

Այս խօսքին դէմ ելաւ մէկէն

Ունկընդրաց մէկը խընտալէն.

— « Խօսքըդ մեղրով, բարեկամ,

« Ասաց, դարձուր ետեւըդ մէկ մը յատեան,

« Զի տեսնելով՝ կըտրենք ըստոյգ դատաստան »: —

Աղուէսը զայս լսելով՝

Մեծ մեծ ծիծաղով

Խընտալ ըսկըսան

Պոչատին վըրան:

Եւ նոյն հին կերպով

Պոչաւորը պոչով,

Պոչատն ամօթով՝

Տեղերնին դարձան:

Հ. Ք. Քուշներ (Առակը)

որբիկ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԻՆ ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ

Պատուհանէս դուրս կարկառած՝¹ կը դիտեմ
 խումբ մը տղայոց, որոնց խնամքն ինձ յանձներ են.
 Ճիշ ճրողողիւն՝² դարձած մանկունք զուարթադէմ
 Հրապարակին վրայ կը սուրհան՝³ դէս ու դէն:
 Հեռու ուրախ խումբէն՝ անկիւն մը կը կզած,
 Չեռքը ծնօտին, աչքերն հողին սեւեռած⁴,
 Դաւարութեանց մէջ զերդ՝⁵ նոճի մ'տըխրազգած⁶,
 Չէր մասնակցեր կարպիս ժխորին⁷ ընկերաց:
 Հայլի մը ձեռքըս՝ վար իջայ կամացուկ,
 Յանկարծ իրեն դէմքն իր աչքին տակ դրրի...
 Ընդոստ ցատքեց վեր՝ այն տեսքէն չարաշուք...
 Մատուլըս ցոյց տալով իրեն՝ վրայ բերի.
 «Կ'ուզե՞ս ազնիւ սըրտի մ'պատկեր՝ դէմքիդ վրայ,
 Գնան'նկերացդ հետ կանչուըռտէ և խաղա՞»:

Հ. Ա. Տիրոյեան

ԱՍՏՈՒԱԾ ԱՄԷՆ ՏԵՂ Ի

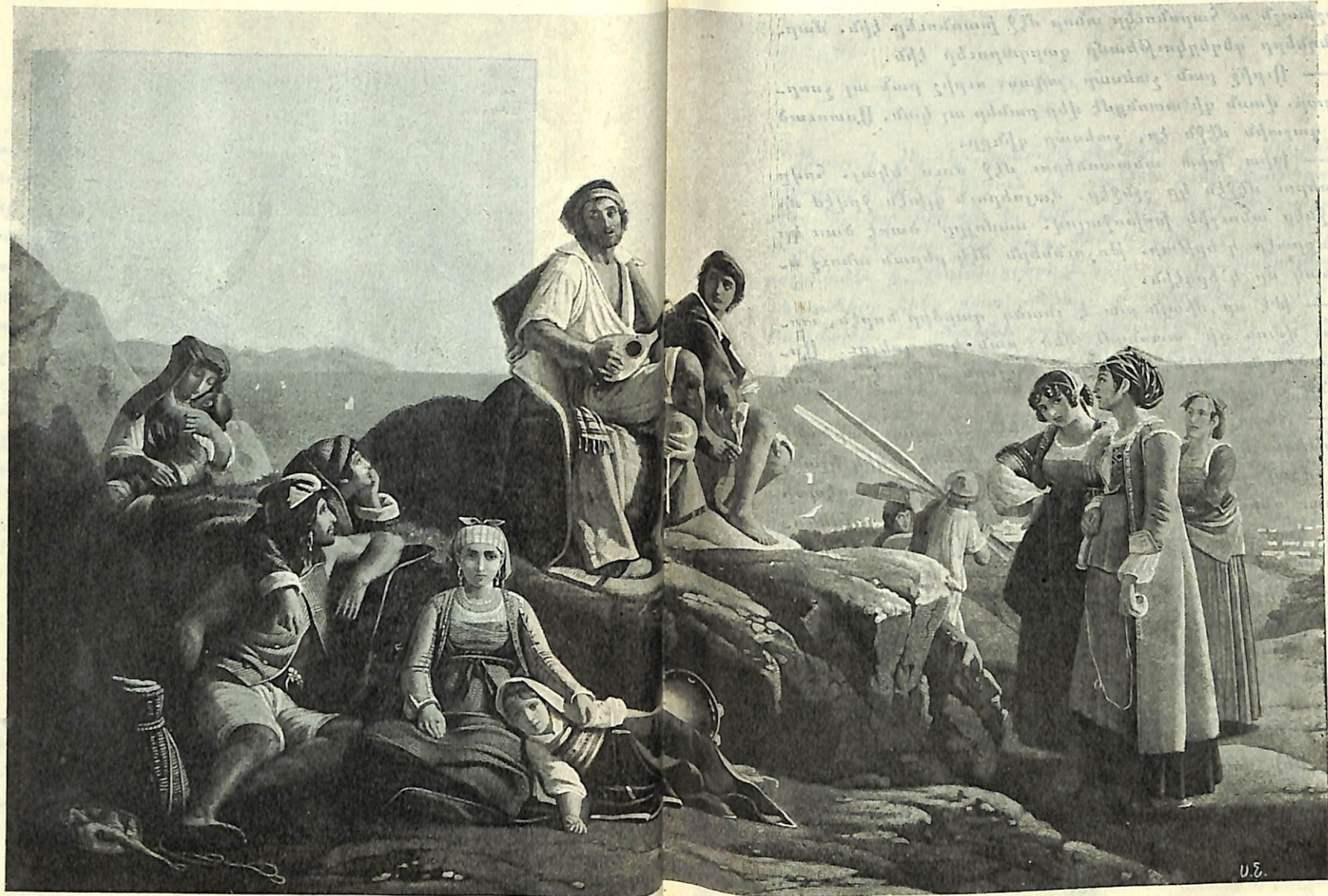
Ըսէ՛ ինծի, տղաս. ուսկի՞ց կու գաս. նայիմ ի՞նչ բաներ տեսար:

— Մարմանդին վրայ կը պտըտէի. ոչխարները չորս դիս պարարտ խոտերը կ'ուտէին, ու զով շուքի տակ կը պառկէին: Յորենը՝ հերկած արտերու մէջ բուսեր էր.

1. Կարկառած, դէպ ի դուրս երկնցած: — 2. Ճրողողիւն, բարակ ձայն, թռչնոյ ձայն: — 3. Սուրհան, վազել: — 4. Սեւեռած, աչքերը տնկած: — 5. Չերդ, պէս: — 6. Տըխրազգած, տխուր: — 7. Ժխոր, աղմուկ:

Ատտուած

Գեղջիկական ըզահանդէս.

խաշխաշն ու հարսնուկը անոր մէջ խառնուեր էին. մարմանդները գեղեցկութեամբ զարդարուեր էին:

— Ուրիշ բան չտեսար, տղաս, ուրիշ բան ալ չսորվեցար. վասն զի ատոնցմէ վեր բաներ ալ կան. Աստուած ալ դաշտին մէջն էր, չտեսար զինքը:

— Խիտ խիտ անտառներու մէջ ժուռ եկայ. հովը ծառերու մէջէն կը շշնջէր. ժայռերուն գլխէն ջրվէժ մը կ'իջնէր անուշիկ խոխոջալով. սամոյրը՝ ծառէ ծառ կը ցատքըտէր կ'երթար. թռչուններն մէկ բերան անուշ եղանակ մը կ'երգէին:

— Թէ որ միայն ատ է լսածդ՝ դարձիր նորէն, տղաս. վասն զի ատոնցմէ մեծ բան կայ լսելու. Աստուած այն հովին, այն ջրին ձայնին մէջն էր, անոր ձայնը չլսեցիր:

— Տեսայ որ ծառերուն ետեւէն լուսինը արծըթէ կանթեղի մը պէս կ'ելլէր. աստղերն մէկիկ մէկիկ ելան. մէկ մ'ալ յանկարծ քն սև ամպեր երեւցան, դէպ ի հարաւ սկսան երթալ. փայլակն երկինքը կը լուսաւորէր, կայծակը հեռւանց որոտալով կ'իջնէր. ես լսեցի այն սարսափելի ձայնը, վախէս սիրտս փրթաւ:

— Միայն կայծակէն վախցար. փայլակէն աւելի վախնալու բան չունէիր. եթէ ատանկ է՝ նորէն դարձիր, տղաս, վասն զի ալ աւելի մեծ բաներ կան. Աստուած այն մըրկին մէջն էր, ինչպէս չիմացար:

Աստուած ամէն տեղ է, ամէն մեր լսած ձայնին մէջ, ամէն տեսածնուս մէջ, առանց անոր բան չկայ. պէտք է որ մեր մտքին մէջն ալ ըլլայ միշտ:

Ալիշան (Յոյսք Աստուծոյ)

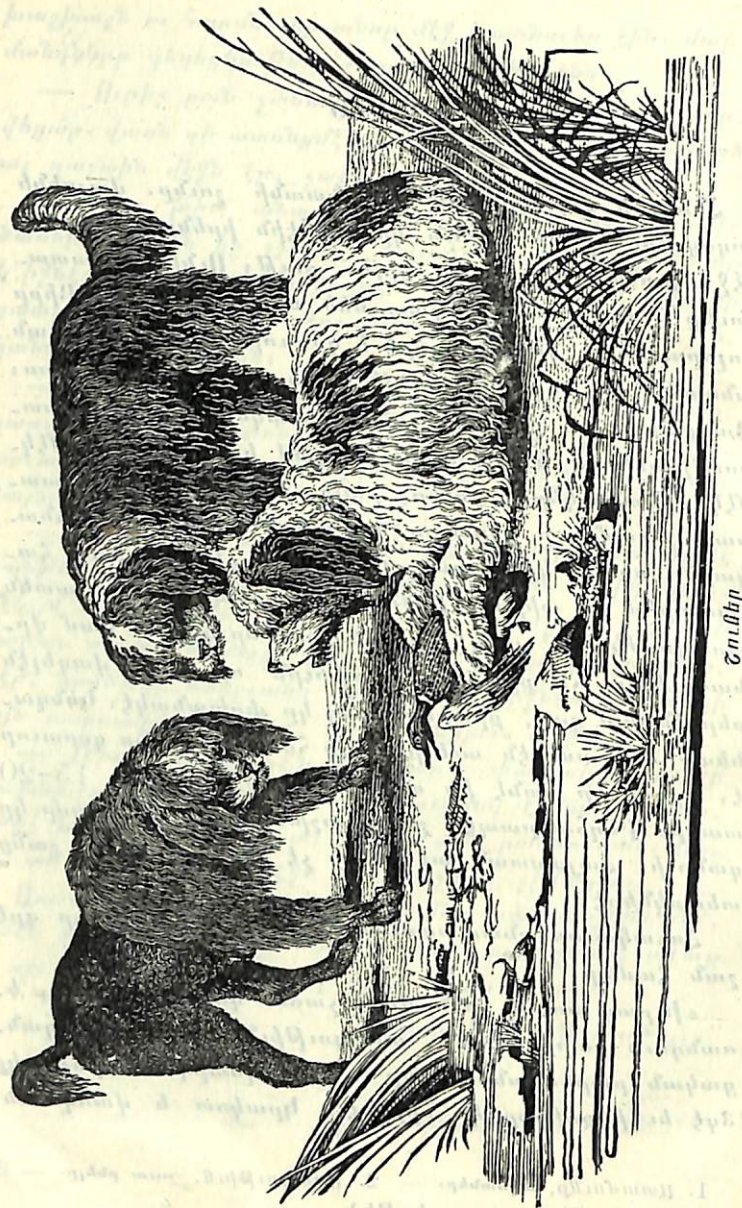
Շ Ո Ւ Ն

Հնուց ի վեր կը գտնուէր ընտանի շունը. վայրենի ժողովուրդներն իսկ շուն կը պահէին իրենց տուններուն մէջ: Գլուխը երկայն է, քիթը՝ բութ: Ունի 42 ատամունք¹. շնատամունք՝ շատ մեծ և զօրաւոր են: Բիբը բոլորածիւ է, լեզուն ողորկ և գծաւոր: Առաջակողման անդամները հինգ մատ ունին, յետակողմանը՝ չորս: Բազմաթիւ են ընտանի շանց տեսակները՝ որոնք յատկութիւններով և արտաքին տեսքով կը տարբերին մէկմէկէ: Շատակեր է շունը, բայց քիչով ալ կը կշտամէ: Շատամոքսը զօրաւոր է, մինչեւ անգամ ամենանայ, ստամոքսը զօրաւոր է, մինչեւ անգամ ամենակարծր ոսկրը կը մարսէ: Շատ խելացի է և շատ հակարծր ոսկրը կը մարսէ: Շատ խելացի է և կրնայ երկար ատեն ւատարիմ իր տիրոջ: Ուժով է և կրնայ երկար ատեն արագութեամբ՝ վազել առանց ցաւ մը զգալու կամ վշտաւորուիլու. չի քրտնիր, փրփուրն՝ որ շատ վազելէն նասուելու. չի քրտնիր, փրփուրն՝ որ շատ վազելէն բերնէն կու գայ, քրտինքի տեղ կը փոխանակէ: Կենդանեաց մէջ ամէնէն աւելի ասոր հոտառութիւնը զօրաւոր է, այսու կը գտնէ իր տէրը և որսը: Կ'ապրի 15-20 տարի: Ընդհանրապէս շունը աշխարհիս ամէն կողմը կը գտնուի. Հայաստան ալ զուրկ չէ ընտիր և ընդել շանց տեսակներէ:

Հռչակաւոր բնապատումն Պիւֆոն այսպէս կը գրէ շան համար.

«Ի բաց առեալ շան վայելչածիւ գեղեցկութիւնը, եռանդուն բարքն, ուժն, արագութիւնը, ունի գերազանցական բարեմասնութիւնը՝ որով զմարդ առ ինքն կը ձգէ եւ ինքզինքը կը սիրցնէ: Կրակոտ և վառվռուն,

1. Ատամուկը, ալուսներ: — 2. Արագութիւն, շուտ ընելու: — 3. Բարեմասնութիւն, լաւ յատկութիւն:

ՄԱՅՈՒՆ

միանգամայն վայրագ և արինասէր բնւորութիւն մը՝ զշունը քան զմիւս բոլոր կենդանիները անմեղձենալի պիտի ընէր, բայց կը տեսնեմք որ կրթութիւնը այս ամենայն ինչ ի բաց ձգել տուած է շան։ Ինքզինքը բոլորովին նուիրած է իր տիրոջը՝ որուն առջեւ դրած է իր քաջասրտութիւնը և հանճարը։ Կը սպասէ անոր հրամաններուն որ կատարէ, կը խորհրդակցի անոր հետ. կը հարցնէ և կ'աղաչէ։ Փոքրիկ ակնարկով մը կ'իմանայ իր տիրոջ կամքը։ Առանց մարդու պէս մտաւորական կարողութիւն ունենալու, ունի զօրաւոր զգացողութիւն, և, ի վեր քան զայս, հաւատարմութիւն, հաստատուն սէր, անփառասէր է, անինքնասէր, աներկիւղ և ոչ վրիժառու։ Բոլորովին եռանդ է, բոլորովին աշխոյժութիւն, բոլորովին հնազանդութիւն...» :

Հ. Ս. Երեմեան (Կենդանաբանութիւն)

ԸԼԼԱՆ ԵՒ ԵՐԵՄԱՆ

Վերան ելելով Եղուարդ անտուն՝

Կ'ըսէր. «Հայրիկ, տես

Ո'րչափ մեծ եմ ես» :

Ըսաւ հայրն իրեն՝ երբ իջաւ գետին.

«Կ'երեւայիր մեծ,

Այո՛, բայց փոքր ես.

Պէտք է ըլլալ՝

Ոչ երեւալ :

Ապագային մէջ նայէ չի մոռնաս,

Մի՛ գրեզ մեծցըներ, մեծցի՛ր թէ կըրնաս» :

Հ. Ա. Ղազիկեան (Նուէր մանկանց)

ԹԻԹԵՌՆԻԿ ԵՒ ՄԵՂՈՐ

Եթէ աղէկ օդ ընէ,
Մի փոփոխամիտ կ'ըսէր թիթեռնիկ,
Աղէկ եթէ օդ ընէ,
Կ'երթամ զուարճանալ ի մէջ դաշտերուն:
— Ես, ըսաւ անոր իմաստուն մեղուն,
Յառաջ տանելու կ'երթամ իմ գործիկ,
Եթէ աղէկ օդ ընէ:

Նոյն

ՊՕՂ ԵՒ ՎԻՐԳԻՆԵՍՅ ՓՈԽԱԳԱՐՋ ՍԷՐԸ

Հագար անգամ պատմեր է ինծի թէ, երբ աշխատութենէ կը դառնար և զՎիրգինէ մինակ կը գտնէր, կ'ըսէր անոր. «Երբ յոգնած կ'ըլլամ զքեզ տեսնելուս պէս յոգնութիւնս կ'անցնի: Երբ լերան վրայէն այս հովիտիս մէջ կը տեսնեմ զքեզ, վարդի մը կոկոնին կը նմանիս մեր պտղատու ծառերու մէջ տեղը: Երբ դէպ ի մեր ծնողաց տնակը կ'երթաս, դէպ իր ձագերը վազող կաքաւէն աւելի գեղեցիկ կ'երեւնայ հասակդ, և աւելի թեթեւ ընթացքդ: Եթէ աներևոյթ ըլլաւ ծառերուն մէջ, զքեզ գտնելու համար հարկ չկայ որ աչքովս տեսնեմ, վասն զի այնպիսի բան մը կը թողուս կանանչներուն վրայ՝ ուր կը նստիս, և օդոյ մէջ՝ ուսկից կ'անցնիս, զոր չեմ կրնար խօսքով բացատրել: Երբ քովդ մօտեանամ, զիս կը յափշտակես բոլորովին: Աչքերուդ կապոյտն երկնից կապոյտէն աւելի գեղեցիկ է: Սիրուն

ձայնդ աւելի քաղցր է քան զգեղգեղն Պենկայիկներու: Եթէ մատիս ծայրովը միայն դաշիմ քեզի, խնդութենէս կը դողայ բոլոր մարմինս: Միտքդ բեր այն օրն երբ Երեք Ստեանց գետին մէջ գլորտկող սուր քարերու վրայէն անցանք: Չարաչար յոգնած էի երբ գետեզերքը հասանք, բայց երբ կռնակս առի զքեզ, կարծես թռչնոյ թեւեր ստացայ: Բսէ ինծի, կ'աղաչեմ, ի՞նչ բանով կախարդած ես զիս: Խելքովդ արդեօք, սակայն մեր մայրերը մեզմէ աւելի խելացի են. արդեօք զգուանքն ընկող, բայց անոնք քեզմէ աւելի ստէպ կը համբուրեն զիս. — ես կարծեմ բարեսրտութիւնդ է զիս կախարդողը: Երբէք պիտի չմոռնամ մինչեւ Սեւ գետը բորիկ ոտքով բալելը, խեղճ փախստական գերիի մը ներումը խնդրելու համար: Ա՛ռ, սիրելիդ իմ, Կիտրոնի այս ծաղկած ճիւղը՝ զոր անտառէն փրցուցի, գիշերը անկողնոյդ քովը դիր. կէր մեղրի այս խորիսխը՝ զոր քեզի համար ժայռի մը վրայէն առի, բայց նախ հանգչէ գիրկս՝ որպէս զի յոգնածութիւնդ անցնի »:

Վիրգինի ալ կը պատասխանէր. «Եղբայր իմ, երբ արեւու առաւօտեան ճառագայթները կը ցոլան այս ժայռերուն ետեւէն, այնչափ ուրախութիւն չեն պատճառեր ինծի, որչափ քու տեսութիւնդ: Իրաւ է կը սիրեմ մայրս, կը սիրեմ նաեւ քու մայրդ, բայց երբ «որդեակ իմ» կ'ըսեն քեզի, ա՛լ աւելի կը սիրեմ զիրենք: Աւելի կը զգամ երբ քու վրադ կը գուրգուրան քան երբ կը զրգուեն զիս: Կը հարցնես զիս սիրելուդ պատճառը, այն ամէն բաներն՝ որոնք միասին կը մեծնան, զիրար կը սիրեն. տես մեր թռչունները, մի եւ նոյն բոյներու մէջ կը մեծնան և մէկգմէկ կը սիրեն, մեզի նման: Մտիկ ըրէ՛, ի՞նչպէս մէկգմէկ կը կանչեն ու կը խօսին մէկ ծառէ միւս ծառը: Այսպէս ես ալ, երբ լերան վրայ կը հնչեցնես սրինգդ և արծազանգը ինծի կը հասնի, հովիտին խորէն անող խօսքերը կը կրկնեմ: Սիրելի ես

ինծի, մանաւանդ այն օրէն ի վեր, երբ, իմ պատճառաւ, ուզեցիր այն գերիին տիրոջ հետ զարնուիլ: Այն օրէն սկսեալ, շատ անգամ ինքիրենս խորհրդածեր եմ. Ո՛հ, եղբայրս բարի սիրտ մ'ունի, եթէ նա չըլլար, վախէս մեռած կ'ըլլայի: Ամէն օր աղօթք կ'ընեմ իմ և քու մօրդ համար, քեզի և նաեւ մեր խեղճ ծառաներուն համար, բայց երբ քու անունդ կը յիշեմ, կարծես ջերմեռանդութիւնս կ'աւելնայ. եռանդեամբ կը խնդրեմ Աստուծմէ՝ որ չարիք մը չպատահի քեզի: Ինչո՞ւ այնչափ հեռու և բարձր տեղեր կ'ելլես ինծի համար պտուղ և ծաղիկներ քաղելու: Մեր պարտէզին մէջ գտնուածները բաւական չեն: Տէ՛ս, ի՛նչպէս յոգներ ես, արիւնքրտինք մտեր ես »:

Պող եւ Վիրգիլնէ

ԳՐԱՃԱՐԱԿ՝ ՄՈՒԿԵՐՆ

Ամէն բանի դէտ² և հմուտ,
Պատմաբան,
Երկնից զաղտնեացն իսկ հետամուտ
Ի մի բան
Լիթրէածեւ³ մեծահանճար
Մի գիտուն,
Գիր կը գրէր, վանկ կ'որոճար⁴
Օրն ի բուն:
Կը սկսէր նա ի ծագ⁵ այգուն,
Եւ՝ փութով՝

1. Գրաճարակ, գիրք ուսող, կրթող — 2. Գէտ, գիտող — 3. Լիթրէածեւ, Լիթրէի նման — 4. Որոճել կամ Որոճել. կրկին ծածկել, չարունակ մտածել — 5. Ի ծագ այգուն. առտու կանուխ:

Մերթ գիշերն իսկ կալով անքուն
Անվրդով,
Շարժէր գրիչն և համարձակ,
Անվրէպ՝
Յանձնէր թղթին մի ճառ արձակ
Կամ մի վէպ.
Կամ մի փայլուն ոտանաւոր
Ներդաշնակ:
Կը գրէր նա, միշտ, ամէն օր,
Շարունակ...:
Սակայն հազիւ թէ, յոգնած խիստ
Նա կ'երթար
Գտնել մի քիչ, առնուլ հանգիստ
Ու դադար,
Ահա իսկոյն ամենակեր
Համակէ՞ծ՝¹
Գային նիհար թէ գեր մուկեր
Փոքր ու մեծ,
Գրասեղանին վրայ խայտալ²
Ու՝ զուարթ՝
Իւր բազմարժան ձեռագրոց տալ
Մի մեծ ջարդ,
Խածնել, կըծել ծակել անդուլ³
Անխափան
Վէպ թէ բերթուած կեղտով⁴ զելուլ⁵
Ամէն բան...:
— Խեղճ գրագէտն, հինգ տասն անգամ
Ի զուր տեղ
Զայնս ամուր մի դարակի կամ
Մի արկեղ

1. Համակէծ, ամէն բան կրծող — 2. խայտալ, վիտալ, ուրախաւ — 3. Անդուլ, անդադար — 4. Կեղտ, աղտ — 5. Զելուլ, լեցնել:

Մէջ ամիոփեց, փակեց ուժգին,
 Ու՛ վրան՝
 Լաւ մ'հաստատեց, կազմ, թանկագին՝
 Մի դարան...
 Բայց ամէն հնարք սպառեցաւ
 Անօգուտ,
 Եւ վերջապէս ալ լաւ մ'եղաւ
 Խելամուտ²
 Թէ մուկիկներ (գրաճարակ
 Ապաքէն).
 Մեծ դիւրութեամբ արկղ ու դարակ
 Կը ծակեն,
 Եթէ նոցա մէջ, քով. կամ մօտ,
 Կամ դռնէն,
 Իրենց ճաշակին յարմար հոտ
 Քիչ մը առնեն...:
 - Մեր գրագէտն որ խելք ունէր
 Եւ հանճար.
 Շփէր ճակատն եւ կ'որոնէր³
 Առ այս ճար,
 - Յանկարծ իւր միտքն սթափեցաւ,
 Եւ ժպտուն՝
 Ալ չը յիշեց յուզմունք ու ցաւ,
 Գնաց տուն,
 Եւ իւր մաքուր կաղամարին
 Մէջ իսկոյն
 Մեղանի հետ նա խաւարին
 Լեցուց թոյն...:
 Եւ արդարեւ թշուառական
 Թշնամի՝

1. Թանկագին, մեծ գին ունեցող. — Խելամուտ, տեղեակ, հասկացող.
 — 3. Որոնք, փնտռել.

Մուկերն երբոր ի ճաշ եկան,
 Մի առ մի
 Կերան դարձեալ... այլ լուռ ու մունջ,
 Յիրուցան՝
 Պահիկ մը յետոյ ինկան անշունչ.
 Ծայթեցան...:

Գուցէ ոմանք ըսեն — « այս սին
 Վախճանի
 Չարաճճի մուկերն էին,
 Արժանի »:
 - Ես կ'ըսեմ, Ո՛ր: — Մի գրագէտ
 Չըհոգար
 Մտնել աղտոտ մուկերու հետ
 Ի պայքար¹,
 Քանզի չըկայ՝ փուճ կամ ընտիր՝
 Մի հատոր
 Որմէ չկրճեն անխտիր
 Մի կտոր...:
 Իսկ հեղինակ մ'երբէք պէտք չէ
 Վատագոյն
 Գրիչ գործածէ, և կամ թրջէ
 Զայն ի թոյն: —
 Ա. Փանոսեան (Անտիպ գործեր)

1. Պայքար, վէճ, կռիւ.

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ

Արևը մարը մտաւ. գիշերուան ցօղը գետնին երեսը
կը թըջէ, օդը՝ որ ցերեկը չափէ դուրս տաք կ'ընէր՝
հիմա կը պաղըշտկի:

Ծաղիկները իրենց խառուտիկ թերթերը կը գոցեն,
զլուխնին կը ծռեն, իրենց կոթին վրայ կը կախուին:

Վառեակները իրենց մօրը թեկին տակ կը քնանան:
Թռչունները երգերնին դադրեցուցեր են, բոյներնին ծա-
ռերուն վրայ դրած՝ զլուխնին ալ թեւիկներուն տակը
առած կը հանգչին:

Չայն մը չեւեր այն փեթակէն՝ ուր մեղուները ժիր
կը մտնէին ու կ'ելլէին: Իրենք ալ թողուցեր են իրենց
աշխատութիւնը, ու ամէն մէկը իրեն ընկերին քով մօմէ
սենեկաց մէջ կը քնանայ:

Ոչխարները իրենց կակուղ բրդին վրայ պառկեր են.
ալ չի լսուիր բլուրներու վրայ անոնց մայելը:

Տղաքն ալ մոռցեր են իրենց խաղը. ամենեկին ոտքի
ծայն չկայ. ճամբաները մարդ չկայ. դարբինն ալ չի
զարներ իր կօտնը սալին վրայ:

Հիւսան սղոցը հովթոց մ'ալ չի հաներ. ամէն արա-
րած կը քնանայ, մարդիկ ալ, անբանք ալ:

Երկինքն ու երկիրը մութը պատեր է. գիշեր...:

Ո՞վ է որ աս ամէն քնացողներուն վրայ հոգ կը տա-
նի, ու անոնց չլրցած ատենը զիրենք կը պաշտպանէ:

Կայ աչք մը որ քնանալ չունի, որ առանց արևու
լուսոյ կը տեսնէ. ճամբու մէջ անոր լուսին պէտք չէ,
տան մէջ կանթեղի կարօտ չէ. երկնքի վրայ աստղ չի
փնտռեր: Աս աչքը ամէն տեղ կը տեսնէ, ամէն մարդ
կը հոգայ, աս է Աստուծոյ աչքը, որուն ձեռքը միշտ
մեր վրայ է:

Փա՛ռք Նախախնամութեան.

Աստուած տուեր է քունը որ յոգնութիւն առնունք.
գիշերը մեզի տուեր է որ հանգչինք:

Իրիկունը մայրը մատը բերնին դրած՝ կամաց կամաց
քալելով չորս գին կ'երթայ ամէն շէնկոց դադրեցնելու,
որ չըլլայ թէ իր տղան անուշ քունէն արթննայ. ան-
կողնոյն վարագոյրը կը քաշէ, ճրագն ալ կը վերցնէ որ
աչքին լոյս չգարնէ:

Աստուած ալ ասանկ մեզի համար սեւ վարագոյր մը
կը քաշէ, ամէն բան կը խաղաղցնէ, որ իր մեծ ընտա-
նիքը հանդարտ քուն ըլլայ:

Հանգիստ քուն եղէք յոգնած աշխատողներ, պզտիկ
տղայք, դուք ալ տգտըզացող միջատներ. Աստուած ձեր
վրայ արթուն կեցեր է. իր աչքը միշտ բաց է՝ զձեզ
պաշտպանելու համար: Երբոր մութը քաշուի ու ա-
րեւուն ճառագայթները աչուրնուզ զարնեն՝ շնորհակալ
եղէք Աստուծոյ որ գիշերը զձեզ պահպանեց: Ծաղիկ-
ները բուրեն Աստուծոյ իրենց անուշ հոտը, թռչունները
իրենց ընկերը չկանչած՝ անոր շնորհակալութիւն եր-
գեն: Աստուծոյ անունը սրտին մէջ դրած՝ պառկի մարդն
ալ ու ելած ատենը նորէն սկսի փառք տալ:

Ալիշան (Յոյցք Աստուծոյ)

ՊԱՅԾԱՌ ԱՍՏՂԵՐ

Պայծառ աստղեր,

կը ծիծաղիք,

եւ չէք գիտեր

Այս իմ վիշտերըս զաղտնի

Այս արցունքներս իմ աղի...,

Այն ձերին խաղաղութեան

կոր ծովուն մէջ

Արդեօք սքողուած¹ բազիններ² են

Որոնց վըրայ վառ կը փայլիք

Միշտ շէն զըւարթ

Միշտ անգիտակ

Մոմերն ինչպէս խորանի վրայ.....

Վիկ. Աղանուր (Թարգմ. Հ. Արիստ. Քասկանտիլեան)

ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԵՐԳԸ

Սիրեմ ցօղին շիթեր³ բարդ

եւ զեփիւտիկն առտըւան.

Սիրեմ վարդէ ամպին վրան

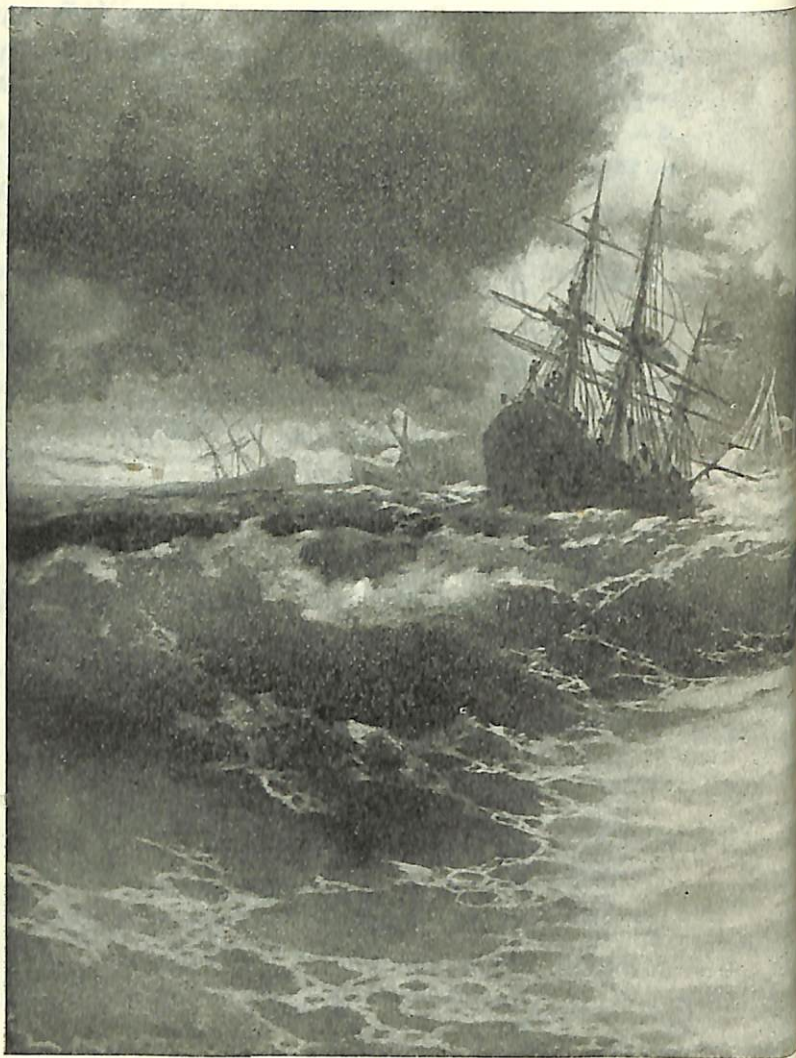
Տեսնել ծագել օր զըւարթ:

Բայց զոր սիրեմ կաթոգին⁴,

Երջանկութեամբ, հաւատով,

Սուրբ և քաղցրիկ գորովով,

1. Սքողուած, ծածկուած, քողարկուած. — 2. բազին. տաճարի,
կուռքի սեղան. — 3. շիթ, կաթիլ. — 4. կաթոգին, շատ կարօ-
տով, սաստիկ փափաքով:

Պետրոս մեծն Ռուս (Ալլազովսկի նկար)։

Դու ես, որդեակ իմ:
Սիրեմ գիշեր մըթագին¹
Որ պըսակէ իւր վեհ գեղ²
Ակունքներով իւր թագին,
Լուսաւորել ամէն տեղ:

Դու ես, որդեակ իմ:
Սիրեմ տեսնել ովկիան
Կատղած վազել դէպ յերկին,
Եւ հետեւել լրոնեայն
Մարգին գողտրիկ³ առուակին:
Բայց զոր սիրեմ կաթոգին,
Երջանկութեամբ, հաւատով,
Սուրբ և քաղցրիկ գորովով,

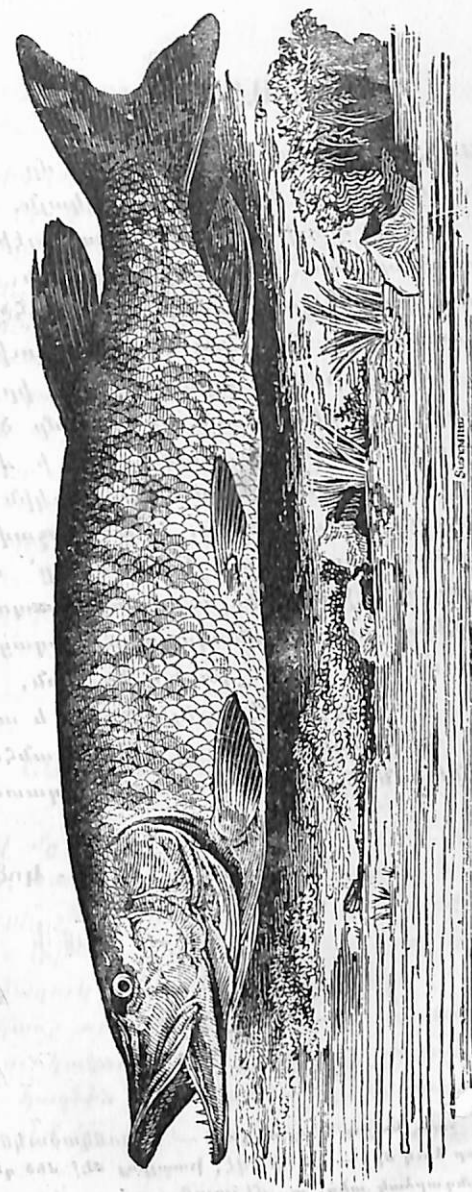
Դու ես, որդեակ իմ:
Սիրեմ Հաստչին տուրքն անհուն,
Զըւարթ ժըպիտը գարնան,
Ծաղկած ամառն ու աշուն
Եւ սառոյցները ձմրան:
Բայց զոր սիրեմ կաթոգին,
Երջանկութեամբ, հաւատով,
Սուրբ և քաղցրիկ գորովով,

Դու ես, որդեակ իմ:

Լուի Ոստիզպոն (Թարգմ. Հ. Ա. Ղազիկեան)

1. Մթագին, մութ: — 2. Գեղ, գեղեցկութիւն: — 3. Գողտրիկ, փափուկ, անուշ, սիրուն:

Պիկաձուկ

ԿՈՆԿԱՋՈՒԿՆ

Անհեթեթ¹ մեծութեամբ կոնկաճուկ² մը Բիալէի³ սրընթաց ջուրերուն մէջ կը լողար, սակայն, երկու եզերքներուն՝ որոնք աստի և անտի կ'արգիլէին գետին ջուրերը, սահմանը շատ նեղ կը թուէր իրեն, ու ինքը, իր մեծ հոգին գոհացնելու համար, կը խորհէր աւելի ընդարձակ ասպարէզ⁴ մը գտնել իր որսորդութիւնները կատարելու համար: Ի մեծ դժբաղդութիւն իր անձին, որ մը ջուրերը յորդեցին, վասն զի հով մը ծովէն ետ կը մղէր գանոնը: Լողալով ծովէն դէպ ի վեր ելաւ գլխաճուկ մը: Սա, հանդիպելով կոնկաճուկին, պատմեց անոր ծովու հրաշալիքները, և թէ ո՞րչափ լայն է և յարմար առատ որս ընելու: Կոնկաճուկը՝ այնպիսի ընդարձակ տեղոյ մէջ որս ընելու յուսով հրապուրուած, ու արհամարհելով իր հին բնակարանը, լողաց դէպ ի նաւահանգիստ: Բայց հազիւ հասեր էր հոն, կեանքը վրայ տուաւ, վասն զի իրմէ աւելի խոշոր և աւելի զօրաւոր ձուկի մը հանդիպեցաւ՝ որ զինքը անհամար և հատու ախոաներուն տակ առնելով համեղ պատառ մ'ըրաւ:

Գ. Կոճճի

1. Անհեթեթ, շատ խոշոր և ալանդակ: — 2. Կոնկաճուկ, կոռնկի ձև ունեցող խոշոր ձուկ մը: — 3. Բիալէ, Խալիլոյ մէջ մեծ գետ մը: — 4. Ասպարէզ, ընդարձակ տեղ, տ. մէյտան:

ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԸ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴԸ

Պարտիզպան մը ամէն ջանք կ'ընէր ու չէր յաջողեր ազատել իր կաղամբները¹, վասն զի ո՞րչափ կը բուռնէին՝ անիծեալ նապաստակ մը կ'ուտէր բուսածները: Ուստի իր դրացի որսորդին դիմեց որ գայ և որսայ նապաստակը: Որսորդը խոստացաւ: Օր մը շուներովը եկաւ: Շուները, զրգուած ընդդէմ նապաստակին, հալածեցին գայն տակնուվրայ ընելով պարտէզը, և մէկ ժամուան մէջ աւելի փափ հասցուցին քան որչափ փնտռէր կրնար ընել նապաստակը մէկ տարուան մէջ: Վերջապէս նապաստակը կը փախչի. որսորդը իր վարձքը կը պահանջէ և խորհուրդ կու տայ պարտիզպանին մացառներու ծակ տեղերը գոցել, որպէս զի նապաստակը նորէն պարտէզ չկարենայ մտնել:

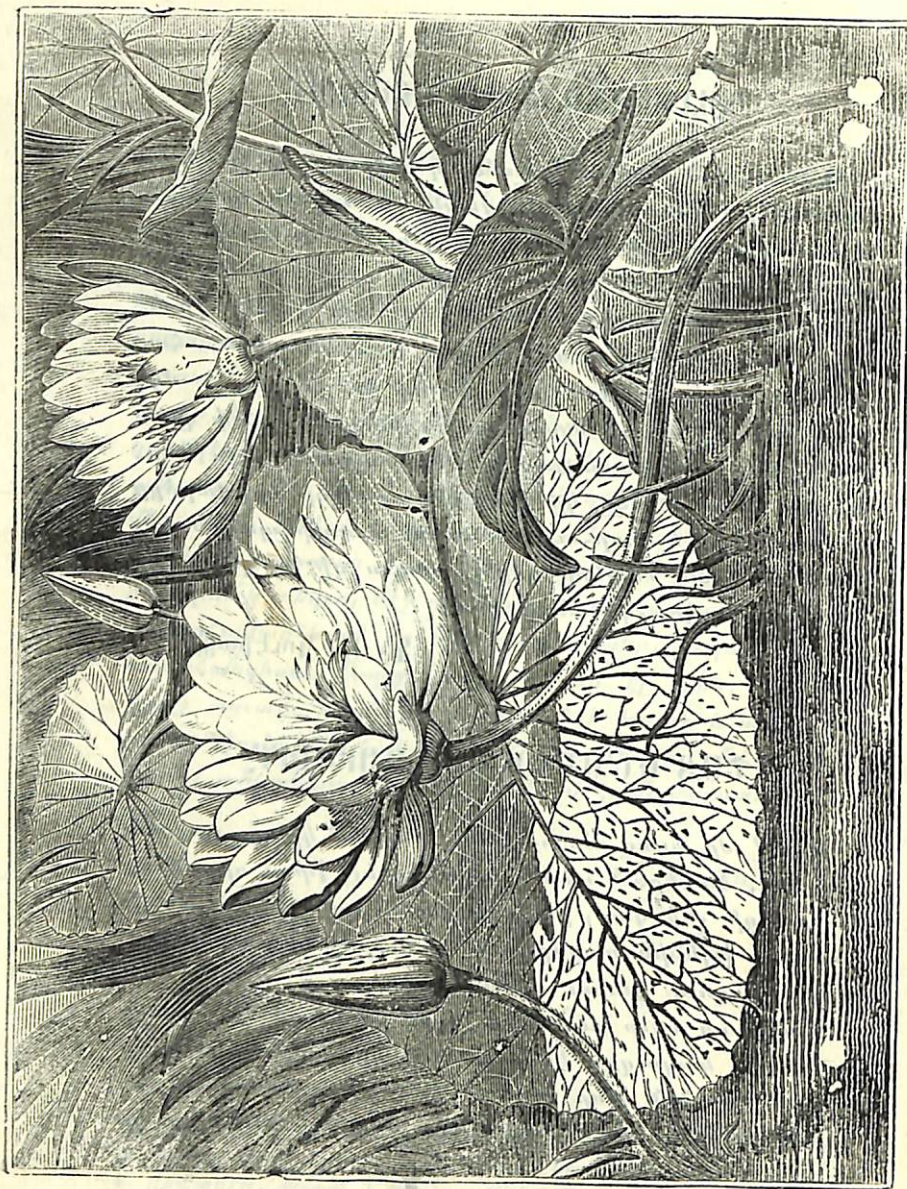
Ֆ. Տ. Կուէրացի

ՇԱՏ ԵՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ափով մը աւազ ան ու համրէ. նայիմ կրնաս դաշտին խոտերը, ծառերուն տերեւները համրել: Իրաւ որ անոնք համրանքի չեն գար, բայց Աստուծոյ գործերը ալ աւելի շատ են: Եղևնին բարձր լեռներու վրայ կը բուսնի. ուռնին վազուկ ջրերու վրայ կը ծոխ:

Կանկառը սուր սուր փուշերով պատած է. մոլորը բըղոտ ու կակուղիկ է: Լուբիասը կը տարածուի ու կը պլլուի. կաղնին խոր արմատ կը ձգէ ու ձմեռուան հովերուն դէմ կը դնէ. մարգարիտ ծաղիկը դաշտերը կը

1. Կաղամբ, քալամ. տ. Լահանայ:

Ամեն տեղի վրա
լոտոսի ծառայությունը

զարգարէ, լեռներու փէշերուն տակը կը բուսնի. կա-
կաջը պարարտ հող ու հոգացող ձեռք մը կ'ուզէ:

Հիրիկն ու եղեգը մէկմէկու կը պլլուին. կակուղ խո-
տը մարմանդի մէջ կը բուսնի, փշոտ թուփերը՝ չբանած
երկիրներ: Զրային շուշանը գետին մէջ կը մեծնայ, իր
լայն ծաղիկները ջրին երեսը կը բացուին. շահոքրամը
չոր քարի վրայ կը բուսնի ու իր հոտը ժայռերու մէջ
կը սփռէ:

Ամէն տեղեւ մէկմէկ ձեւ ունին, ամէն բոյս մէկմէկ
կերպ բնութիւն: Տէս ան խոտերը որ դաշտի մէջ կը
մեծնան, ան խոտերն ալ՝ որ նեղ ճամբաներու մէջ ոտքի
տակ կ'երթան. զանոնք մարդ չէ սերմանած: Կան բոյ-
սեր որ բարձր ժայռերու վրայ կը բուսնին, ուր որ
մարդ չէ ելած, կան որ խոր անտառներու կամ ան-
մարդի կղզիներու մէջ, ու ամէն տեղ:

Աստուած է որ հունտերը ասդիս անդին կը ցանէ.
անոնց մէկմէկ ձեւ կու տայ. անձրեւով կ'ոռոգէ, ցօղով
կը մեծցնէ. ինքն է որ անոնց սիրուն գոյներ կու տայ
և տեսք, անուշ հոտ մը ու թափանցիկ բարակ թեր-
թեր՝ որ մարդս կը զարմացնեն:

Խնչպէս կ'ըլլայ որ այն սեւ հողէն՝ վարդը իր ծի-
րանի գոյնը կ'առնու, շուշանը իր բեհեզը. խնչպէս
կ'ըլլայ որ պզտիկ հունտը մեծ ծառ կը բուսցընէ. ին-
չէն գիտեն բոյսերը իրենց գալու ժամանակը, իրենց
կարգը ու իրենց տեղը:

Ձիւնը իջնալէն վերջը եզնագին գլուխը հողէն դուրս
կը հանէ, ու գարունը հասնելուն՝ ահա ես ալ եկեր
եմ, կ'ըսէ:

Կան ծաղիկներ որ ամառուան արեւը կ'ուզեն, դափ-
նին ձմեռուան տխրութիւնը կը զարգարէ: Ամէն բոյս կը
բերէ իրեն նման բոյսեր. ցորենին հասկը կորիզէ առաջ
չի գար. խնձորին կուտը չի կրնար կեռաս հասցնել:

Ձիւնը երկրիս երեսը ծածկած, սառը բոյսերը պա-

տած ատենը՝ Աստուած կը հոգայ որ չըջորնան: Մահերը կը ցամքին, կը թափթըփին, կարծես թէ միայն ոսկորնին կը մնայ. Աստուած գարնան շունչը կը փչէ անոնց վրայ, մէկ մ'ալ տերեւներ կը հագնին, կը սկսին ողջնալ:

Բոյսերուն պահուիլը Աստուծոյ հրաշալի գործերուն մէկն է. երբոր ամէն բան զԱստուած կը քարոզէ՝ պէտք է որ ես խօսիմ. ամէն դաշտ մէկ բացուած գիրք մըն է, ամէն ծաղիկ մէկ գրած դաս մը:

Առուակը որ կը խոխոջայ՝ ձայն մը ու լեզու մ'ունի. ամէն արարածները կը պատմեն իրենց ստեղծողը ու փառք կու տան անոր: Չենք կրնար զԱստուած տեսնել, վասն զի աչքի տակ չընկնիր. բայց իր գործերը տեսնելով՝ զինքը կը պաշտենք:

Որչափ որ մէկուն խելքը բաց է՝ այնչափ աւելի պարտական է զԱստուած օրհնելու. բայց ո՞վ կրնայ Աստուծոյ գործերուն թիւը և չափը գիտնալ:

Հ. Դ. Ավիշան (Յոյցք Աստուծոյ)

ԾՆՆԴԵԱՆ ԹՈՉՈՒՆՆԵՐԸ

Կը դողայ ցուրտ յարգին վըրայ
Սիրուն փոքրիկն Յիսուս մանուկ.
Եւ զի մըսրին մէջ նա տաքնայ՝
Կը փըչեն վրան եզն ու իշուկ:

(Թէոֆիլ Կողիէ)

Մանկիկն Յիսուս խիստ աղքատ էր
Իր մըսուրին մէջ ու գոմին:
Բարակահիւս¹ չունէր գորգեր²...
Մանկիկն Յիսուս խիստ աղքատ էր,

1. Բարակահիւս, բարակ հիւստած: — 2. Գորգ, կապերտ, տ. խալի:

Թողած թարմ¹ խոտն՝ իրենց շունչեր
Եզն ու իշուկ վրան կը փչէին.

Մանկիկն Յիսուս խիստ աղքատ էր
Իր մըսուրին մէջ ու գոմին:

Մանկիկն Յիսուս իր մըսուրին մէջ

Պատին վըրայ, խեղճ վարագոյր,
Սարգն իր ոստայնը կը ձըգէր,
Կը կաթկըթէր բոլոր ձիւն, ջուր,
Պատին վըրայ, խեղճ վարագոյր:
Եւ այս պալատն էր ոսկեթոյր²,
Աստուծոյն, որ ցանեց աստղեր...
Պատին վըրայ, խեղճ վարագոյր,
Սարգն իր ոստայնը կը ձըգէր:
Չըկար փրկուիլ, ոչ կահ³ պայծառ,

1. Թարմ, հոս. տ. Թաժա: — 2. Ոսկեթոյր, ոսկեի դուռով: — 3. Կահ, կահաբարանք:

Միայն բաղեղն¹ էր տանը զարդ,
 Չըկար ժանեակ², չըկար գոհար,
 Չըկար փըղոսկր, ոչ կահ պայծառ
 Եւ ոչ իսկ մէկ խաղալիկ կար
 Որ լացող տղան ընէր զըւարթ...
 Չըկար փըղոսկր, ոչ կահ պայծառ,

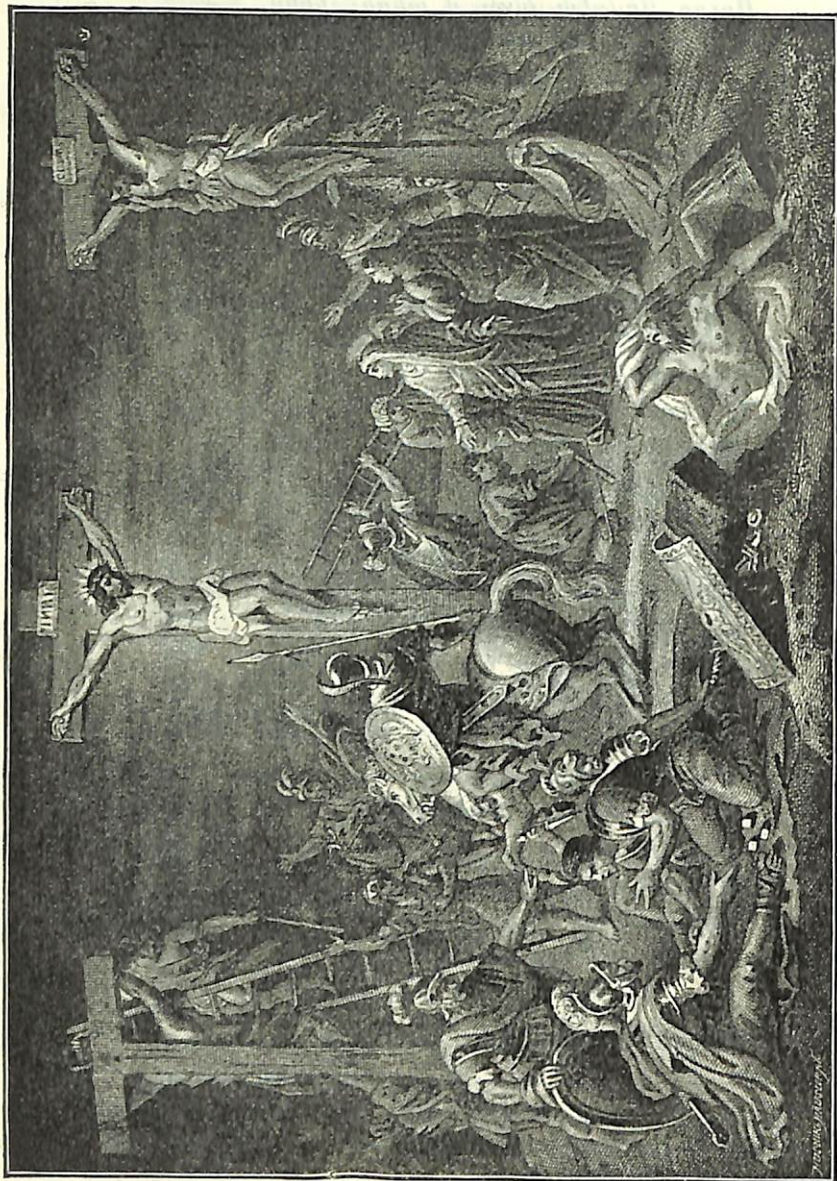
Մանուկ Յիսուսի եգիպտոս փախուստը.

Միայն բաղեղն էր տանը զարդ:
 Սուրբ Յովսէփ խաչ մ'անոր շինեց,
 Դըղքի³ փայտէ փոքրիկ խաչ մի:
 Որ ըզբօսնու այն արքայն մեծ՝
 Սուրբ Յովսէփ խաչ մ'անոր շինեց.
 Բայց խաչն այն հինգ անգամ կամ վեց
 Լացուց մայրիկն ըսքանչելի...:

1. Բաղեղ. տ. սարմաշըք: — 2. Ժամեակ, թանձեւ: — 3. Դըղքի, ծառի մը անուն:

Սուրբ Յովսէփ խաչ մ'անոր շինեց
 Դըղքի փայտէ փոքրիկ խաչ մի:
 Մօտ որբոցին մանկան քընքուշ¹
 Երեք թըռչնիկ զըւարթ երգով
 Տատրակ, սարեակ, խայտիտ աշխուժ,
 Մօտ որբոցին մանկան քընքուշ,
 Եկան իրենց երգերն անուշ
 Երգել հովուաց, մոգերուն քով,
 Մօտ որբոցին մանկան քընքուշ
 Երեք թըռչնիկ զըւարթ երգով:
 Մուժ որմերով² ախոռին մէջ
 Կը նուագէին իբր յանտառակ,
 Որ զուարթանայ այն արքայն մեծ
 Մուժ որմերով ախոռին մէջ.
 Եւ սուրբ Յովսէփ անոնց շինեց
 Երեքին ալ մէկ մէկ վանդակ:
 Մուժ որմերով ախոռին մէջ
 Նըւագէին իբր յանտառակ:
 Մանկիկն Աստուած երբ աքսոր գնաց
 Եգիպտացուց երկիրը տաք,
 Հոն էր խըմբեակն³ այն երգասաց⁴
 Մանկիկն Աստուած երբ աքսոր գնաց.
 Ու կ'երգէին ձայնով կամաց
 Եւքալիբդի⁵ ճիւղի մը տակ,
 Մանկիկն Աստուած երբ աքսոր գնաց
 Եգիպտացուց երկիրը տաք:
 Երբոր Յիսուս տեսաւ այն հող՝
 Ուր ինք ծընաւ, այն հող սիրուն,
 Թըռան եկան թռչունքն երգող

1. քըքուշ, սիրուն, փափուկ: — 2. Որմ, պատ: — 3. խմբեակ, պղտի խումբ: — 4. Երգասաց, երգող, երգ ըսող: — 5. Եւքալիբդոս, Աստորալիոյ գեղեցիկ և մեծ ծառ մը:

Խաչելութիւն Քրիստոսի:

Երբոր Յիսուս տեսաւ այն հող.
 Մըմընջէին ու փոխն ի փոխ
 Կեցած թըփին մէջ վարդենւոյն,
 Երբոր Յիսուս տեսաւ այն հող
 Ուր ինք ծընաւ, այն հող սիրուն:
 Ի թաբոր, մօտ Յորդանանու,
 Ի Գալիլեա, ի Սամարեա,
 Պարտէզին մէջ, տակ ձիթենւոյն,
 Ի թաբոր, մօտ Յորդանանու
 Գային երեքն այն երգելու
 Զորդին Երկնից և Մարեմայ,
 Ի թաբոր, մօտ Յորդանանու
 Ի Գալիլեա, ի Սամարեա:
 Կափառնառւմ երգեցին նախ¹
 Երկինք երկնից Յիսուս մանկան.
 Ի թաբոր Վարդըն վառ չըքնաղ.
 Եղանակով գեղածիծաղ.
 Այսօր իջեալ, Մայր Հառատոյ
 Յետ խորհրդոյ Հաղորդութեան.
 Կափառնառւմ երգեցին նախ
 Երկինք երկնից Յիսուս մանկան:
 Խաչափայտին ծառին քովիկ
 Երգերն անոնց դեռ կը լըսուին.
 Կ'ըսեն թէ այն երեք թըռչնիկ
 Մեռան խաչին ծառին քովիկ.
 Ծնընդեան կ'ըսուի իրենց ձայնիկ
 Աըշալոյսի պատարագին.
 Սեղանոյն մօտ, խաչին քովիկ
 Երգերն անոնց դեռ կը լըսուին:

Հ. Տըլաբորդ (Թաբորմ. Հ. Ա. Ղազիկեան)

1. Այս տունը ջանացինք յարմարեցնել մեր երգերուն՝ վերցնելով լատինականները:

ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Մարդ երբ կը ծնանի, կը ծնանի ընկերութեան մէջ,
կը մնայ ընկերութեան մէջ, անկէջ իր վրայ պարտք մը

Նորիշի միջոցով հասնում են

կու գայ իր ընկերները սիրելու. այս պարտքը իր վրայ
կը դնէ բնական, քաղաքական, և աստուածային օրէնքը:
Բայց սէրը կարգ ունի, մարդը պարտական է սիրել

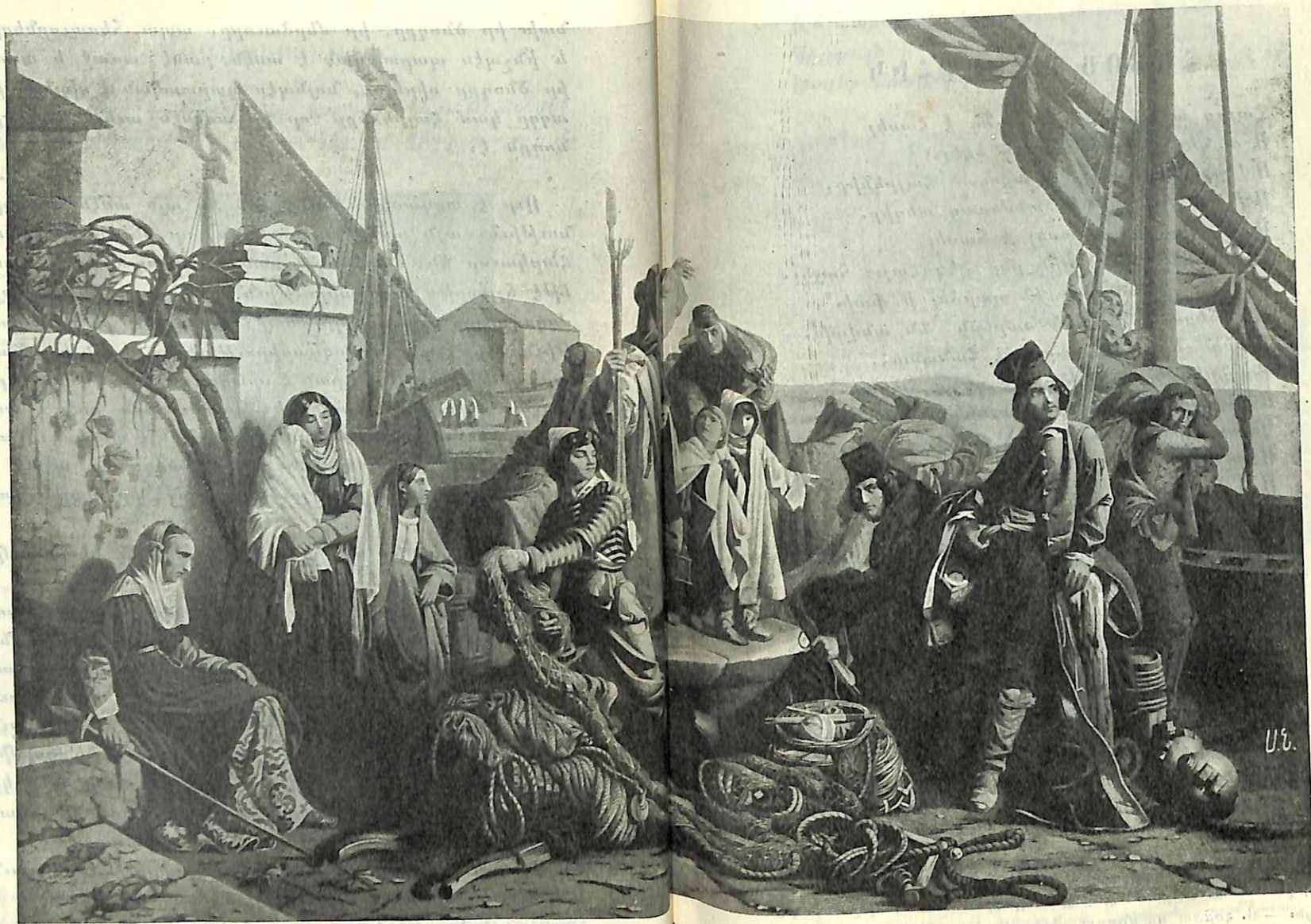
նախ իր ծնողքը, իր մերձակորդը, ապա հեռակորները,
և ինչպէս պարտական է ամէն բանէ առաջ և աւելի
իր ծնողքը սիրելու, նոյնպէս պարտական է սիրելու իր
ազգը կամ հայրենիքը՝ որ իր ամէնէն աւելի մեծ ծը-
նողքն է:

Ուր է ազգասիրութիւն, հոն են այն ամէն առաքի-
նութիւն, այն ամէն աղէկութիւն, որ ընկերութեան մը
հարկաւոր են: Շատ աղէկ բան է խաղաղութիւնը, արդ,
եթէ ճշմարիտ ազգասիրութիւն կայ, այն ազգը, այն
ժողովուրդը խաղաղ կը մնայ: Սքանչելի է արդարու-
թիւնը. եթէ տեղ մը ազգասիրութիւն կայ, հոն կայ նաև
արդարութիւն: Աղէկ բան է սրտցաւութիւնը, ազգասէրը
ամէնուհեմ վրայ կը կարեկցի: Պատուական բան է աղ-
քասիրութիւնը. ազգասիրութեան մէջն է անիկայ: Շատ
պատուական է մեծագործութիւնը. ազգասէր պէտք է
ըլլայ ով որ մեծագործ բան մը կ'ընէ իր ազգին հա-
մար:

Ասանկ իմացի՛ր այն ամէն աղէկութեանց նկատմամբ՝
որոնք ընկերութիւնը կը շննցնեն:

Որովհետեւ հայրենասէր ազգն է որ շատ առաջ կու
գայ, անոր համար հայրենասէր անհատ մը աւելի մեծ
պիտի սեպուի քան զանձ մը, վասն զի այն հայրենա-
սէր կամ ազգասէր անձը, եթէ մեծ է, տկարներուն
կ'օգնէ, առաջ կը քաշէ: Եթէ առողջ է՝ հիւանդներուն
կը հասնի: Եթէ ունեւոր է՝ չունեւորներուն կ'ողորմի:
Եթէ մէկին փորձանք մը հասեր է, կը կարեկցի, կը
մխիթարէ: Եթէ մէկին փրկած մը հասեր է, ձեռքէն եկա-
ծին չափ կ'աշխատի, և այն փրկածն կ'ազատէ:

Այն, ինչ աղէկութիւն ունի ազգասիրութիւնը՝ որուն
մէջն է եղբայրսիրութիւնը, եղբայրսիրութեան մէջն է
աստուածսիրութիւնը, աստուածսիրութեան մէջն է յա-
ւիտենական կեանքը ու արքայութիւնը՝ որ է մեր վեր-
ջին վախճանը:

Ազրիակ

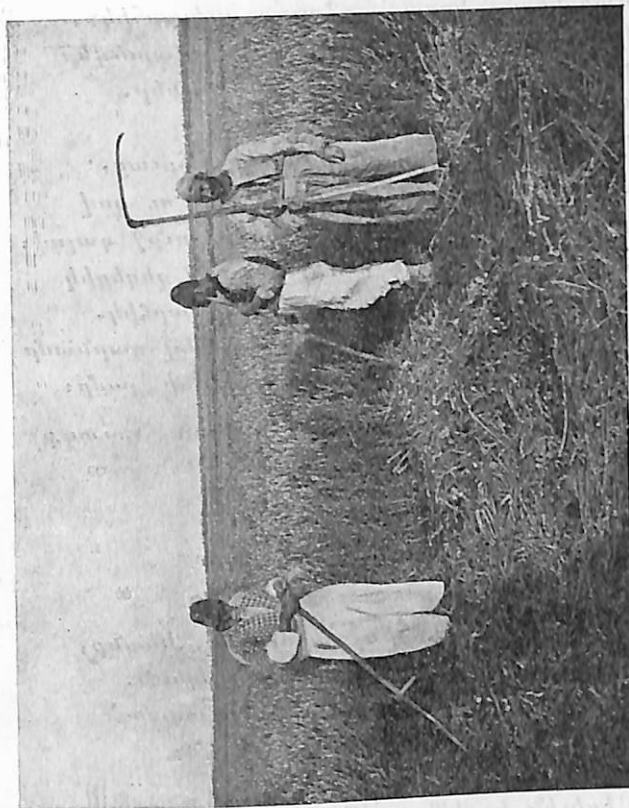
Հոտոսներ.

ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻԿ

Հայոց աշխարհիկ, գարունդ է հասել
 Ահա գեղեցիկ գարունը քո եկել.
 Ո՛վ դու ի վաղուց¹ մոռցուած հայրենիք,
 Ո՛վ դու իմ սրբոյն անմոռաց տեղիք.
 Ահա գարունիկդ հասել է հասել,
 Աւագ Մասեաց ծայրն ընդ քեզ հաշտ հայել.
 Այն սև սև ամպերն են դարձել ի փախ²,
 Այն ճերմակ ճերմակ սարերն³ են անվախ.
 Ձընիկն ի ծոցին բացեր է ճանապարհ,
 Բաղցրիկ կըրկըջով գլորէ գետս հազար.
 Յայն բարձրը ժայռից որ երկնուց են մօտ
 Կենաց օրհնութեան ծագէ առաւօտ:
 Ահա քո բլուրներն՝ Հայոց աշխարհիկ,
 Այն քո բիւր բլուրներ ու բիւր վըտակիկը
 Հազար քո ձորերդ ու հազար քո դաշտ՝
 Տարան⁴ ցուրտ ձըմեռդ ու ձիւներդ շատ.
 Լերինք և հովիտք ընդարձակ ու լայն
 Նախշուն⁵ զարդարին նոր հարսին նրման.
 Կապուտակ սարերդ գունդգուն պըսակ
 Կապեն ի գըլուխ զինչ նոր թագւորակ.
 Ի ծայրից սարից որ երկնուց են մօտ՝
 Փըռուի մինչ ի խորն հօրոտն ու մօրոտ⁶.
 Գետեզերք ամէն բացել են շուշան
 Պայծառ զընդըզնով⁷ ցընցըղկեն զընան.
 Սարեզերքն ամէն զվարդն երեցուցին,

1. Ի վաղուց, շատոնց: — 2. Դարձել ի փախ, փախել: — 3. Սար, լեռ: — 4. Տարան, քաշեցին, կրեցին: — 5. Նախշուն, դեղնա-
 ըզգոյն: — 6. հօրոտ ու մօրոտ, լեռնային ծաղուկիկներ: — 7. Դըմ-
 զըղմով, ալիքներով:

Ահ կարմրուկ վարդեր, զաւակը Եղեմին:
 Պըլպուլն ի հեռուանց թողեց ճըզնարան
 Ծովեր ցամքըներ թևեց¹ անգուման²,

Հայոց աշխարհիկ մշակմունք

Կանչեց ի յօղուն երեք հետ³ բարև
 Ոտկունքըն զըրաւ ի սարին վերև,
 Սարին վերևէն ի վարդին տերև,

1. Թևեց, թռաւ: — 2. Անգուման, յանկարծ, շուտ շուտ: — 3.
 Երեք հետ, երեք անգամ:

Հայոց աշխարհիկ, քեզ երես¹ բարև.
 Սարեկն ի սարին եկաց ու մնաց,
 Սնմեղ նախընծով եղաւ երգասաց,
 Սրագիլն յերդիան աւելց իր բունիկ,
 Կանգնեցաւ կրղաց՝ «Հայոց աշխարհիկ».
 Սրտուտիկն թռաւ, թռաւ թռաւ վարուվեր
 Մանրիկ ճըլճըլով ասաց շատ բաներ.
 Տատրակիկն իջաւ ցած ու ցած
 Կըրծկունքն ի գետին ըզկոճկոճ ճըւաց.
 Հովիւն ու հօտաղ, գառինք, եզն ու կով
 Գոհացան զԱստուած՝ մարգեր² շուրջ գալով:
 Հանց քեզ տէրն է տուել գարուն գեղեցիկ
 Որ դրախտի նմանիս Հայոց աշխարհիկ.
 Դրախտիկն որ անցել դառնայ քեզ գարնամբ
 Զինչ պայծառ արեն որ ծածկէր ի յամբ:

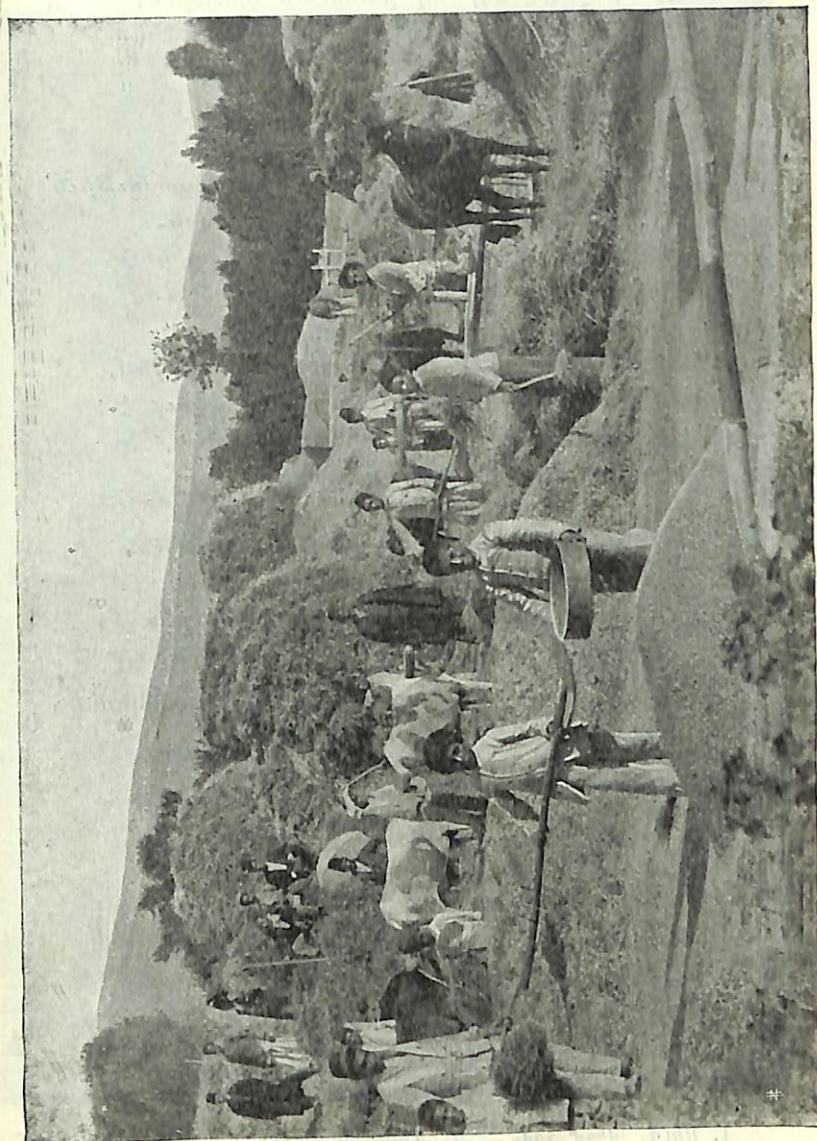
Ալիշան (Նուադք)

ԻՄ ԱՍՏՂԸ

Այգեստանին մէջ ի՛նչ անուշ ես, Կեանք,
 Տակ լուսընկային, աստեղց հոյլերուն.
 Երբ Աստղըներդի սըընգին արծագանգ՝
 Անկեղծիկ երգեր ծաւալէ՝ հեռուն:

Կ'երեւին երբեմն ալիք Եփրատայ,
 Կ'օրօրէ հողմիկ արտերն ու այգի.
 Տեսնուին հեռուն՝ հօտեր բացօթեայ,
 Ճրագով հընձաններ, կըղզիներ կեանքի:

1. Երես, տուաւ: — 2. Մարգ, ջրոտ և խոտաւէա — տեղ. 3. Ծաւաւ,
 լէ, կը տարածէ:

Վերջնական անգամ անցնող ժամանակ

Ու դաշտին մէջ ալ ցանուած գիւղօրէն,
 Լուսավառ ծառոց մէջ ու շուքերուն
 Հոն կը ննջէի, հմայուած, մեղմօրէն՝
 Ծակատըս դէպ իմ աստղը դողդոջուն:

Մայր չըննաղ, Տարօն, ուր տեղ Պատմութիւն՝
 Բնութեան հետ մըրցի գեղով Երագոց.
 Ուր տեղ յԱստղընբերդ կ'եղնեն, իրիկուն,
 Փառքը և Անցեալ՝ լուսնով ոսկեզօծ...

Ձերդ մանուկ իր մօր՝ ծոցիդ մէջ նընջեմ,
 Երկիրն ուր մահն ալ, մահն ալ անուշ է.
 Լուսընկայդ իջնայ խոտն զիս ծածկէ,
 Սըրնգը հընչէ բլուրներու մէջէն,

Ու սիւզդ¹ անցելով դամբանիս² վրայէն,
 Կեանքիս թառամած՝ ըլլայ ողբերգուն.
 Հոն, հոն նընջեմ ես յաւէժ³ մեղմօրէն
 Ծակատըս դէպ իմ աստղը դողդոջուն:

Հ. Կարապետ Տէր Սահակեան

1. Սիւզ, մեղմ հով: — 2. Դամբան, գերեզման: — 3. Յաւէժ, ցմբշտ:

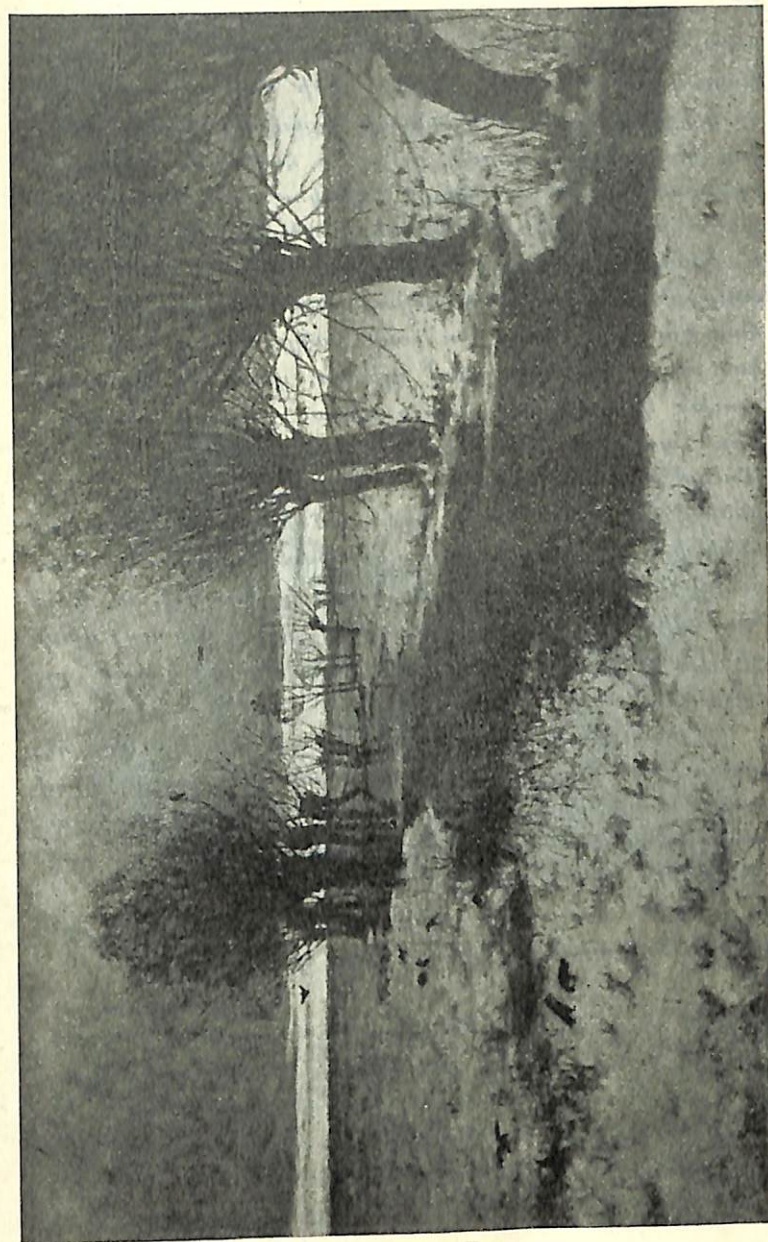
Փոքրիկիկն աղօթքը:

ԱՔԱՂԱՂԸ ԵՒ ՄՈՒԿԸ

Օր մը պտըտեցու ելեր էր Աքաղաղը, ու հանդիպեցաւ Մուկին. և որովհետեւ երկուքն ալ անօթի էին, որոշեցին միասին երթալ ուտելու բան մը գտնելու համար: Պարկիկ մ'առին ու ընկոյզի անտառի մը մէջ մտան. Աքաղաղը թռաւ ելաւ ծառի մը վրայ, Մուկը վարը մնաց, ու ընկերոջ փրցուցած և վար նետած ընկոյզները պիտի հաւաքէր ու պարկին մէջ պիտի դնէր:

Մուկը՝ որ խաբել կ'ուզէր զԱքաղաղը, ընկոյզներուն միջուկը՝ կ'ուտէր ու կեղևները պարկին մէջ կը լեցնէր: Իսկ Աքաղաղը՝ չգիտնալով Մկան խարդախութիւնը, կը ժողվէր ու կը ժողվէր: Ժամանակ մ'անցնելէն վերջ, Աքաղաղը հարցուց. «Պարկը լեցուեցա՞ւ»: Մուկը պատասխանեց. «Դեռ շատ կ'ուզէ: Կէսն է»: Աքաղաղը կը ժողվէր, բայց պարկը չէր լեցուեր: Քիչ մը վերջ դարձեալ հարցուց Աքաղաղը. «Լեցուեցա՞ւ»: Պատասխանեց Մուկը. «Ո՛չ, դուն ժողվելու նայէ: Երբ լեցուի՝ լուր կու տամ քեզի»: Աքաղաղը կը ժողվէր, կը ժողվէր, ու ընկոյզները պարկը չէին մտնէր: Վերջապէս ուզեց անձամբ տեսնել թէ ո՞ր հասեր է, ու տեսնելով որ ի զուր տեղ աշխատել էր, բարկացաւ, ու կտուցովը այնպիսի ուժով հարուած մը տուաւ Մկան գլխուն որ ծակեց գլուխը ու ըզեղը կ'երևնար ծակէն: Խեղճ Մուկը՝ որ ինքզինքը արդարացնելու համար, բերանը բանալու ժամանակ չէր ունեցեր, լալով հեռացաւ: Հանդիպեցաւ շան մը ու ըսաւ. «Շուն, շուն, տուր ինծի մազէդ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կտորեց կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»: Ու Շունը. «Ինծի հաց տուր»: Մուկը հացագործի մը գնաց ու լալով

1. Միջուկ, ընկոյզին մէջի պտուղը:

Պարկիկը և մազի տուր թիւնը

աղաչեց. «Հացագործ, հացագործ, ինծի հաց տուր. հացը կու տամ Շանը, Շունը ինծի մազ կու տայ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կոտրեց կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»: Հացագործը պատասխանեց. «Քեզի հաց կու տամ, եթէ ինծի փայտ տաս»: Մուկը ինքզինքը անտառի մը մէջ ձգեց, և, կիսամեռ՝ աղաչեց. «Անտառ, անտառ, ինծի փայտ տուր, փայտը կու տամ հացագործին, հացագործը ինծի հաց կու տայ, հացը կու տամ Շանը, Շունը ինծի մազ կու տայ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կոտրեց, կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»: Իբրեւ պատասխան անտառը ըսաւ. «Չուր կ'ուզեմ»: Մուկը մօտ գետ մը գնաց, ու ջուր ուզեց. «Գետ, գետ, ինծի ջուր տուր, ջուրը կու տամ անտառին, անտառը ինծի փայտ կու տայ, փայտը կու տամ հացագործին, հացագործն ինծի հաց կու տայ, հացը կու տամ Շան, Շունը ինծի մազ կու տայ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կոտրեց կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»:

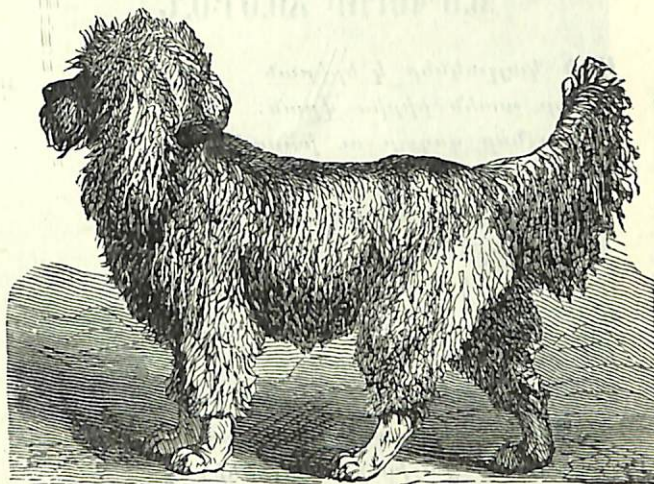
Գետը ջուր տուաւ և ըսաւ. «Ա՛ռ»: Մուկը՝ ուրախութենէն որ քիչ ժամանակուան մէջ վէրքը պիտի առողջանայ, սկսաւ անյագաբար խմել, և որպէս զի ջուր տուվ գոհացնէ անտառը, խմեց, խմեց, ուռեցաւ, դարձեալ խմեց ու պայթեցաւ:

Այս առակը կը սորվեցնէ թէ պէտք չէ ըրած յանցանքն նուազեցնելու ջանք ընել սուտ խօսելով:

Կ. Մ. Ռուֆոյ

ԱՂՈՒՅՍ, ՇՈՒՆ ԵՒ ԱՔԱՂԱՂ

Շունը և արաղաղը՝ բարեկամութիւն հաստատելով, միասին կը ճամբորդէին: Գիշերը վրայ հասաւ: Անտառուտ տեղ մը քաշուեցան. արաղաղը ծառի մը վրայ ելաւ ու թառեցաւ ճիւղերուն մէջ, շունը՝ վարը, նոյն

Շունը:

ծառին բունին խոռոչին մէջ մտաւ ու քնացաւ: Գիշերը անցնելու վրայ էր. արշալոյսն սկսեր էր. արաղաղը՝ իր սովորութեան համեմատ, սկսաւ բարձր ձայնով երգել: Աղուէսը, այդ ձայնը լսելով և զարաղաղը ուտելու փափաքէն մղուած՝ մօտեցաւ, ու ծառին տակը կանգ առնելով, պոռաց արաղաղին. Ո՛հ, ի՛նչ գեղեցիկ կեն-

դանի ես և օգտակար մարդկութեան: Ա՛հ, իջի՛ր վար,
միասին երգենք առաւօտեան երգը ու զուարճանանք:

Աքաղաղը պատասխանեց. — Բարեկամ, մօտեցիր
ծառին բունին, ու արթնցուր դռնապանս: — Աղուէսը
մօտեցաւ. իսկ շունը՝ յանկարծ դուրս ցատկեկով, կտոր
կտոր ըրաւ զինքը:

Ն. Թումազէօ

ԱՄՊԵՐՈՒ ՃԱՄԲԱՆ

Մեծ կայլակներ կ'երերան
Գիշեր ատեն բիբիս վրան.
Հառաչներ գողտր ու խորունկ
Շըրթունքիս վրայ կը թըրթուան.
Ո՛հ, զանոնք ո՞վ պիտ' տանի
Մինչև աշխարհ մայրենի:
Ծո՞վ, քեզ կու տամ իմ հրաւէր.
Դո՛ւ արցունքիս առ գետեր.
Թէ՛ գան առջևդ ափունք՝
Հողմին յանձնէ իմ խօսքեր.
Թող ինք բռներըս գաղտնի՝
Տանի յաշխարհ մայրենի:
Սուրբ է աւանդն, ո՞վ հողմիկը,
Սիրոյ խօսքեր կը տանիք.
Բառ մ'ալ ճամբան չըմոռնաք,
Թէ՛ վըտանգի հանդիպիք՝
Ամպին տըւէք որ տանի՝
Մինչև աշխարհ մայրենի:
Ա՛լ կը յուսամ աներկբայ
Որ խօսքըս հոն պիտ' երթայ.
Զի ամէն ամպ սև և թաց

«Գոյական անկողնի»

Լի շանթերով վայրենի,
Ուրիշ աշխարհ չըմտած
Պէտք է երկրէս միշտ անցնի:

Հ. Կ. Տ. Սահակեան

Ձ Ի Ի Ն

Դաշտերուն, ճամբաներուն
Վըրայ թեթև և լըռիկ,
Կ'իյնայ ձիւնը դարձադարձ
Դառնալով:

Կը պարէ ճերմակ տարափն
Լայն երկնից մէջ ծաղրածու,
Կը հանգչի յետոյ գետին
Պարտասած¹:

Անխըլիւրտ² բիւր ձեռքով
Տանեաց վըրայ, ծըխհանաց³,
Կոթողաց, պարտէզներու
Կը քնանայ:

Չորս զին խաղաղութիւն.
Փակուած խոր մոռացօնքի
Միջև աշխարհ անտարբեր
Կը լըռէ...:

Բայց անհուն հանդարտութեան
Մէջ կը դառնայ սիրտն յուշերու⁴
Եւ մարած սիրոյ մը վրայ
Կը մտածէ:

Ատա Նեկրի (Թարգ. Հ. Ա. Քասգանտիլ)

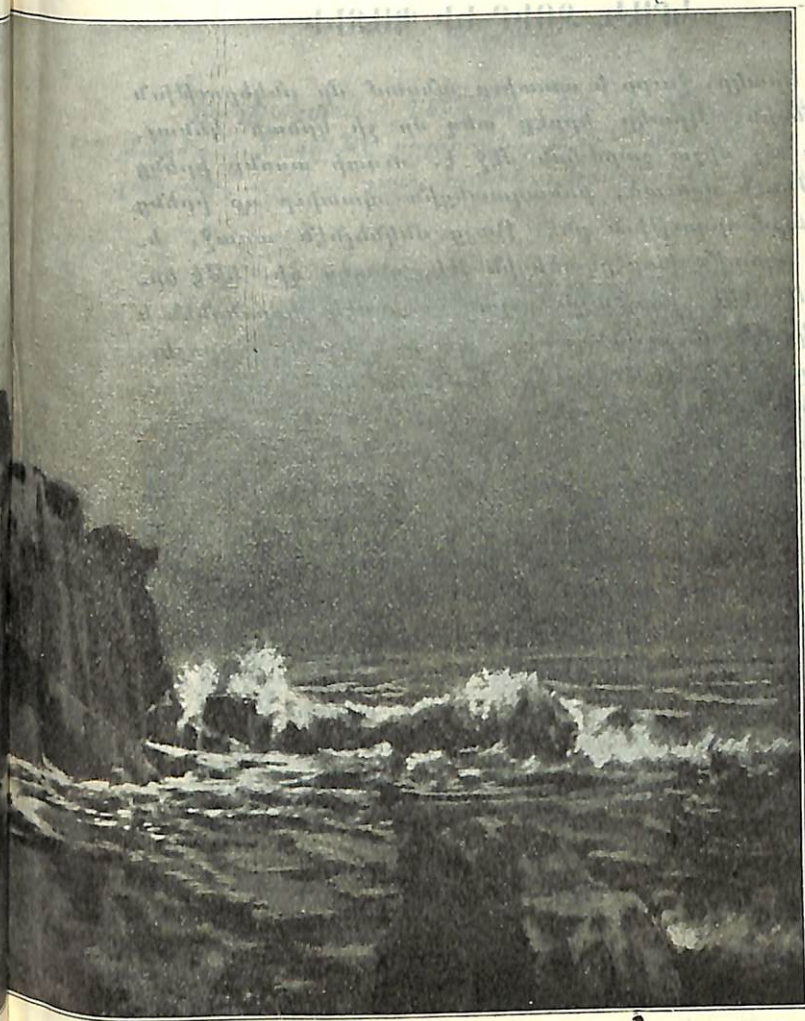
1. Պարտասած, յիշաց: — 2. Անխըլիւրտ, անշարժ: — 3. Ծխհան, առ. ճապա: — 4. Յուշ, յիշատակ:

Ձիւնը

Հ.Է.Մ.Մ.

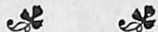

Տիրա
ծովանկար.

ԿՐԱԿ, ԶՈՒՐ ԵՒ ՊԱՏԻՒ

Կրակը, ջուրը և պատիւը անգամ մը ընկերութիւն կազմեցին: Կրակը երբէք տեղ մը չի կրնար կենալ, ջուրն ալ միշտ շարժման մէջ է. ուստի ասոնք իրենց բնութենէն մղուած, բռնադատեցին պատիւը որ իրենց հետ ճամբորդութիւն ընէ: Բայց մեկնեցէն առաջ, երբեք միասին խորհրդածեցին թէ, որպէս զի, եթէ երբէք մէկմէկէ հեռանալու ըլլան, մէկմէկ չկորսնցնեն և և մէկմէկ վերստին գտնեն, պէտք է նշան մ'որոշել: Կրակը ըսաւ. «Եթէ երբէք ձեզմէ բաժնուիմ, ուշադրութիւնիդ դարձուցէք հոն՝ ուր ծովն տեսնէք, անպատճառ զիս հոն կը գտնէք. այս է իմ նշանս»: — Զուրը ըսաւ. «Եթէ զիս կորսնցնէք, մի՛ փնտռէք հոն՝ ուր չոր է կամ ուր երկիրը պատրուած է, հապա հոն՝ ուր կը տեսնէք ուռենիներ, եղեգներ, բարձր և կանանչ խոտեր, ես այդ տեղերը կը գտնուիմ»: «Իսկ ես», ըսաւ պատիւը, «աչքերնիդ լաւ բացէք, և սևեռած պահեցէք վրաս, վասն զի եթէ երբէք չար բաղդը զիս ճամբայէս դուրս հանէ, և կորսուիմ անգամ մը, այլ ևս երբէք չէք կրնար գտնել զիս¹»:

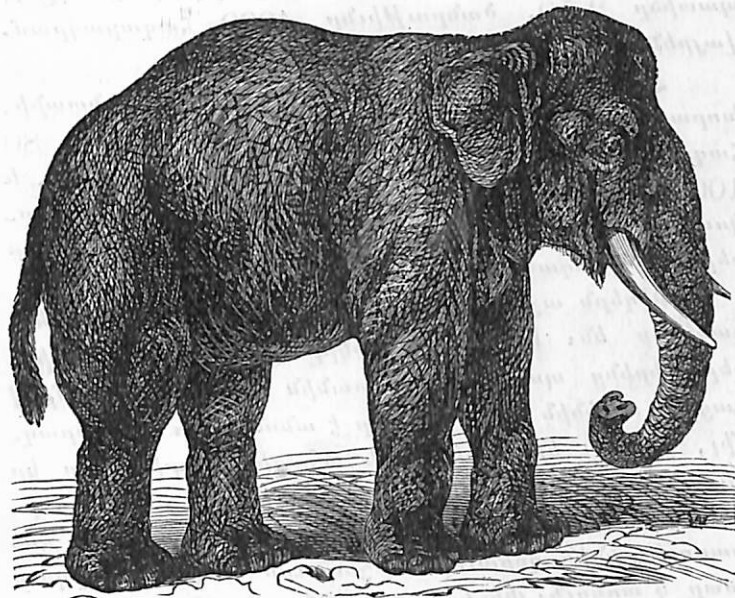
Փ. ԿՈՇԾԻ.

1. Հեղինակը այս առակով կը սորվեցնէ թէ պէտք է մարդ իր պատուոյն վրայ արթնութեամբ հսկէ, վասն զի երբ մէկը պատիւը կորսնցնէ, դժուարաւ կը գտնէ:

ՓԻՂ

Յաղթանդամ¹ կենդանի մըն է փիղը. մորթը թանձր է և գրեթէ բոլորովին լերկ², ականջները այլանդակ, աչքերը շատ պզտիկ: Երկու տեսակ են ա-

Փիղ:

տամուռն, աղօրիք՝ որոնք չեն երևիր, շնատամուռն՝ որոնք պատիճին³ երկու կողմէն դուրս ցցուած են. կը սնանի բուսեղինօք: Կճղակը⁴ պատեալ է պինդ մոր-

1. Յաղթանդամ, մեծի. — 2. լերկ, անմաշ. — 3. Պատիճ, փեղին քիթը. — 4. Կճղակ, պճեղ:

Թով՝ ուսկից դուրս ինկած կ'երևին հինգ մատուներ և եղընգունք: Պատիճը՝ որ քթին շարունակութիւնն է, ճակատէն կը սկսի և աղեղնաձև մինչև գետին կը հասնի, ասով բեռները իր վրան կը նետէ, կերակուրը կ'առնէ, թշնամին գետին կը տապալէ².....

Հիմա երկու տեսակ փիղ կայ. մին կ'ըսուի Հնդկային, միւսը, Ափրիկեան փիղ, իրարմէ շատ քիչ կը տարբերին: Ափրիկեան փիղին բարձրութիւնը 5 մետր է, պատիճը 2,50, ծանրութիւնը 4000 հազարազրամ. վայրենի է և դժուարաւ կ'ընտելանայ³:

Հնդկային փիղը ամբողջական փոքր է, ընտանի, խորագէտ⁴ և իմաստուն, շատ ուժով է և կրնայ 80 հազարամետր տեղ ճամբայ ընել առանց վնասուելու և 1000 հազարազրամ բեռ մ'ալ շալկած: Իջ փիղը երկու տարի յղի կը մնայ և երրորդ տարին ձագ մը կը բերէ. բովանդակ կենաց մէջ 40 ձագ կը բերէ:

Փիղերն աշխարհիս մէջ գտնուած ամենէն մեծ կենդանիներ են: Երբ երկրէ երկիր կը գաղթեն, էգ փիղերը իրենց պատիճով կը տանին ձագերնին: Խմբով գացած ատենին շատ դժուար է անոնց հետ պատերազմիլ, իրարու կը մօտենան և ահագին պարիսպ մը կը ձևացնեն. եթէ չվնասենք, իրենք ալ մեզի չեն վնասեր: Սաստիկ ոխակալ են. քթերնին շատ մեծ ըլլալով հոտառութիւննին զօրաւոր է, հեռաւոր տեղերէ մարդու հօտը կ'առնուն: Փիղերը ընտանեակէն վերջ ամէն կենդանիներէ աւելի քաղցրաբարոյ⁴ և հնազանդ կ'ըլլան, կը սիրեն իրենց տէրը.

Ազատութեան մէջ 300-400 տարի կ'ապրին: Մարդուս օգտակար են և մեծամեծ ծառայութիւններ

կ'ընեն, բեռներ կը կրեն, և մինչև անգամ պատերազմներու մէջ կը գործածուէին երբեմն:

Հ. Ս. Երեսմեան (Կենդանաբանութիւն)

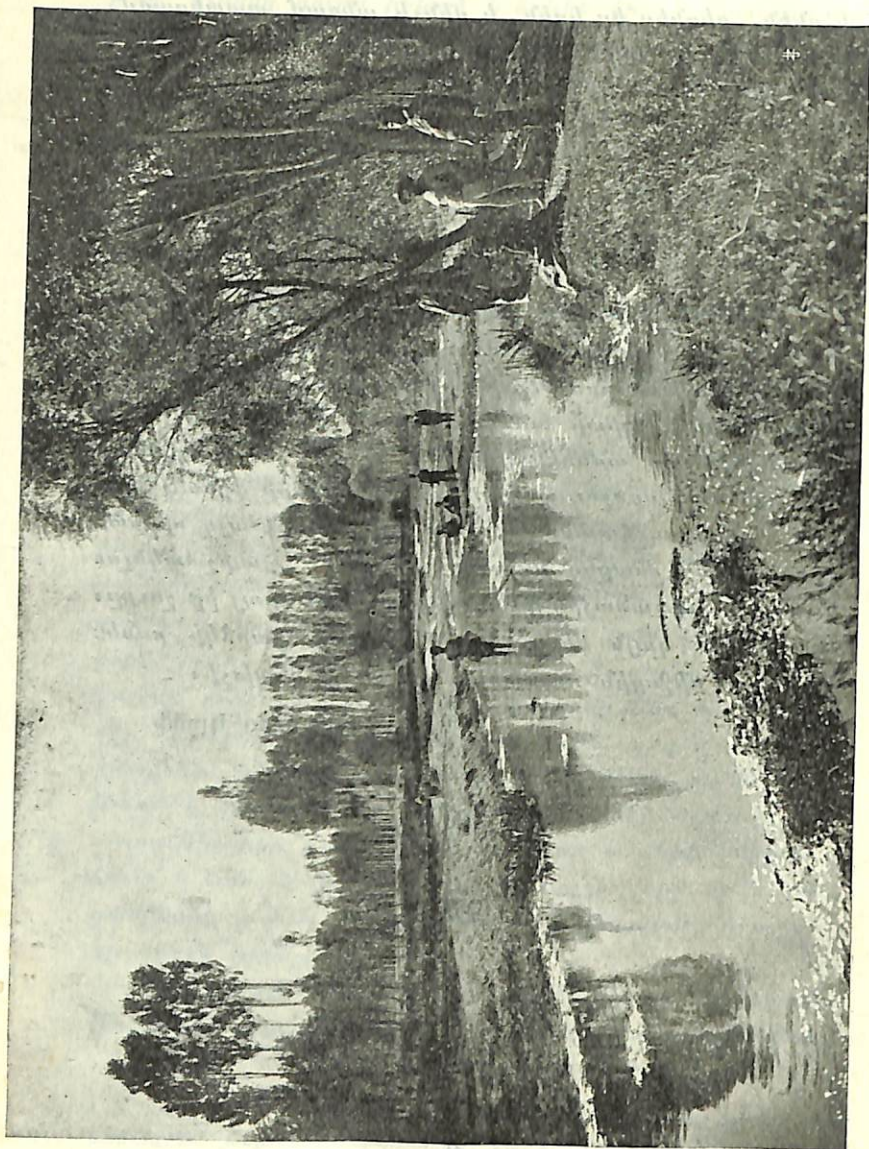
ՍՍՏԱՆԱՆ ԵՒ ՇՈՒՔԸ

Երբեմն Սպանիոյ Սալամանկ քաղաքին մէջ սատանան կախարդութեան դաս կու տար: Իր աշակերտներուն կանխաւ ըսեր էր թէ, ընթացքը լմնալէն վերջ, իբրեւ վարձք, պիտի առնէր, հոգւով և մարմնով, այն աշակերտը՝ որ ամենէն վերջինը պիտի մնար սրահին մէջ: Հասաւ որոշուած օրը. ունկնդիրները վիճակ ձգեցին գիտնալու համար թէ ո՞վ պիտի վճարէ այդ պարտքին: Վերջին մնացող աշակերտը՝ զինքը յափշտակելու մօտեցող սատանային կը ցուցնէ պատին վրայ իր շուքը: Սատանան՝ զայն մարդ կարծելով, կը յարձկի բռնելու. այդ միջոցին ուսանողը դուրս կը փախչի:

Արդուրօ Կրաֆ

1. տապալել, գետին փռել. — 2. ընտելանալ, ընտանի ըլլալ. — 3. խորագէտ, խեղաքի, վարպետորդի. — 4. քաղցրաբարոյ, անուշ ընտելութիւն ունեցող.

Վանաձորի գետը

ՄՆԱՊԱՐԾ ԶՈՐԻՆ

Երբ զըլիւնուս փորձանք մը գայ
Այն ժամանակն է որ ահա
Մեր չափը լաւ կը հասկընանք,
Կը խոնարհինք ու գոհ կ'ըլլանք:

Հըսարտ Զորին կը պարծենար
Իրեն նախնեաց ազնւութեամբ:

« Իմ մօրս պէս, կ'ասէր, չըկար
« Ո՛չ ուժով, ո՛չ գեղեցկութեամբ.
« Նա չէր վազեր, այլ կը թռչէր.
« Տասնէն աւելի ձիւնթացք¹
« Յաղթեց, առաւ ոսկի թաս.
« Եւ իր տէրանց ըստացողաց
« Վաստակցուց մեծ մեծ զըրաներ².
« Նա իրեն կենդանութեան՝
« Աշխարհի մէջ էր յիշուական³:
« Իսկ ես նայէ ինչ անըրշան
« Կեանք կ'անցընեմ մօրս անարժան
« Սա Տէրտիրոջ դուռը այսպէս
« Մինչեւ երբ քաշ պիտի գամ ես»:
Բայց ոչ, երկար չը մընաց
Իր Տէրտիրոջ դուռը նա:
Բաղդը դարձաւ յեղակարծ⁴
Իշադացքին⁵ եղաւ ծառայ:
Այն ժամանակ յիշեց Զորին,
Որ իր հայրն ալ ջաղացականին

— 1. Զիրնթաց, ձի վազցնելը. — 2. Գրաւ, տ. պէս. — 3. յիշուա-
կան, յիշուելու արժանի, անուանի. — 4. Յեղակարծ, յանկարծ. — 5.
Իշադացք, իշով դառցող ջաղացք:

Աշխատաւոր ցած իշուկն էր,
Որ միշտ տատասկ¹ ու ծեծ կ'ուտէր:

Հ. Ք. Քուշներեան (Առակք)

ԱՐԵՒԵԼՔԻՆ ԿՈՒ ԳՍՍ

Մըմընջեցի² ծայրը բըլբան

Առաւօտեան աղօթքն անոյշ³:

Իականերու հետ միաբերան՝

Երգեցի զայն՝ որ ղըրկէ լոյս.

Ու խընդրեցի տալ ամբաւ օր

Իմ սիրելեացս հեռաւոր:

Արեւ, ո՛վ արեւ, քեզ կը դիմեմ.

Արեւըքն դուն կու գաս հոս...

Հանդիպեցամ, անցած ատեն

Վրտակներու ծիրանահոս⁴:

Տարի՛ր արդեօք պայծառ մի օր,

Հայրենիքս իմ հեռաւոր:

Տեսա՛ր հոն վար սիրուն Եդեմ,

Ուակից Եփրատը մտախոհ⁵:

Կ'անցնի դղեկաց ըստորոտէն⁶,

Ու կիսաւեր մատուռներու.

Ճաճանչելով տըւի՛ր համբոյր

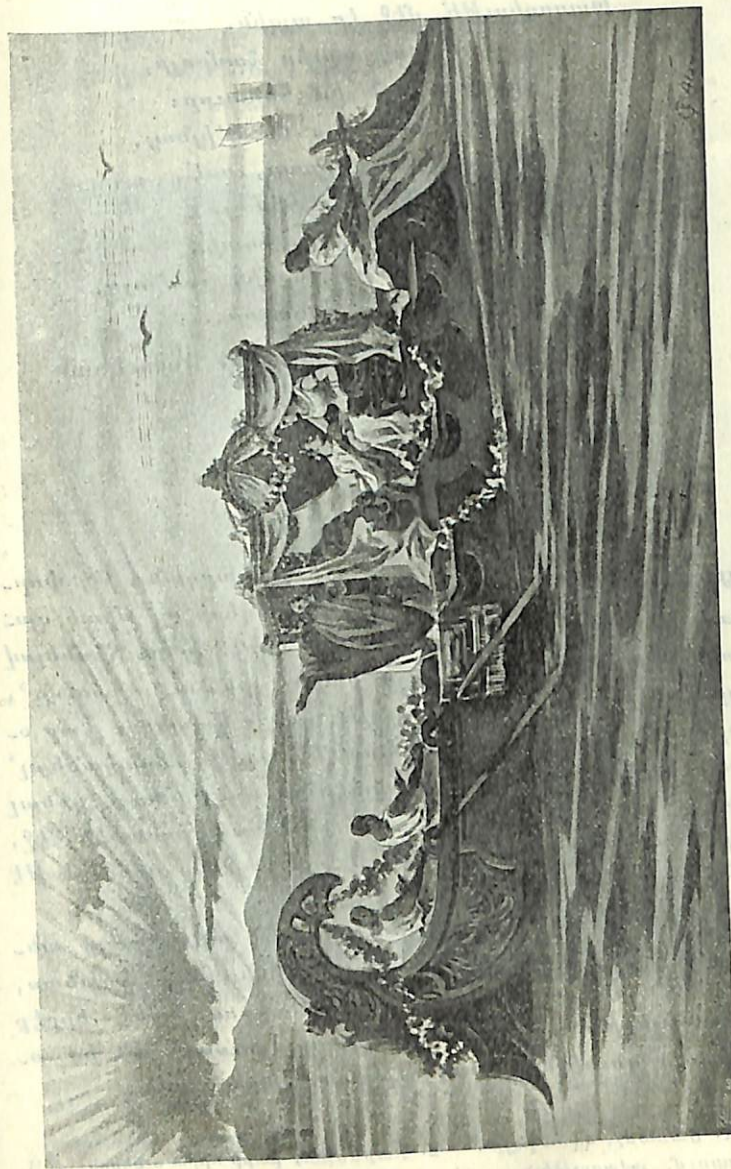
Աւերակացն այն հեռաւոր:

Գեղշուկ կընոջ գողտըր⁶ երգով,

Տեսա՛ր մեկնումը նախիրին,

Ձըւարթ ամբոխ⁷ մատրան մը քով,

1. Տատասկ, փշտ բոյս — 2. Մըմընջել մեղմ ձայնով ըսել —
3. Ծիրանահոս, կարմիր գոյնով վազող. 4. Մտախոհ, մտածկոտ —
5. Ստորոտ, տակ — 6. Գողտըր, փափուկ, անուշ — 7. ամբոխք,
բազմութիւն:

«Գլխամուկ»-ի ծովային զորքի զինանշանը

Խաղողկոթի՞ մէջ էր այգին.

Ճաճանչելով տըւիր համբոյր,

Յիշատակացն իմ հեռաւոր:

Բայց զըրկիս մէջ լոյս մը կ'իյնայ,

Մեր նայուածքներ վըրադ, ըսէ՛,

Հանդիպեցան միմեանց հիմայ.

Կեցիր ճաճանչ¹, Կեցիր, խօսէ՛,

Ե՞ս փոխադարձ ջերմիկ համբոյր,

Իմ սիրելեացս հեռաւոր...:

Հ. Կ. Տ. Սահակեան

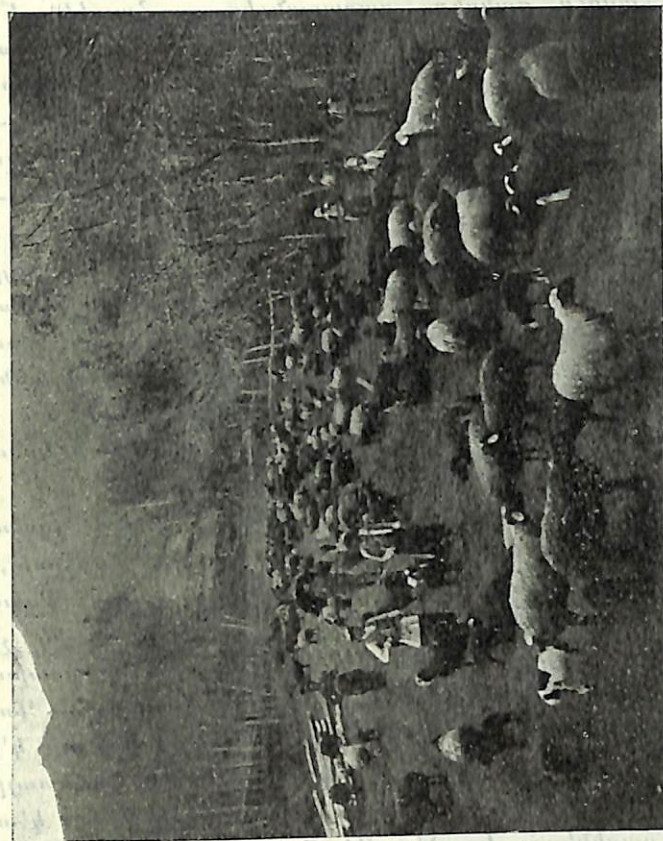
ՏԱՆՁԵՐԸ

Հին պատմութիւններու մէջ կը կարդանք թէ Փորթուգալի մէջ բարի մարդ մը կայ եղեր՝ որ միակ զաւակ մ'ունեցեր է և զոր շատ կը սիրէ եղեր: Տեսնելով տղուն բարեմիտ² ըլլալը և բարիք ընելու միտումը³, կը հսկէր վրան որ չըլլայ թէ ուրիշ շատերու չար օրինակէն աւրուի: Շատ անգամ կը խօսէր ապականեալ⁴ բարքերու վրայ և կը յորդորէր զաւակը հեռու կենալ գէշ ընկերութիւններէ, և, այն փափուկ հասակին մէջ, կը հասկցնէր տղուն թէ ո՞վ է որ չար կը գործէ և թէ ինչո՞ւ կը գործէ:

Տղան հօրը խրատներուն մօտիկ կ'ընէր, բայց անգամ մը խորհրդածեց. «Ինչո՞ւ համար կը վախնաս, հայրիկ: Ես ապահով եմ որ ախտերու ետեւ երբեք պիտի չերթամ, և, մանաւանդ, կը յուսամ թէ իմ օրինակս զուրիշները ուղղութեան պիտի բերէ:

1. Ճաճամիչ, ճառագայթ: — 2. Բարեմիտ, բարի սիրտ ունեցող: — 3. Միտում, յօժարութիւն: — 4. Ապականեալ, աւրուած:

Բարի հայրը տեսնելով որ յորդորները իր ուզած արդիւնքը չեն տար, ուզեց ուրիշ հնարք¹ մը բանեցը-

Վնասաւորութիւն

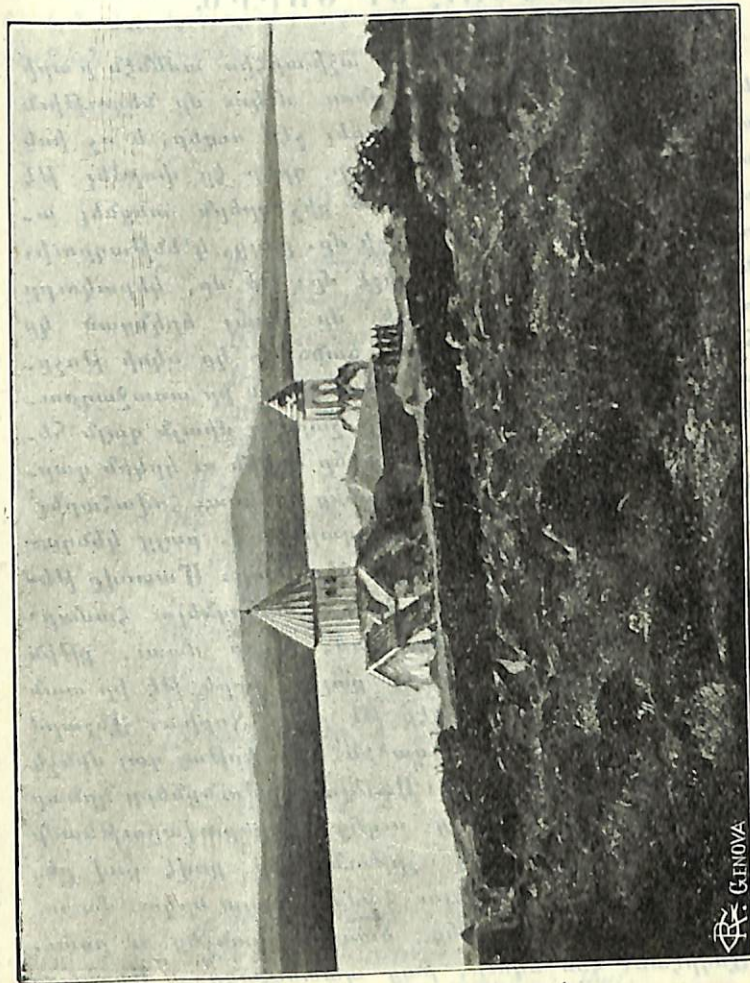
նել: Կողովի մը մէջ լեցուց ամենէն գեղեցիկ և ընտիր տանձեր, բայց ինչ ինչ նշաններէ տեսնելով որ անոնց-

1. Հնարք, միջոց. հար:

մէ ոմանք մօտ են աւրուելու, զանոնք ալ խառնեց լաւերուն հետ, ու տղուն ընծայ ըրաւ: Տղան ուրախացաւ. բայց, ինչպէս կը հանդիպի այն հասակին մէջ, ուզեց աչքովը տեսնել իր հարստութիւնը, և երբ դիտելով կը համբէր զանոնք, բացագանչեց. — Հայրիկ, ի՞նչ ըրեր ես, ինչո՞ւ համար ասոնք խառնեց ես առողջ տանձերուն մէջ, առողջներն ալ կը ֆլասուէին: — Ասոր վրայ մի՛ մտածեր, զաւակս, պատասխանեց հայրը, — այն տանձերը այնպիսի յատկութիւն մ'ունին որ լաւերը իրենց առողջութիւնը կը հաղորդեն միւսներուն: — Պիտի տեսնես, հայրիկ, — պատասխանեց տղան, — որ քիչ օրէն ըսածիդ հակառակը պիտի ըլլայ: — Հայրը ուզեց որ փորձով տեսնեն. տղան, հակառակ իր կամաց, հնազանդեցաւ: Կողովը դրին արկեղ մը մէջ՝ որուն բանալին հայրը քովը պահեց: Տղան քանի մ'անգամ խընդրեց հօրմէն որ բանայ արկը, սակայն հայրը օրէ օր կը ձգձգէր: Վերջապէս օր մը ըսաւ. — Այսօր կրնաս բանալ, ահաւասիկ բանալին:

Հագիւ բացաւ կողովին բերանը, տանձ չգտաւ, ամէնն ալ մզլոտեր և աւրուեր էին: — Ո՛հ, ես չըսի՛, — կը պոռայ տղան, — որ այսպէս պիտի ըլլայ: Ըսածս չեղաւ: Հայրիկ, յանցանքը քուկդ է, ինծի մտիկ չըրի: — Այդչափ ցաւելու բան չկայ, — պատասխանեց հայրը, գորովանօք համբուրելով զտղան: — Դուն կը գանգատիս որ ես չուզեցի հաւատալ ինչ որ կ'ըսէիր տանձերուն համար: Իսկ դու ինծի կը հաւատայի՞ր երբ ես քեզի կ'ըսէի թէ չարերու ընկերութիւնը կ'աւարէ բարիները: Կարծես թէ այդ քանի մը տանձերու փոխարէնը չեմ կրնար տալ քեզի: Սակայն, ես չեմ գիտեր թէ ո՞վ պիտի փոխարինէ ինծի, երբ դուն աւրուիս:

Գ. Կոճճի:

Վերջին քայլերը

BR. GENOVA

ՃԱՆՃԸ ԵՒ ՏՈՐԻԱ

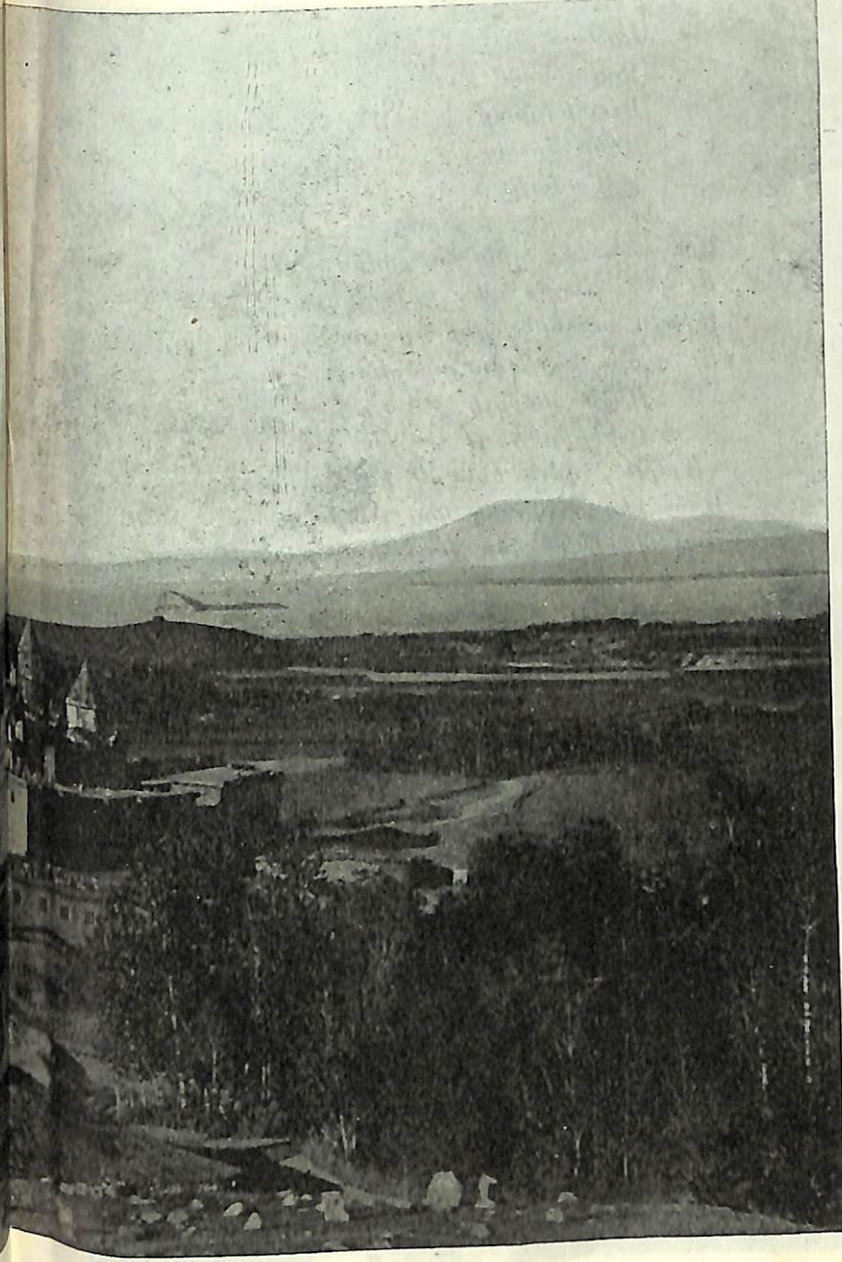
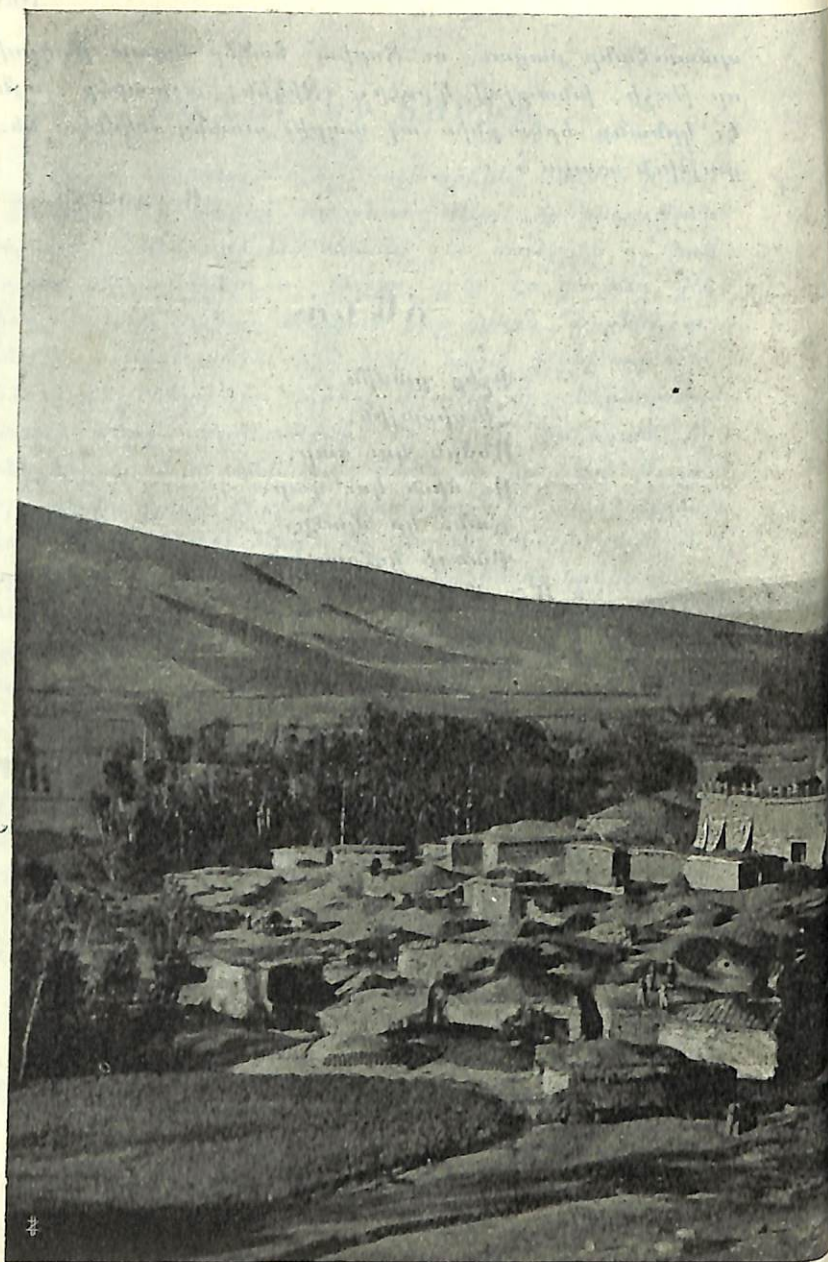
Տորիա անունով մէկը, աշխարհիս ամենէն բարի և խաղաղասէր մարդը՝ որ բնաւ մէկու մը նեղութիւն տալ կամ ձանձրոյթ պատճառել չէր ուզեր, և ոչ իսկ անբան անասուններուն, միտքը զրեր էր փորձել թէ պիտի յաջողի՞ կենաց մնացած քիչ օրերն անցնել առանց նեղութիւն տալու ուրիշի մը. բայց, կ'ենթադրուի, նաև առանց նեղուելու ուրիշէ մը: Օր մը, կերակուրը ուտելէն վերջ, թիկնաթոռի¹ մը վրայ երկնցած կը հանգչէր, ու ահա անիծեալ ձանձ մը կը սկսի թռչել տիլ երեսին վրայ: Տորիա՝ հաստատուն իր առաջադրուած թեան վրայ, ձեռքը թեթև մը շարժեց միայն զայն հեռացնելու համար, սակայն ձանձը կրկին ու կրկին դարձաւ: Այն ատեն գլխարկը հանեց և սկսաւ հովահարել² երգելով և ոտքովը ամանակ³ զարնելով. բայց կենդանին, կարծես ի հեճուկս⁴, չէր հեռանար: Մատովը թեթև մը անոր դպաւ, պարզ՝ խօսք հասկըցնելու համար. ընդհակառակն, ձանձը՝ կատաղած, աչքը մտաւ, քթին մէջ մտաւ, դէմքին վրայ կը քալէր, իբրև թէ իր տան մէջ ըլլար: Ինչ կը կարծէք թէ ըրաւ Տորիա: Անշարժ կեցաւ, ու թողուց որ ուզածին պէս երթայ գայ մինչև մտաւ շրթունքներուն մէջ: Սղմելով շրթունքները կրնար վերջ տալ խաղին, բայց ուզեց քաղաքավարութեամբ յաղթել, ուստի մեղմով⁵ շրթունքները քովէ քով բերաւ միայն զայն կեցնելու համար, ապա երկու մատովը փափկութեամբ բռնեց, ծառայն կանչեց ու ըսաւ. «Անդրէաս, հոս եկուր, բաց պատուհանը»: Անդրէաս

1. Թիկնաթոռ, մեծ և թեով աթոռ: — 2. Հովահարել հովթփել: — 3. Ամանակ, երգի չափ: — 4. Ի հեճուկս, ա. իմատ իշիմ: — 5. Մեղմով, կամայցուկ, յուշիկ:

պատուհանը բացաւ, ու Տորիա՝ ձանձը ազատ թողլով որ թռչի, խնտալով կ'ըսէր. «Տիկին, աշխարհք լայն է, կրնանք երկուքնիս ալ ապրիլ առանց մէկմէկու նեղութիւն տալու»: 3. Ճուտի

ՃԱՆՃ

Փչեց քամին
Հիւսիսային,
Անձրև կու գար,
Ու ձիւն կու գար:
Ճանձ կը մըսէր,
Քանզի ցուրտ էր:
«Ո՛հ, ո՛ւր գըտնեմ տեղ մը տաքուկ,
Ուր տեղ երթամ ես հիմակուկ»:
Կ'ըսէր, կ'ըսէր,
Կը թռչըտէր:
Յետոյ պատին վերայ կեցաւ,
Շունչ մը առաւ ու գայս ըսաւ.
«Աստուած, այսպէս սըմբած սըքլած
Ու կաս-կապոյտ՝ ցըտէն եղած
Մըսիմ,
Սատկիմ»...:
Ըսաւ,
Լացաւ:
«Միտքս ընկաւ, հա՛,
Ինչ լաւ կ'ըլլայ,
Մամուկն ահա տես պառկած կայ,
Անուշ անուշ կը քնանայ.
Անշուշտ եթէ երթամ հիմայ,
Նա կ'ողորմի խեղճիս վրայ:

Հայաստանի Պաշտպանական

Երթամ

Չայն տամ¹» :

Ուստի գնաց,

Անոր ճըաց.

« Մամուկ

Քուրուկ,

Ախ, առնէիր զիս քո քովիկ,

Ու ինձ տայիր տեղ կըտորիկ,

Մինչև անցնին օդերս ցուրտ,

Ու դադարէր հովս անձրևոտ :

Աման մամուկ,

Ունեցիր գութ» :

« Մարի², դճն ես, ով իմ քուրուկ,

Ահա քեզ հոս տեղ կայ տաքուկ.

Սաւան ունիմ հոս շատ փափուկ,

Ես կը պլլեմ տաքուկ տաքուկ

Ըզքեզ

Կը լսեմ» :

Անմիտ ճանճն հաւատաց,

Ու թրուա հոն գնաց :

Ուր մեր մամուկ աղանջն ի վար

Անոր այսպէս կը փսփսար.

« Իմ փորիս մէջ տաքուկ տաքուկ

Հանգիստ ըրէ, ով իմ քուրուկ

Ու պաճիկ³

Ով ճանճիկ» :

Սոսկիս միտքն այս է միայն

Երբ ուրիշի տանը դըրան

Չարնեղ ուզես,

Խորհելու ես :

Վ. Վ. Մինասիան (յիսնեակ տուկը)

1. Չայն տամ, արթնցնեմ : — 2. Մարի, բացադանշութիւն Պարտիզակցիւ — 3. Պաճիկ ըմել, պառկիւ

Չուարթ մանչուկը :

ԱՐԾԻԻՐ ԵՒ ՕՋԸ

Արծիւը, երկար ժամանակ արեւը դիտելէն վերջ, աչքերը դարձուց իր տակը գտնուող երկրի անսահման տարածութեան վրայ, և թևատարած¹ կեցեր ու կը վայելէր այն զանազան և շքեղ² տեսարանը: Քիչ մը հեռուն, ժայռի ճեղքուածքին մէջ, անհեթեթ³ օձ մը, կրակոտ աչքերը անոր վրայ տնկած՝ կը գալարուէր ու կը տարածուէր, կը փորձէր անոր վրայ նետուիլ, սակայն, չկարենալով ինքզինքը երկար ատեն կանգուն բռնել, փորին վրայ նորէն գետին կ'իյնար, ու զայրութէն ու կատաղութենէն հողը կը խածնէր: Տեսնելով որ ի գուր կը ջանայ նպատակին հասնելու, սկսաւ շէշել⁴ անոր ետեւէն այնպիսի կատաղութեամբ՝ որ հաւասար էր զինքը կրծող նախանձին: Արծիւը վերջապէս տեսնելով զայն. «ի՛նչ կ'ընես» ըսաւ, «զազիր⁵ կենդանի: Ի՛նչ ունիս ինծի դէմ: Գիտեմ, իմ բարկութիւնս շարժել կ'ուզես, ու ճիրաններու⁶ տակ խորտակուիլ, կ'ուզես որ առնում զքեզ և օդին մէջ բարձրացնեմ: Ո՛չ, այդ պատիւը չեմ ըներ քեզի, շէ՛շ մինչև որ պայթիս⁷, բայց սողայ»:

Մէլքիորէ Չէզարողլուի

1. Թևատարած, թևերը բացած. — 2. Շքեղ, շատ գեղեցիկ. — 3. Անհեթեթ, շատ խուշոր. — 4. Շէշել, սուղել. — 5. Զազիր, զուռել. — 6. Ճիրամ, ճանկ. — 7. Պայթիլ, ճաթիլ:

ԷՇԸ ԴՍՏԱՒՈՐ

Օր մը երգի վրայօք վէճի բռնուեցան սոխակը և կուկուն, իւրաքանչիւրը կը պնդէր թէ ինքը շատ վեր է միւսէն երգելու մէջ: Կուկուն կ'ըսէր թէ իր երգը միայն է, բնական և ամանակով: Սոխակը կը պնդէր

Արծիւը.

Թէ իր երգը շատ աւելի ներդաշնակ է քան ունէ թռչնոյ երգ, և, որպէս զի կռիւով չլնեցնեն խնդիրը, երկուքն ալ հաւանեցան երրորդի մը դատաստանին յանձնել զայն. ո՛վ կ'ուզէ ըլլայ այդ երրորդը: Ու թռան, երբ կանանչ մարգագետնի մը վրայէն կ'անցնէին՝ տեսան

կիթներուն տեղ մը գտնելու համար: Սակայն Անմեղը միջամտեց. — Հանգիստ թողուցէք այդ խեղճ արարածները և զիրենք մի՛ վրդովէք: —

Քիչ մ'ալ առաջ գնացին ու հասան լճակի մը եզերքը՝ որուն մէջ գունագեղ փետուրներով բազեր կը լողային. մեծ եղբայրները առաջարկեցին բռնել անոնց մէջ զոյգ մը և խորովել, պզտիկ եղբայրը դարձեալ աղաչեց. — Թողուցէք հանգիստ, չեմ ուզեր որ սպաննէք զանոնք: —

Դեռ աւելի հեռուն, ծառի մը խոռոչին մէջ տեսան մեղուններու փեթակ մը, այնչափ մեղրալից՝ որ մեծ մաս մը մեղրի կը վազէր բռնէն վար: — Ծառին տակ չոր տերևներ հաւաքենք ու կրակ տանք, մեղունները կը փախչին ու մենք կը ժողվենք մեղրը: — Ո՛հ, ո՛հ, չեմ ուզեր որ մեղունները այրէք, — այս անգամ ալ հակառակ կեցաւ Անմեղը:

Յետ երկար ճամբորդութեան պալատ մը հասան, ներս մտան, անմարդաբնակ էր, և ոչ ծառայ մը կար՝ որ օրական աշխատութիւններով զբաղէր. ախոռներուն մէջ չէր լսուէր ձիու մը խրխինջը և դափելը, մարդիկ և կենդանիները քար դարձեր էին:

Սրագութեամբ անցան ամայի սրահներէն մինչև հասան դուռ մը՝ որ երեք փականքներով գոցուած էր ու արգել եղաւ իրենց. դուռը փակուած է, իրաւ է, բայց մէջտեղը բացուած դռնակէ մը կարելի էր աչք մը տալ այն խորհրդաւոր և այնչափ խնամքով գոցուած սենեակին: Երեք եղբայրք կարգաւ դիտեցին դռնակէն, ու տեսան կարճահասակ և սպիտակ մազերով մարդ մը՝ որ նըստեր էր ստուլի մը դիմացը: Կանչեցին մէկ անգամ, երկու անգամ, ու նա կարծես չէր լսեր, բայց երրորդ կոչին, ոտք ելաւ, բացաւ դուռը, և առանց բառ մ'ըսելու, անոնց առջևէն քալելով, առաջնորդեց զիրենք շքեղօրէն պատրաստուած սեղանի մը քով:

երբ կերան ու խմեցին, իւրաքանչիւրին առանձին առանձին սենեակներ ցուցուց ու ինքը աներևոյթ եղաւ: Երկրորդ առաւօտը ծերը, ներկայանալով մեծ եղ-

Է. ՉԼ.

բօր, նշան ըրաւ որ ետէն երթայ, ու տարաւ զինքը քարէ ստուլի մը դիմաց՝ որուն վրայ հետեւալ խօսքերը զրուած էին. « Այս դղեակը կախարդութենէ

ազատելու համար՝ կատարուելիք փորձեր: Նախ, անտառին մամուռներու մէջ պէտք է փրնտուել իշխանուհւոյն հազար մարգարիտները՝ որոնք հոն ցրուած են, ով որ յանձն կ'առնու այս գործը ու չի յաջողիր գտնել մինչև վերջին հատիկն արևուն մարը մտնելէն առաջ, քար պիտի դառնայ»:

Երիտասարդը ամբողջ օրը անցուց մամուռներուն մէջ փնտռելով, իրիկուան դէմ հազիւ հարիւր մարգարիտ գտեր էր. ու քար դարձաւ, ինչպէս գրուած էր:

Միւս օր՝ երկրորդ եղբայրը ուզեց ինքը փորձել, բայց մեծ եղբորմէ աւելի բաղդաւոր չեղաւ, միայն երկու հարիւր մարգարիտ գտաւ, ու քար դարձաւ:

Վերջապէս կարգը Անմեղին եկաւ ու սկսաւ մամուռին մէջ փնտռել, բայց գործը այնչափ դժուար ելքեցաւ իրեն որ քարի մը վրայ նստած սկսաւ լալ: Ու ով գիտէ որչափ ժամանակ պիտի մնար հոն եթէ մըրջուններու թագուհին՝ որուն կեանքը ազատեր էր, իրեն հինգ հազար հպատակներով օգնութեան չհասնէր, ուրոնք շուտով գտան բոլոր մարգարիտները ու գեղեցիկ դէզ մը կազմեցին.

Առաջին փորձը յաջողեց էր. երկրորդ փորձը կը հրամայէր իշխանուհիին սենեակին բանալին գտնել լճին յատակը: Ոչինչ խնդիր մըն էր այս՝ երիտասարդին ազատած բաղերուն համար. վայրկեան մը ընկղմեցան ջուրին մէջ ու ապա դարձան թանկագին բանալիովը:

Սակայն երրորդ փորձը շատ աւելի դժուար էր. հիւանալի գեղեցկութեամբ երեք իշխանուհիները կը քնանային իրենց անկողիններուն մէջ, պէտք էր ընտրել ամենէն աւելի երիտասարդը ու ամենէն աւելի գեղեցիկը: Զուրի երկու կաթիլներու նման մէկմէկու կը նմանէին և անոնց մէջ եղած միակ տարբերութիւնն էր. քնանալէն առաջ, մեծագոյնը դգալ մը շաքար կերեր էր, երկրորդը ուսմպ մը օշարակ խմեր էր, ու երրորդը

դգալիկ մը մեղր կերեր էր: Երիտասարդին ազատած մեղուներու թագուհին հասաւ օգնելու իրեն. քնացող գեղանի օրիորդներուն շրթունքները հոտուրտաց և կեցաւ մեղրը կերողին շրթունքներուն վրայ. այսու Անմեղը ճանչցաւ զայն: Ակնթարթի մէջ վերցուեցաւ կախարդութիւնը. դղեակը իր կախարդիչ քունէն արթնցաւ, և քար դարձողները վերստին մարդ եղան: Անմեղը՝ որ ամենէն աւելի խելացին էր ամուսնացաւ երիտասարդ և սիրուն իշխանուհիին հետ և իր հօրը մահուանէ վերջ թագաւոր եղաւ: Միւս երկու իշխանուհիներն ալ երկու եղբայրներուն հետ ամուսնացան:

Կրիմ եղբայրք

ԱՌԻԻԾՆ ՅՈՐՍԻ

Առիւծ և Գայլ, Աղուէս ու Շուն
կազմեցին նոր ընկերութիւն.

Իրարու հետ դաշինք դրին,

Որ զատ զատ ինչ որ որսան՝

Հասարակաց գայ ի սեղան,

Եւ հաւասար առնուն բաժին: —

Չեմ գիտիր ո՛ւր և կամ ի՛նչպէս,

Մէկ մեծղի՝ այծ մ'որսաց Աղուէսն:

Լուրը շուտով լրսուեցաւ:

Ընկերքն հասան ըշտապաւ՝

Առիւծ բացած ճիրաններ՝

Նայեցաւ մէկ մ'իր չորս դին.

— « Մենք, տղաք, ենք չորս ընկեր»,

Զորսն ալ բաժնեց չորս բաժին.

1. Մեծղի, մեծկակ. շատ մեծ. — 2. Ըշտապաւ, շուտով, ահապա-
րանօր. — 3. Ժիրամ, ճանկ կատուի, առիւծի:

Վատարտուի մի քանի օրինակներ

« Առաջինին ես եմ տէր,
 « Ինչպէս որ մեր դաշինքն էր.
 « Դարձեալ երկրորդն ալ ինձ կ'իյնայ,
 « Զի թագաւոր եմ ձեր վրայ.
 « Երրորդ բաժինն ուժովինն է.
 « Ո՛վ է ուժով, թող դէմս ելնէ.
 « Իսկ չորրորդին՝ թէ մէկուն ձեռքն երկըննայ,
 « Մենի Առիւծ, թէ նա տեղէս ողջ դառնայ»:
 Առակիս բարոյական իմաստն է՝ մարդս պէտք է
 զգուշանայ իրմէ աւելի զօրաւոր անձերու հետ ընկե-
 րութիւն ընելէ:

Հ. Ք. Քուշներեան (Առակք)

ԿԱՐԱԽԱ ԵՒ ՍԱԹԵՆԻԿ

Կարախս ու Սաթենիկ կը վազվեզէին ծովեզեր-
 քը, մինչդեռ իրենց մայրը քիչ մը վերը՝ բարի մը վրայ
 նստած՝ մտածկոտ, ծովը կը դիտէր: Կէսօրուան կիզիչ՝
 արեւը կապոյտ ջուրին և աւազուտ գետնին վրայ փռուած
 էր:

Կարախսին հայրը ձկնորս էր. ցուրտին, գիշերով՝
 զրեթէ ամէն առաւօտ ան իր անդրանիկ որդւոյն հետ
 կ'երթար ձուկ որսալու: Այս առաւօտ ալ մեկնած էր
 Կարախսին հայրը և կէսօրը պիտի դառնար. բայց ահա
 երկու ժամ կ'անցնի և դեռ նաւակը չի տեսնուիր:

Ծովը որ մինչև հիմակ խաղաղ էր՝ սկսաւ կա-
 մաց կամաց ալիքները դէպ ի եզերք բշել, և արեգակն
 ալ՝ սև ամպերով ծածկուեցաւ: Տխուր ստուեր մը եկաւ
 կապուտակ ծովուն սև գոյն մը տալու. հովը սաստկա-

ցաւ, և ծովը հիմակ հեռուն ոռնալ կը սկսի և իր կատարի ալիքները դէպ ի եզերք կը նետէ:

— Մայրիկ, հարցուց կարպիս, այդ ալիքները ո՞ւր կ'ու գան:

— Զաւակս, ատոնք հեռուններէն կու գան և թըշուառ մարդոց վիշտերը կը տանին. — պատասխանեց մայրը. յետոյ ծովափը¹ շրջագայողները² ցուցնելով՝ աւելցուց.

— Ատոնք ամէնքն ալ, որ հարուստներ կ'երևան, ատոնք ալ մեզի պէս իրենց վիշտերը ունին և եկած են ծովը դիտելու և իրենց ցաւերը ալիքներուն տալու:

Այդ ատեն, որ Սաթենիկ առանց իր մօրը մտիկ ընելու ծովը կը դիտէր՝ բացագանչեց.

— Մայրիկ, այն նաւակը որ հեռուն կը տեսնուի՝ մեր հայրիկին նաւակը չէ՞: Երեքը միասին ծովը դիտեցին, կէս կարմիր և կէս ճերմակ առագաստը³ որ հովէն կը տարուբերուէր⁴, այո՛, կը վկայէր թէ իրենց նաւակն էր:

— Աղօթեցէք, աղօթեցէ՛ք, մեր նաւակն է, խեղճ հայրիկը, խեղճ եղբայրնիդ հիմակ որքան ալիքներուն հետ կը կռուին. — այս ըսելով մայրը իր զաւակներով ծովեզերքը մօտեցաւ և փոքրիկներուն հետ ծունկի եկաւ և աղօթեցին արտասուելով:

— Մայրիկ, մայրիկ, ի՞նչ է այն սև բանը որ հեռուն ճերմակ ալիքներուն հետ կը բարձրանայ:

— Կետ⁵ ձուկ մը պիտի ըլլայ զաւակս. բայց դուք երկինք նայեցէք, աղօթեցէք որ ծովը հանդարտի և հայրիկն ու եղբայրը շուտով հասնին:

Գրեթէ կէս ժամ՝ հոն, ծովեզերքը ծունկի եկան,

1. Ծովափ, ծովեզերք: — 3. Շրջագայիլ, պտտիւր — 3. Առագաստ, տ. եւէքէն: — 4. Տարուբերիլ, տարուիլ ու բերուիլ: — 5. Կետ, մեծ ձուկ մը:

այո՛ հիմակ ծովը հանդարտեցաւ, և իրենց հօր նաւակը դէպ ի ցամաք կը սկսի մօտենալ, բայց անկից առաջ՝ ալիքները իրենց առջև բերին պատանիի մը դիմակը:

— Մայրիկ, մայրիկ, — բացագանչեց Սաթենիկ աներկիւղ դիակին մօտենալով, — մեր եղբայրը չէ՞:

Մայրը մինչդեռ ալիքներէն իր խղճուած զաւակը ազատեց և վրան իյնալով զգայազուրկ¹ եղաւ. կարպիս արտասուելով ըսաւ.

— Մայրիկ, դուն ինչո՞ւ չըսիր մեզի թէ այդ անիծուած ալիքները թէև հարուստներուն վիշտերը կը տանին՝ բայց մեզի աղքատներու ալ վիշտեր կը բերեն...

Հ. Մկրտիչ Պոստուրեան

Մ Կ Ի Ս Տ Ն Ո Ւ Ծ Ա Ռ

Մկրտտ. — Ի՞նչ հասակ է այդ, այն ինչ երկայն մազեր են՝ սիրելի՛ ծառ:

Ծառ. — Գարունը հասաւ, քեզի պէտք ունիմ, շնորհք ըրէ, ձե մը տուր ինծի:

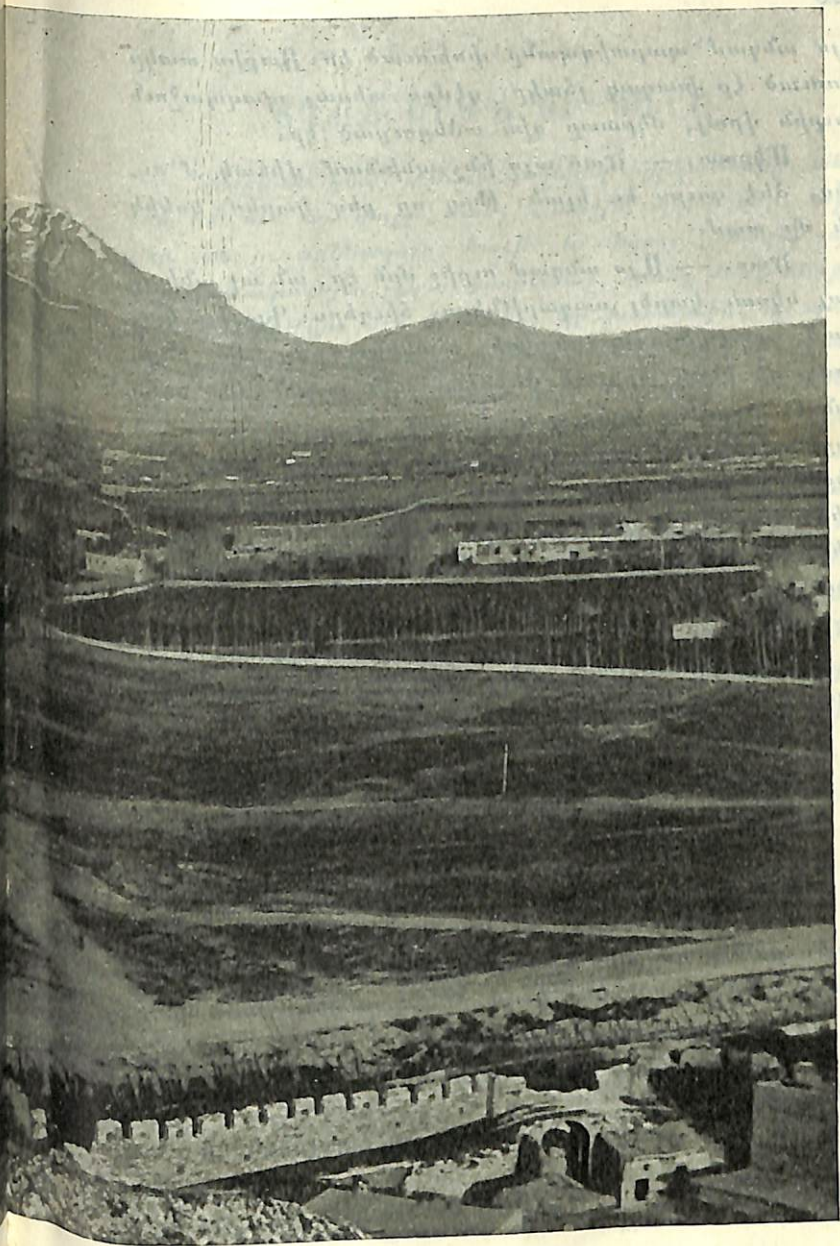
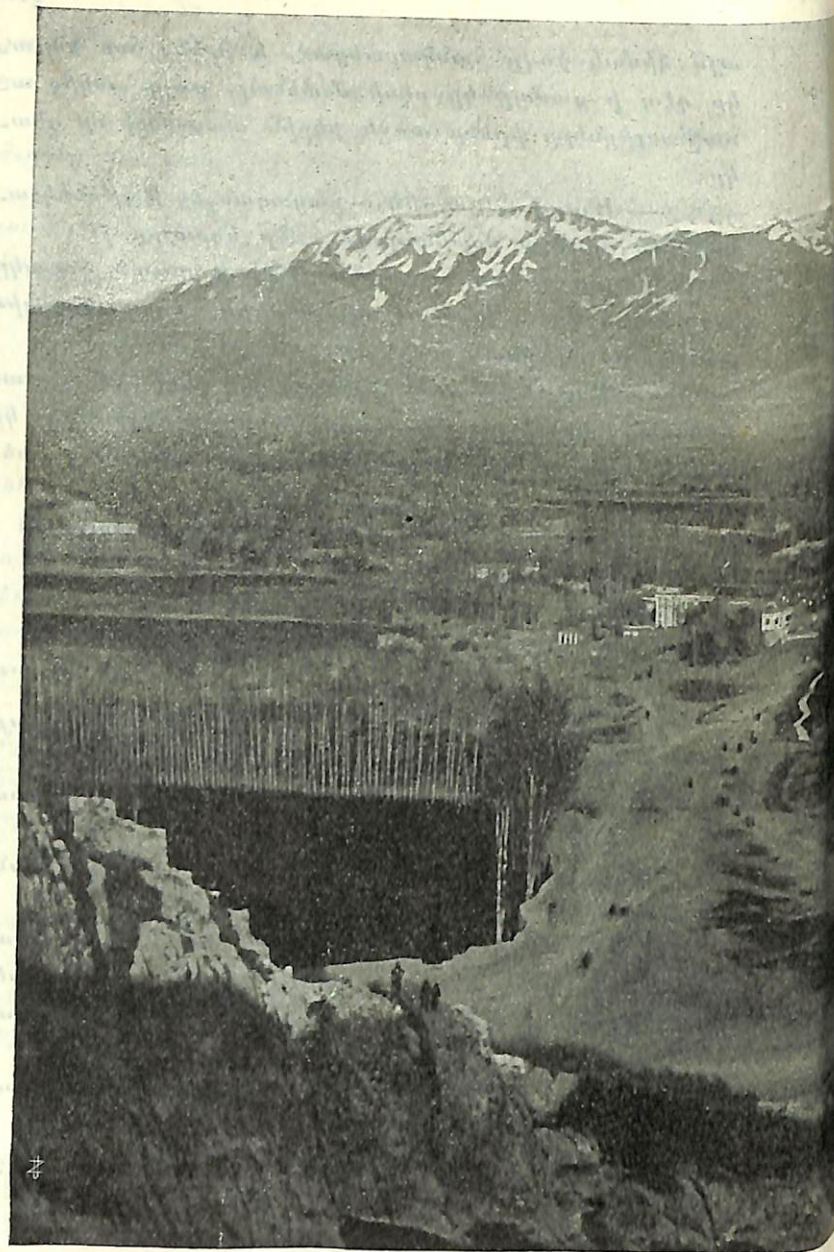
Մկրտտ. — Ահա կտրեցի, ձե տուր քեզի, անտառին ու բուրաստանին զարդ ըրի զքեզ:

Ծառ. — Եւ անցաւ երկու օր, տեսայ նոյն մկրատը անարիւս քովը. ան կը շարժէր երկաթէ շրթունքնեւրը: Ի՞նչ կ'ուզեա մկրտտ, հարցուցի իրեն: Եւ ան պատասխանից:

Մկրտտ. — Կ'ուզեմ քեզի ձե տալ, գարունը հասաւ գեղեցկանալու ես:

Ծառ. — Սկսաւ դարձեալ կտրել ոստերս: Բայց

1. Զգայազուրկ ըլլալ, ինքզինքը կորսնցնել, մարիլ:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՍ

այս անգամ պարտիզպանը փոխուած էր: Ոտքիս տակը փռուած էր խաղաղ լճակը, դէմքս տեսայ պաղպաղուն ջուրին վրայ, մկրատը զիս տձեցուցած էր:

Մկրատ. — Ծառ այս ինչ անխնամ վիճակ մ'ունիս, ձեէ դուրս ես ելած: Թող որ քեզ կտրեմ, կոկիկ ձե մը տամ:

Ծառ. — Այս անգամ ուրիշ մըն էր, ան ալ անխնայ սկսաւ կտրել սաղարթներս, ճիւղերս: Գլուխս կախած՝ պատկերս որ դիտեցի լճակին վրայ, ես ինքս սոսկացի ինծի տրուած ձեերէն. տձե ալլանդակ կոճղ մըն էի դարձեր: Երեք պարտիզպան ձեռք ձեռքի տուած մրցանքի ելած, իրենց աշակերտի փորձերը վրաս ուզեցին կատարել: Երբ անցան օրեր, ու վերջին պարտիզպանը քովէս անցաւ. ըսի ես անոր ձեռքի մկրատին. — Բարեկամ տես ինչ խրդճալի կացութեան մէջ զիս դրիր:

Մկրատ. — Ի՞նչ եղաւ, ի՞նչ կայ:

Ծառ. — Մկրատ քիչ մըն ալ զթացիր, կտրէ քու տիրոջ եղունգներ:

Մկրատ. — Անոնք չափաւոր են:

Ծառ. — Բայց նորէն կտրէ:

Մկրատ. — Բայց կտրելու տեղ չկայ:

Ծառ. — Մինչև արմատը կտրէ:

Մկրատ. — Բայց ցաւին ի՞նչպէս դիմանայ:

Ծառ. — Անգութ, ես ալ հոգի չունիմ եղունգին չափ, քանի՜ պարտիզպան զիս ըրին իրենց զուարճութեան նիւթ: Կտրեցին, կտրեցին, կտրեցին: Յաւը մինչև սրտիս երակներուն հասուցին:

« Ամէն մարդ չափ մը դնելու է իր ո՛ւնէ եռանդին... »:

Հ. Սիմոն Երեմեան

ՏՂՈՅ ԵՐԳՆ ԵՒ ՊԱՐԸ

Գարնան կամ աշնան գեղեցիկ իրիկունները, տեսեր եմ մեծ ու փոքր, մանչ և աղջիկ պզտիկներ, աչքեր՝ սև ու երկնագոյն, ծաւի¹ և մեղու², մազեր՝ սև և շագանակագոյն, շէկ ու խարտեաշ, որոնք ձեռք ձեռքի տուած մէկմէկու մէջ մը մտեն, կը խառնուին, կը պարեն բոլորած: Անթարթ կը նայէին մէկմէկու երես, ապա աչուրնին կը դարձնէին դէպ ի երկինք, ու մանչերը՝ հաստիկ, աղջիկները՝ արծաթեայ, պզտիկները թոթով ձայնով կ'երգէին: Կը պարէին և կ'երգէին. ու հսկայ ծառերը կը դիտէին այդ անուշ պարը ծածկելով զայն իրենց շուքով և ընկերելով դաշն մըմունջով, ու արեւը կը համբուրէր այն զուարթ ճակատները, ու լուսապսակով կը պսակէր այն արձակ կամ հիւսուած մազերը՝ սիրահարուած այն չքնաղ և քաղցր կեանքերուն: Կ'երգէին և կը պարէին, և այն սիրուն փոքրիկ մարմիններուն շարժմանց մէջ կը խաղար կեանքի զուարթութիւնը:

Ճ. Քարտուչի

1. Ծաւի, կապտագոյն. — 2. Մեղու, անուշ աչուի.

ԽԹՄԱՆ ՊՈՒՊՐԻԿԸ¹

Ծնունդի խթման իրիկունը, Շուշանիկ իր մօրը հետ շուկան ելած էր։ Կը ձիւնէր, բայց իրենք չէին մըսիր վասն զի ձմեռնային զգեստներով պատասպարուած էին։

Նոյն իրիկունը մեծ եռուզեռ² կար շուկային մէջ, հարուստները իրենց զաւակաց նուէրներ կը գնէին. և մուրացիկ աղքատներն ալ հարուստներուն կ'երկնցնէին ձեռքերնին՝ հացի մը ողորմութիւն խնդրելու։

Երբ շքեղ խանութի մը առջև հասան՝ Շուշանիկին մայրը հարցուց.

— Անուշիկս, ի՞նչ կ'ուզես որ գնեմ քեզի։

— Մայրիկ, սա պուպրիկը շատ կը սիրեմ, ի՞նչ գեղեցիկ աչքեր ունի և ի՞նչ սիրուն զգեստ։

Մայրը քանի մը վայրկեան ետք այդ սիրուն զգեստներով պուպրիկը Շուշանիկին բազկին մէջ դրաւ։ Զայն համբուրեց Շուշանիկ, և յետոյ ըսաւ.

— Մայրիկ, սա փոքրիկ գլխարկն ալ պուպրիկիս համար գնէ, դուրսը ցուրտ է, չըլլայ թէ մըսի։ Քիչ ետք գլխարկն ալ գնեց և գլուխը դրաւ։

— Բայց մայրիկ, փոքրիկ ձեռնոցներ չկան. դուրսը ձիւն կու գայ, պուպրիկիս ձեռքերը կը սառնին։

Քիչ ետք սպիտակ ձեռնոցներն ալ գնեց։

Մայրը հարցուց.

— Դեռ ի՞նչ կ'ուզես, աղջիկս։

— Վաղը ծնունդ է, հրեշտակը բոլոր փոքրիկներուն՝ երկնքէն նուէրներ պիտի բերէ, կ'ուզեմ որ իմ պուպրիկիս ալ շաքարներ և կոլահատներ³ բերէ, ըսաւ

1. Պուպրիկ, խամաճուկ — 2. եռուզեռ, իրարանցում — 3. կոլահատ, շոգուլթի։

Շուշանիկ դիմացի շաքարեղինաց խանութը ցուցնելով։

Մինչդեռ մայրը վճարելու գնաց՝ Շուշանիկ խանութին դրան առջև իրեն հասակակից աղջիկ մը տեսաւ, որ գեղեցիկ էր իր պուպրիկին չափ, բայց ոտքերը մերկ էին, զգեստները պատռած, գլուխը բաց, և որ ցուրտէն կը դողդոլար։

Անծանօթ աղջիկը ձեռքը Շուշանիկին կարկառեց⁴.

— Ա՛հ, խեղճ աղջիկ, գլխարկ չունիս. ահաւասիկ քեզի նոր մը։

Եւ անոր գլխուն վրայ դրաւ պուպրիկին գլխարկը։ Յետոյ շարունակեց.

— Զգեստ չունիս. ահաւասիկ քեզի մետաքսէ զգեստ մը։

Եւ սկսաւ պուպրիկին զգեստը հանել. մինչդեռ մուրացիկ աղջիկը գեղեցիկ գլխարկը վեհանձն փոքրիկ օրիորդին ետ տալով՝ կը թախանձէր⁵.

— «Շնորհակալ եմ, ես միայն շերտ մը հացի դրամ կ'ուզեմ»։

Ա՛յդ վայրկեանին Շուշանիկին մայրը մօտեցաւ և ներկայ եղաւ այս զգայուն տեսարանին. անգամ մը համեստ աղքատ աղջկան, անգամ մ'ալ իր վեհանձն զաւակին նայեցաւ. չէր գետեր որո՞ւ վրայ աւելի հիանար։ Ուրախութենէն լացաւ։

Մայրիկ, ըսաւ Շուշանիկ, պուպրիկիս զգեստը իրեն պզտիկ կու գայ. ինչո՞ւ Ծննդեան հրեշտակը ասոր ալ նուէրներ չէ բերած։

— Բերած է, բերած է. — ըսաւ մայրը, և զայն ներս տանելով՝ գլխէն մինչև ոտըը նորոգեց։

Երբ աղքատ աղջիկը դուրս եկաւ՝ այնքան գեղեցկացած էր՝ որ Շուշանիկ իր պուպրիկը անոր քով տարաւ, երկու գեղեցիկ դէմքերը իրարու հետ բաղդատե-

1. պարկառել, երկնցնել — 2. թախանձել, շատ խնդրել։

լու համար, և յետոյ պուպրիկը մօրը ձեռքը տալով՝ բացագանչեց.

— Մայրիկ, այս մեծ պուպրիկը աւելի՛ գեղեցիկ է: — Եւ մանկական բազուկներով զայն գրկեց ու համբուրեց. մինչդեռ խանութին յաճախորդները զգածուած կը նայէին և մայրիկն ալ կ'արտասուէր:

Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՅ

Գոլորշին և Խորովածը. — Հին Խալ. առակ	7
Գինովը և իր կինը. — Կ. Մ. Ռուֆոյ.	8
Թխամայրը — Յ. Բ. Անտէրսըն	9
Ծաղկունք. — Հ. Բ. Քուչներեան	11
Վազր. — Հ. Ս. Երեմեան	14
Արջը. — Յ. Բ. Անտէրսըն	16
Պահապան հրեշտակ. — Հ. Ա. Ղազիկեան	18
Իշխանուհին և ուրուն. — Յ. Բ. Անտէրսըն	19
Մանուկը. — Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան	21
Օրհասական զինուորը. — Հ. Ս. Երեմեան	22
Աքլոր և Մարգարիտ. — Հ. Բ. Քուչներեան	22
Մանկիկն ու Թռչուն. — Տըվուալ	26
Մրրիկը. — Կիւսդաւ Շըվապ	27
Փառք տանք Աստուծոյ. — Ալիշան	29
Ծուխը և ամպը. — Պետրոս Թուար	30
Կատուն և Սոխակ. — Հ. Բ. Քուչներեան	31
Ամէն բան աստուած կը ստեղծէ. — Հ. Ա. Ղազիկեան	33
Զմեռը և գարունը. — Ն. Թումազէօ	33
Յարգէ Պոչը. — Թեմիստոկլէս Կրատի	34
Պոչատ Աղուէս. — Հ. Բ. Քուչներ	36
Մանկավարժին Ակնարկ մը. — Հ. Ա. Տիրոյեան	38
Աստուած ամէն տեղ է. — Ալիշան	38
Շուն. — Հ. Ս. Երեմեան	43
Ըլլալ և երեւալ. — Հ. Ա. Ղազիկեան	45
Թիթեռնիկ և Մեղու. — Նոյն	46
Պօղ և վիրգինեայ փոխադարձ սէրը. — Պօղ և Վիրգինէ.	46
Գրաճարակ մուկերն. — Ա. Փանոսեան	48
Նախախնամութիւն. — Ալիշան	52
Պայծառ Աստղեր. — Վիկ. Աղանուր	55
Մայրիկին երգը. — Լուի Ռադիզզոն	55
Կոնկաձուկն. — Գ. Կոծծի.	60
Պարտիզպանը և որսորդը. — Ֆ. Տ. Կուէրացի	61
Շատ են աստուծոյ գործերը. — Հ. Ղ. Ալիշան	61
Ծննդեան Թռչունները. — Հ. Տըլաբորդ	64

Ազգասիրութիւն	70
Հայոց Աշխարհիկ. — Աւիշան	74
Իմ Աստղը. — Հ. Կարապետ Տէր Սահակեան	76
Աքաղաղը և մուկը. — Կ. Մ. Ռուֆոյ	80
Աղուէս, շուն և քաղաղ. — Ն. Թումազէօ	83
Ամպերու ճամբան. — Հ. Կ. Տ. Սահակեան	84
Զիւն. — Ատա Նեկրի	86
Կրակ, Զուր և Պատիւ. — Գ. Կոծծի	90
Փիղ. — Հ. Ս. Երեմեան	91
Սատանան և Շուքը. — Արդուրօ Կրաֆ	93
Սնապարծ Զորին. — Հ. Ք. Քուշներեան	95
Արեւելքէն կու գաս. — Հ. Կ. Տ. Սահակեան	96
Տանձերը. — Գ. Կոծծի	98
Ճանճը և Տոբիա. — Յ. Ճուսդի	102
Ճանճ. — Վ. Վ. Մինասեան	103
Արծիւը և օձը. — Մէլքիորէ Զէզարոզդի	108
Էշը դատաւոր. — Նիկողայոս Ֆորդէկուէրի	109
Մեղուներու Թագուհին. — Կրիմ Եղբարք	111
Առիւծն յորսի. — Հ. Ք. Քուշներեան	115
Կարպիս և Սաթենիկ. — Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան	117
Մկրտան ու ծառ. — Հ. Սիմոն Երեմեան	119
Տղոց երգն եւ պարը. — Ճ. Քարաուչչի	123
Խթման պուպրիկը. — Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան	124

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0246161

8+50

1-2